

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

8

Ke zvyšování bojové pohotovosti svazků a útvarů ČSLA

Pro současnou situaci ve světě je charakteristické značné zostření mezinárodních vztahů vinou imperialistických kruhů a ústup od politiky uvolňování. Vzrostla agresivita především amerického imperialismu, jehož cílem je dosáhnout vojenské převahy nad zeměmi socialistického společenství. Vlády imperialistických zemí nastoupily nebezpečný kurs válečných příprav. Dlouhodobý program rozvoje ozbrojených sil členských zemí Severoatlantického paktu je dále rozšiřován a jeho realizace je urychlována.

Dochází k výrazným kvalitativním změnám v prostředcích jaderného napadení. Pokračuje intenzivní výstavba ponorek s jaderným pohonem, vyzbrojených řízeními střelami Trident. V západní Evropě se připravuje rozmístění nových jaderných prostředků středního dosahu a v USA se připravuje výroba nových mobilních strategických řízených střel, které mají být vybaveny vícenásobnou manévrující hlavicí.

K významným změnám dochází v klasických silách. Zvyšuje se počet moderních zbraní a bojové techniky, které se vyznačují větší palebnou a údernou silou i pohyblivostí. Celkové počty vojsk NATO se neustále zvyšují a zvětšují se zásoby zbraní i bojové techniky.

Militaristický kurs USA a dalších hlavních zemí NATO se výrazně projevuje v růstu vojenských výdajů. Silící agresivita NATO vytváří nebezpečí vzniku ozbrojených konfliktů a provokací.

Československá lidová armáda, která je součástí prvního operačně strategického sledu vojsk Varšavské smlouvy, bude při rozpoutání války nepřitelem v součinnosti s ostatními spojeneckými armádami plnit důležité úkoly ihned na počátku války. Tyto úkoly vyplývají z geografického položení ČSSR, které je na rozhraní dvou třídě antagonistických světových soustav. Ovládnutí teritoria ČSSR by vojskům NATO vytvořilo výhodné podmínky pro úder do boků a týlu sestavy armád členských států Varšavské smlouvy. To vše ČSLA zavazuje být v neustálé bojové pohotovosti k odražení imperialistické agrese a v součinnosti se spojeneckými armádami k rozhodnému zničení nepřitele za jakýchkoli podmínek rozpoutání a vedení války.

Bojová pohotovost je v ČSLA chápána komplexně jako nepřetržitý proces zdokonalování její výstavby (přizpůsobování organizačních struktur a výzbroje podmínkám vedení soudobé války), morálně politického stavu, kázně a organizovanosti života vojsk, přechodu vojsk z mírového stavu na válečný, připravenosti velitelů a štábů k velení vojskům, vycvičenosti vojsk k mistrnému ovládnutí přidělené bojové techniky a zbraňových systémů a jejich dovedného využívání k boji, kádrových, mobilizačních, technických a týlových opatření.

Každá součást bojové pohotovosti představuje samostatnou oblast výchovy a výcviku vojsk, jejíž obsah i metody plnění stanoví platné řády a předpisy. Všechny součásti **bojové pohotovosti mají stejnou a trvalou důležitost**, jsou v dialektické jednotě, vzájemně se ovlivňují a doplňují.

Díky velké péči ÚV KSČ, jeho generálního tajemníka a prezidenta ČSSR soudruha Gustáva Husáka a vlády ČSSR, dosáhla ČSLA při zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu v rámci jednotného úsilí států Varšavské smlouvy pozitivních výsledků. Velení ČSLA se však s dosaženými pozitivními výsledky nespokojuje a hledá cesty dalšího zdokonalování bojové pohotovosti vojsk.

Ke splnění tohoto úkolu je důležité u velitelů, štábů a vojsk prosazovat komplexní pojetí bojové pohotovosti, vysvětlovat jim, že v důsledku vývoje vojenskopolitické situace ve světě, konkrétních příprav nepřítele k zahájení agrese, stavu morálně politického, ekonomického, vědeckotechnického a vojenského potenciálu ČSSR a jejich spojenců, požadavky na bojovou pohotovost ČSLA kvalitativně i kvantitativně narůstají. Její zdokonalování není nikdy ukončeno. Úroveň bojové pohotovosti, dosažená v jednom výcvikovém období či výcvikovém roce, se stává pouze východiskem pro další úsilí při zdokonalování bojové pohotovosti.

Je nezbytné vést velitele, štáby a vojska k tomu, aby pochopili obsah a kvalitu soudobé bojové pohotovosti a přizpůsobili jí metody a formy praktické realizace jednotlivých stupňů bojové pohotovosti. Vštěpovat jim především tyto zásady:

- přistupovat k zabezpečování bojové pohotovosti ukázněně, avšak iniciativně a aktivně; hledat nové tvůrčí metody a způsoby realizace opatření stupňů bojové pohotovosti, úkoly plnit s maximální mírou efektivnosti, kvality a hospodárnosti,
- vyloučit ze své činnosti rutinérství a formalismus, nepřipustit, aby nové zásady a opatření bojové pohotovosti byly realizovány starými formami a metodami,
- nedovolit praktikismus, který ignoruje výsledky teorie, absolutizuje dílčí jevy i praktické zkušenosti a bez ohledu na měnící se podmínky setrvává na přežitých přístupech,
- uplatňovat schopnosti, talent a odhodlání každého velitele, příslušníka štábu i vojáka základní služby bezesbýtku splnit uložené úkoly,
- plnit úkoly bojové pohotovosti s revolučním přístupem, který nespočívá v silných slovech, ale v každodenní houževnaté práci, v nesmiřitelnosti k nedostatkům, ve vysoké odpovědnosti při výkonu svěřené funkce, v socialistickém vlastenectví a internaciona-
lismu,
- přesvědčit každého vojáka o správnosti a nezbytnosti všech plánovaných opatření jednotlivých stupňů bojové pohotovosti.

Změnit navykklé metody a styl práce není snadné. Zbavit se rutiny a pohodlnosti předpokládá vyvinout značnou energii. I při velké snaze nemůžeme očekávat, že každý den přinese nějaké zdokonalení, zkrácení norem či převratné technologické změny. Každý den však je zapotřebí na každém stupni velení a na každé funkci usilovat o vyšší efektivnost, hospodárnost a kvalitu plnění všech kritérií bojové pohotovosti.

Jako významná a aktuální zásada, platná pro všechny stupně velení, je v ČSLA prosazována zásada **pravidelného upřesňování zpracované dokumentace bojové pohotovosti**.

Zpracovaná dokumentace, funkční povinnosti i metodiky jejich plnění nemohou být nikdy považovány za definitivní a neměnné.

Důležitou zásadou je, aby velitelé, štáby i vojáci základní služby **zvládli v příslušném rozsahu zásady bojové pohotovosti**, předkládali nadřízeným velitelům návrhy na řešení vzniklých problémů a na další zdokonalování bojové pohotovosti podřízených útvarů, jednotek a skupin.

Neméně významnou zásadou je **reálně hodnotit, jak řešená opatření jednotlivých stupňů bojové pohotovosti ovlivňují celkové zvyšování bojové pohotovosti podřízených útvarů a jednotek**. Aby mohl být tento úkol plněn, musí velitelé a štáby znát konkrétně vlastní situaci a umět konfrontovat síly a bojové možnosti vlastních vojsk se silami a možnostmi nepřítele.

Někdy se mluví o tom, zda úkoly, které vyplývají z požadavků bojové pohotovosti, jsou reálné. Někteří velitelé a štáby chápou reálnost úkolů jen tehdy, jsou-li snadno splnitelné. Avšak reálnými jsou i ty úkoly, jejichž splnění je spojeno s obtížemi a s hledáním nových cest, způsobů a metod práce.

Důležité je sladovat požadavky bojové pohotovosti s nároky na vysokou efektivnost, kvalitu, účelnost a hospodárnost přijímaných či uskutečňovaných opatření. Krátkodobého (sezónního) **zvýšení efektivnosti** se v jednotlivých součástech bojové pohotovosti obvykle dosahuje zvýšenou intenzitou práce velitelů, štábů a vojsk. Svědčí o tom dobré výsledky dosahované při střelbách, taktických cvičeních, nácvicích bojové pohotovosti a při dalších činnostech, kdy velitelé a štáby osobní přítomností vytvářejí příznivé podmínky pro vyšší kvalitu práce. Současná situace však vyžaduje, aby efektivnosti bylo dosahováno **trvale**. Proto hlavní metodou zvýšení efektivnosti by mělo být kvalitní a dovedné využívání všech nejnovějších výsledků vědy a výzkumu a uplatnění racionálních opatření v práci velitelů a štábů.

Se zvyšováním efektivnosti je neoddelitelně spojen požadavek na **růst kvality veškeré činnosti k zabezpečení bojové pohotovosti**. To vyžaduje nespokojovat se s dosahovanými průměrnými výsledky a vést usilovný boj za dosahování dobrých a výtečných výsledků. Vytvořit takové podmínky, aby kvalitně organizovaným výcvikem, pečlivě udržovanou bojovou technikou a zbraňovými systémy, promyšleně vynakládanými finančními a materiálovými prostředky, byla důsledně zabezpečena všechna plánovaná opatření.

Do popředí se dostává též **požadavek účelnosti**, který ukazuje, jak je vynakládaných prostředků při realizaci úkolů bojové pohotovosti skutečně využito.

Nezbytným požadavkem je **vysoká hospodárnost**. Rozpor mezi požadavky na všestranné zabezpečení bojové pohotovosti, vyžadující stále větší finanční a materiálové náklady, a požadavky k dosažení maximálních energetických, surovinových a materiálových úspor je možné řešit jen zdokonalením řídicí a organizátorské práce velitelů a štábů a racionálnějším využíváním nejnovějších výsledků vědy a výzkumu, hledáním a využíváním rezerv a odstraňováním zjištěných chyb a nedostatků.

Nekompromisně je nutné vést boj **proti živelnosti a neorganizovanosti** a vyvíjet velké úsilí ke sladění opatření, stanovených pro jednotlivé stupně bojové pohotovosti s organizačními, technickými a materiálními možnostmi každé jednotky, útvaru a svazku.

Dalšího zdokonalení jednotlivých součástí komplexní bojové pohotovosti je v ČSLA dosahováno jejím vyzbrojováním moderními zbraněmi a bojovou technikou, zvyšováním úrovně morálního politického stavu vojsk, vojenské kázně, organizovanosti života vojsk, kádrové práce a mobilizačních opatření.

Přechod vojsk z mírového stavu na válečný vyjadřuje řadu kritérií, jako např. organizované a včasné vyhlášení bojového poplachu, reálné bojové rozdělení, vyvezení a vyvezení osob, techniky a zásob materiálu z kasáren podle počtů stanovených bojovým rozdílem, dosažení pohotovosti k plnění bojových úkolů v prostoru soustředění a posta-

vení ve stanovených časových lhůtách, zabezpečení spojení a velení, opatření k zabezpečení bojové činnosti, vyčlenění sil a prostředků do pohotovostního systému PVOS apod.

Ke zdokonalení těchto kritérií je účelné, aby velitelství svazů, svazků a útvarů zpracovávala plány zdokonalování bojové pohotovosti a v nich stanovila konkrétní dlouhodobé úkoly. Hlavní úsilí je nutné položit na další zvyšování spolehlivosti a rychlosti uvědomování a předávání signálů.

Pozornost je zapotřebí věnovat neustálému zpevňování časových norem, a to organizačními, technickými a racionalizačními opatřeními. Hlavní důraz položit především do oblasti týlového zabezpečení, neboť vyvážení pohyblivých zásob je zpravidla limitující pro zkrácení všech norem. Proto je důležité zkoumat tvorbu zásob, zkvalitňovat jejich skladování a zrychlení vyvážení s využitím mechanizačních prostředků v úzké návaznosti na polní dopravně zásobovací systém.

Ukazuje se, že je též potřebné dále zdokonalit systém provádění a hodnocení provedení bojové pohotovosti. Nehodnotit pouze splnění úkolu přechodu z mírového stavu na válečný, ale komplexněji prověřovat a náročněji hodnotit dosažení pohotovosti k plnění bojových úkolů v prostoru soustředění. Důraz je třeba při tom položit na přípravu a zabezpečení techniky k přesunům a na pohotovost zbraní a zbraňových systémů k bojovému použití ve stanovených časových normách. Prověřovat vyvádění některých velitelství, útvarů a jednotek do neplánovaných prostorů soustředění a vytvářet situace, při nichž velitelé a štáby budou nuceni řešit objížďky, průchod rozrušeným nebo zamořeným terénem. Zvýšit rozsah a kvalitu zaměstnání po prověrkách bojové pohotovosti.

Způsobem dalšího zdokonalení **připravenosti velitelů a štábů** může být zvýšení pravidelnosti školení a studia, zaměřeného na zvládnutí nových poznatků a zásad sovětské vojenské vědy a vojenského umění na rozvíjení organizačních schopností velet vojskům v období jejich rozvíjení a vedení soudobého boje, na hledání nejefektivnějších způsobů tvorby smělých a iniciativních rozhodnutí pro efektivní využití vojsk a na zdokonalování jejich metodických a organizačních schopností.

Praxe potvrzuje správnost požadavku, aby všechna cvičení byla prováděna na komplexní témata s plynulou rozehrů situací důsledně podle rozhodnutí cvičících. Situace při cvičeních by měly vždy klást vysoké nároky na cvičící velitele, štáby a vojska, měly by být dynamické, složité a maximálně se blížit skutečným podmínkám. K tomu je nutná pečlivá příprava cvičení, především pak příslušníků ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Zdokonalení **výcviku vojsk** se může dosáhnout jeho maximálním přiblížením reálným podmínkám vedení bojové činnosti proti silnému nepříteli, vybavenému moderními, výsoce účinnými zbraněmi. Při každém zaměstnání a cvičení je nutné řídit se zásadou učit vojska tomu, co potřebují pro boj. Všichni vojáci se musí naučit dokonale ovládat výzbroj a bojovou techniku své jednotky a účinně ji využívat ve všech druzích boje ve dne i v noci.

Ukazuje se potřebné zaměřit prvořadou pozornost na polní výcvik svazků a útvarů ve složitých a náročných podmínkách vedení bojové činnosti. Větší důraz je třeba klást na to, aby taktická příprava se stala základem polního výcviku. Ve větší míře bude nezbytné procvičovat vedení bojové činnosti v horském a zalesněném terénu, v noci, přesuny na velké vzdálenosti, překonávání vodních překážek a obranu. Důsledně dbát na to, aby všem taktickým cvičením s vojsky, zvláště s bojovou střelbou, předcházela kvalitní taktickopřevážková a taktickodborná zaměstnání s nácviky.

Dále je třeba pokračovat v modernizaci a zkvalitňování materiální učební základny ve vojenských výcvikových prostorech, ve vojenských školách i v posádkách v souladu s plány přezbrojení a reorganizace vojsk s důrazem na zvládnutí nové výzbroje a techniky a na zabezpečení komplexního polního výcviku vojsk. Zabezpečovat pravidelnou údržbu a nepřetržitou provozuschopnost výcvikových zařízení.

V technickém zabezpečení spočívají způsoby dalšího zdokonalení v dosažení trvalé vysoké technické připravenosti veškeré bojové techniky a zbraňových systémů k vedení boje, zvládnutí této techniky a zbraňových systémů vojsky a její udržování v trvale provozuschopném stavu. K tomu je třeba organizovat kvalitní denní ošetřování, včasné a účinné kontroly s pohotovým odstraňováním všech závad. Zdokonalovat vycvičenost dílenských jednotek a útvarů s cílem kvalitně a včas opravovat poškozenou techniku. Mezi další způsoby patří též zdokonalení systému ukládání nedotknutelných zásob techniky a její přípravy k rychlému uvádění do provozu.

V týlovém zabezpečení jsou způsoby dalšího zdokonalování především ve sjednocení organizačních struktur vojenského i operačního týlu, propracování centralizace velení v polním dopravně zásobovacím systému s širším využitím výpočetní techniky, v rozvoji zásob v souladu s potřebami zabezpečení soudobé frontové operace.

Dalším požadavkem je modernizovat skladové hospodářství, vytvářet typové zásobovací komplety, počínaje výrobními závody v národním hospodářství, a zdokonalovat ochranu zásob vhodnými balicími materiály. Pokračovat v koncepčním rozvoji paletizace, mechanizačních prostředků a kontejnerizace s cílem dalšího zrychlování vyvážení a přísunu zásob.

Klíčovou otázkou zachování míru nadále zůstává vzájemný poměr sil v třídě rozděleném světě s určujícím významem poměru vojenských sil. Bezpečnost každé země socialistického společenství je a bude zajištěna jen na kolektivně budovaném systému záruk, na upevňování vojenské síly všech členských států Varšavské smlouvy a na jejich jednotném postupu v základních otázkách mezinárodních vztahů a vojenství.

Z toho pro ČSLA, jako součást prvního operačního strategického sledu obranného společenství Varšavské smlouvy, vyplývají mimořádně odpovědné úkoly bojové pohotovosti. Proto je třeba klást zvýšený důraz na účinnost politické práce, působivěji vysvětlovat vojákům význam bojové pohotovosti, přičiny a způsoby překonávání současných nedostatků a dosahování dalších, kvalitativně lepších výsledků.

Aktivně je třeba přispívat k výchově vojáků k oddanosti KSČ v duchu proletářského a socialistického vlastenectví a internacionalismu, k nenávisti k třídnímu nepříteli, rozhodně bojovat proti všem projevům buržoazní ideologie, přežitků minulosti, dodržovat zásady komunistické morálky a chránit celospolečenské zájmy. Zvyšovat kvalitu a efektivnost ideového a masového politického působení, dbát, aby obsah propagandy a agitace byl třídě spjat s aktuálními a koncepčními úkoly dalšího zdokonalování bojové pohotovosti. Vytvářet v jednotkách takovou atmosféru, v níž bude rozvíjena aktivita a iniciativa vojáků k výtečnému splnění všech kritérií bojové pohotovosti.

Při zdokonalování bojové pohotovosti je nezbytné důsledně vycházet z poznatků marxisticko-leninské vojenské vědy, z výsledků vědeckotechnického pokroku a ze zkušeností socialistických armád, především Sovětské armády.

ČSLA se bude i nadále rozvíjet jako součást Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy a jednotné internacionální obranné soustavy zemí socialistického společenství. V jejím dalším rozvoji budou plně uplatňovány leninské principy výstavby socialistické armády ve vztahu k růstu potenciálního protivníka, k rozvoji vědy a techniky a k úloze a místu ČSLA v rámci armád členských států Varšavské smlouvy.

Ofenzívně v boji proti nepřátelské propagandě

Současná etapa všeobecné krize kapitalismu je hlavní příčinou složitě a vyhrčeně situace, která vyvolává vážné obavy o budoucnost lidstva. Kapitalismus není schopen vlastními silami překonat vnitřní rozpory své státně monopolistické fáze. Jeho vývoj přináší stále nové důkazy o správnosti marxisticko-leninské analýzy kapitalismu. Naproti tomu roste přitažlivost příkladu zemí reálného socialismu a jeho vliv pronikl do všech zemí světa.

Objektivní změny ve vzájemném poměru sil ve světě ve prospěch socialismu zvyšují relativní váhu ideologického boje mezi socialismem a kapitalismem. Je tomu tak proto, že mezinárodní imperialismus ztratil dominantní postavení ve světové politice a ekonomice. Dosažení rovnováhy vojenských sil mu nedovoluje beztrápně vydírat vojenskými prostředky. Za těchto podmínek se přeorientoval na ideologicko-psychologickou přípravu nových válečných dobrodružství a současně rozvíjí koncepci tzv. destabilizace socialismu k dosažení změn v socialistických zemích vnitřní evolucí bez použití vojenské síly zvenčí. Konečným cílem tohoto úsilí je rozbit jednotu zemí socialistického společenství, rozložit státy Varšavské smlouvy a odtrhnout socialistické země od spojení s Sovětským svazem.

Podvratná propaganda a ideologická diverze, zaměřená proti zemím reálného socialismu na počátku 80. let, nabývá po-

stupně charakteru psychologické války. To jí umožňuje dovolávat se místo rozumu předsudků, místo dokazování názory vsugerovat, místo faktů operovat smyšlenkami a sofismaty — zkrátka místo přesvědčování cynicky manipulovat vědomím a postoji občanů a používat k tomu nejmodernějších prostředků ve spojení s poznatky sociální psychologie.

Důkazem přeměny je uplatňování metod, které mají zastrašovat naše občany, vést je nejen k pasivní rezistenci a k odmítání spoluúčasti při budování socialismu, ale k zapojení do antisocialistické činnosti. Vyzývání k „občanské aktivitě“, k „paralelní činnosti“ apod. neznamena nic jiného než odmítat současnou politickou a mocenskou strukturu naší společnosti, budovat novou a vytvářet základy pro postupný přechod na pluralitní systém.

Ideově rozvratné působení proti zemím reálného socialismu nabývá nových rysů. Patří mezi ně především:

— plně a jednoznačně podřízení ideově rozvratné činnosti vojenským cílům NATO a nezvyklá koordinovanost akcí, včetně používání jednotné argumentace a volby témat jak ve štvavých kampaních, tak na různých konferencích, mezinárodních setkáních apod.

— úzká spolupráce a prolínání činnosti oficiálních vládnoucích, politických a propagandistických institucí států NATO a

neoficiální činnosti špiónážních služeb a aparátu psychologické války,

— značná rozmanitost metod a prostředků rozvrtného působení, diferencovaný přístup k jednotlivým socialistickým zemím, k politickým a sociálním skupinám v těchto zemích,

— koordinace rozvrtného působení ze zahraničí s činností antisocialistických skupin v jednotlivých socialistických zemích s neskrývaným záměrem vytvořit početnou opozici, představující nátlakovou a komunikační infrastrukturu, která by vykonávala tlak na stranické vedení a vládu,

— soustředění pozornosti na menší počet oblastí společenského života, ovšem na takové, které mohou vyvolávat bezprostřední pocity nespokojenosti a dotýkají se všech společenských vrstev (v současné době je soustředěna pozornost na oblast ekonomiky),

— úsilí přenášet hlavní sféry boje proti reálnému socialismu z oblasti teoretické do oblasti všedního vědomí a tímto manévrem zamaskovat neschopnost přesvědčivě oponovat v teoretické polemice s vědeckým socialismem,

— nápadné využívání všech ideových a politických proudů zaměřených proti marxisticko-leninskému učení a jeho realitě — od pravicově reakčních až po ultralevičácké extrémisty — přičemž přednost je dáвана těm, které se výrazně orientují na diskreditaci sovětských zkušeností z výstavby socialismu.

Podstatným rysem, který charakterizuje současné ideové rozvrtné působení třídního protivníka, je uplatňování nových metod a forem při ovlivňování občanů socialistické společnosti.

V první řadě — při ideové rozvrtné působení nejsou opomíjeny výsledky, dosažené při budování socialismu. Pomocí účelově vypracované metodologie jsou ovšem zkreslovány tak, že často vyznívají jako nezdár nebo dokonce jako prohra pro socialistickou společnost.

Za druhé — kapitalistická společnost není glorifikována jako ideální společnost a připouští se kritika některých jevů — převážně extrémních výstřelků — v žádném případě těch, které představují podstatu antagonistických rozporů. Naproti tomu socialistická společnost je líčena jako ještě horší a nedokonalá společnost než je kapitalistická. Zvlášť působivá má být argumentace, že jak kapitalismus, tak i socialismus stojí před řešením v podstatě stejných problémů. Přitom je podsouvána iluze, že „svobodná a otevřená společnost“ (rozuměj kapitalistická) je na-

tolik pružná, aby byla schopna postupně je vyřešit, zatímco socialismus v nich zabředává tak, až se blíží k definitivnímu zániku.

Za třetí — za neúčinnější způsob, jak se vůbec prosadit ke konfrontaci názorů s našimi občany, je metoda parazitování na různých nedostacích a problémech našeho společenského života, bez ohledu na jejich příčiny vzniku. Jde o nejnovější metodu, která je založena na poznání, že socialismus ve svém vývoji zákonitě překonává vnitřní těžkosti a překážky, které vznikají v procesu ekonomické, sociální a kulturní výstavby. Třídnímu protivníku se naskýtá možnost využívat našich vlastních kritických hodnocení, zveřejňovaných ve sdělovacích prostředcích, doplňovat je zkreslenými a vymyšlenými problémy, zaměřit se na nepodstatné nedostatky a podle potřeby je generalizovat za obecné jevy, které jsou vlastní socialistické společnosti, protože vyplývají údajně z uplatňování marxisticko-leninského učení. Takovýmto postupem je socialismu připisována i odpovědnost za osobní životní nezdary lidí, za nenaplnění tužeb a přání jednotlivců. Třídní protivník spoléhá, že prostřednictvím této metody bude schopen vyvolávat i emocionální odsouzení nedostatků a těžkostí, ať již skutečných či vymyšlených, a těch, kteří je zavínil. Podle nepřátelské propagandy jsou jimi členové KSČ — funkcionáři i prostí členové.

Za čtvrté — na metodu parazitování na nedostacích organicky navazuje metoda tzv. imanentní kritiky marxismu-leninismu a reálného socialismu. Její princip spočívá na formálním uznávání správnosti některých tezí učení marxismu-leninismu. Hlavní pozornost je soustředěna na umělé vyhledávání a konstruování jakýchsi rozporů mezi vybranými tezemi a momentální praxí reálného socialismu. Nedílnou součástí je konfrontace současné úrovně vývoje socialistické společnosti s ideálními a často i abstraktními kritérii již komunistické společnosti. Výslednicí takové konfrontace je pochopitelně obrovský rozdílný nepřátelská propaganda vydává za důkaz o rozporu mezi socialistickou teorií a praxí, mezi slovy a činy, a současně šíří a rozdává rady jak socialistickou společnost vylepšovat, jaké reformy uskutečňovat a dokonce jak myšlenky zakladatelů marxismu-leninismu chápat a tvořit uplatňovat v současných podmínkách.

Imperialistické vládnoucí kruhy se nikterak netají úmyslem narušovat společenské vědomí obyvatel socialistických zemí.

Mimo pozornost třídního protivníka nezůstává ani ČSLA. O rozklad jejího morálně politického stavu se pokouší přímým

působením, ještě častěji se snaží ovlivnit naši mládež v celku. Záměr prozradil mj. americký vojenský časopis *Military Review* v květnu 1971: „Jestliže v morálním vědomí mladých lidí vytvoříme mezery pro pronikání ideje svobodného světa, pak tento mladý člověk, obléčený do uniformy rudého vojáka, nebude fanaticky oddán komunismu a bude podle toho také bojovat.“

◀ Globální záměr třídního protivníka zdiskreditovat internacionální učení marxismu-leninismu jako zastaralé a překonané se ve vojenskopolitické oblasti realizuje napadáním ideově teoretických základů zabezpečování obrany socialismu a leninských principů výstavby a přípravy socialistické armády. Zvláště soustředěné útoky se zaměřují na poučky marxisticko-leninského učení o válce a armádě, které neúprosně odhalují sebevíce skryvané a maskované přípravy a zásahy imperialistických států proti revolučnímu a národní osvobozenkému hnutí, včetně přípravy proti zemím socialistického společenství. Metodou buržoazní dezinterpretace zdrojů a příčin vzniku válek a popíráním jejich třídního charakteru jsou socialistické země vydávány za hlavní nebezpečí pro mír.

Zvláštní posláním má pomlouvačná kampaně o tzv. sovětské hrozbě. Jestliže občané kapitalistických států jsou jejím prostřednictvím zpracováni k souhlasu zvyšovat výdaje na zbrojení, pak českoslovenští občané, včetně příslušníků ČSLA, jsou zastrašováni jakýmsi nebezpečím, že Československo zásluhou jednoznačné podpory sovětské zahraniční politiky a členství ve Varšavské smlouvě může být vtaženo do válečného dobrodružství. V souvislosti s vědeckotechnickou revolucí ve vojenství vyvolává nepřátelská propaganda pacifistické iluze o účelnosti obrany malého státu jako je Československo ve válce, vedené jadernými prostředky.

◀ Buržoazní propagandistická mašinérie systematicky šíří různé „důkazy“ o tom, že výdaje států Varšavské smlouvy přesahují potřeby pouhé obrany, že armády Varšavské smlouvy se připravují na agresi a že velení NATO je donucováno k neustálému vyrovnávání vojenských sil. Nejčastěji parazitují na faktu, že současná vojenská rovnováha sil neznamená plnou rovnost vzhledem k tomu, že každá strana má svou strukturu ozbrojených sil. Každé opatření socialistických zemí k zabezpečení důsledné obrany je okamžitě překrucováno jako příprava na agresi navzdory tomu, že imperialistické vojenské kruhy koncipují a šíří různé doktríny, kterými otevřeně vyhrožují socialistickým zemím. Jestliže státy Varšavské smlouvy na záklá-

dě hrozby činí nezbytná opatření, označuje je nepřátelská propaganda za hlavní viníky horečného zbrojení.

V rámci kampaně o údajném porušování lidských práv v socialistických zemích je očerňována vojenská služba v socialistických armádách a takto deformovaná je porovnávána s „demokratickými a liberálními“ poměry v kapitalistických armádách. Argumentace je založena na předpokladech, že příslušníci naší armády jsou nedostatečně informováni o službě v kapitalistických armádách. Tak např. je vydávána přednost, že v řadě kapitalistických zemí není povinná vojenská služba a v některých kapitalistických armádách je vojenská služba kratší, zatímco v naší společnosti existuje stále povinná vojenská služba. Nepřátelská propaganda zamlčuje, že např. v USA, Velké Británii a v Kanadě existují profesionální armády a v řadě zemí, jako je NSR a Francie jsou armády poloprofesionální.

◀ Oštepáním argumentem jsou tvrzení, že v některých kapitalistických státech jsou ministry národní obrany „civilisté“, že přesné stavy vojsk a vojenské techniky nejsou utajovány, že v parlamentech se vedou diskuse o výši vojenských rozpočtů apod., což prý v socialistických zemích je neuskutečnitelné. Opět nevděčné je zaměřováno za rozhodující. Občanský oděv nemůže změnit zájem ministra obrany, který je rekrutován z řad vojenskoprůmyslového komplexu. Ani hádky v buržoazních parlamentech nemohou zabránit agresivním cílům armád, které jsou nástrojem imperialistických vládnoucích kruhů. Nechybí ani zkrácený výklad o respektování práv tzv. odpůrců vojenské služby v kapitalistických státech.

Morální stav příslušníků ČSLA mají narušovat různé pacifistické iluze a teorie, dovolávání se jakési tradice nepopulárnosti armády ve vědomí československé společnosti a šíření fám o rozporech mezi armádou a lidem.

◀ Největší úsilí třídního protivníka je zaměřeno na narušení jednoty a spolupráce se Sovětským svazem a jeho armádou. K tomu má sloužit falzifikace historie vzniku ČSLA, zneužívání významu uplatňování sovětských zkušeností a pomlouvání dlouholeté internacionální spolupráce se Sovětskou armádou.

Falšování historických skutečností sleduje hlubší cíle než pouhé snižování vlastního významu událostí. Tak např. boje na Dukle, kde společně prolitou krví bylo zpečetěno nerozborné přátelství československých a sovětských vojáků, jsou líčeny jako zbytečné a nesmyslné krveprolévání a mají posloužit jako jeden z dů-

kazů, že socialistická vojenská strategie uskutečňuje své cíle bez ohledu na počet lidských obětí.

Emigrantská nakladatelství vydávají publikace, které znevažují bojovou cestu 1. čs. armádního sboru v SSSR a glorifikují západní odboj. K tomu se zneužívá fakt, že 2. světová válka začala téměř o dva roky dříve než došlo k napadení Sovětského svazu a tak zákonitě byly československé jednotky na Západě vytvářeny dříve. Předmětem vulgárního zkreslování v této souvislosti bývá sovětsko-německá smlouva o neútočení. Výsledkem komplikace zkreslených údajů a faktů a nehistorického přístupu při hodnocení událostí je např. absurdní tvrzení, že v době, kdy v Sovětském svazu nebylo ani pomyslu na vytvoření československé vojenské jednotky, jsou nad Anglií sestřelováni čs. letci německými letadly, poháněnými palivem vyrobeným z dodávek sovětské ropy pro fašistické Německo. A to je v nepřátelské propagandě argument, který definitivně rozhoduje o přednosti západního odboje a zatracuje hrdinou bojovou cestu 1. čs. armádního sboru v SSSR. Knižní produkce tohoto charakteru je určena především k dezinformaci mladé generace.

Organizátoři ideově rozvrtného působení využívají i modernějších prostředků v úzké spolupráci s emigrantskými skupinami. Např. západoněmecká televize vysílala dokumentární film při příležitosti 40. výročí atentátu na R. Heydricha, ve kterém byli účastníci atentátu označováni za největší československé hrdiny 2. světové války. Pořad byl věnován i československým občanům jak o tom svědčila upozornění a reklama na nepřátelských rozhlasových vysílacích. V žádném případě nelze snižovat statečnost a odvahu čs. parašutistů, kteří vykonali čin, jenž byl světovou veřejností chápán jako akt spravedlivé odplaty. Divák dokumentárního filmu se bohužel nedozvěděl to nejpodstatnější: plán atentátu vznikl v londýnských vojenských kruzích bez součinnosti s domácími hnutím odporu, což mělo tragické následky, zvláště pro odboj řízený ilegálním vedením KSČ.

Narůstající tendence k falzifikaci průběhu a výsledku 2. světové války má ve vědomí především mladé generace vytvářet pochybnosti o historické úloze Sovětského svazu a jeho armády při porážce hitlerovského Německa a militaristického Japonska. Řada buržoazních historiků po skončení války dospěla ve svých dílech k závěru, že Sovětský svaz nesl na svých bedrech hlavní tíhu války a že měl rozhodující podíl na jejím výsledku. Nepřá-

telská propaganda je opomíjí a výlučně využívá díla buržoazních historiků, kteří zamlčují tuto skutečnost. Orientuje se na díla, která se snaží obelhat světovou veřejnost a tvrdí, že většina rozhodujících bitev se odehrála mimo sovětsko-německou frontu. Např. anglický historik A. Wykes v knize „Rok 1942 — mezník“ sestavil toto pořadí bitev podle důležitosti: vítězství britských vojsk u Alamejnu, vysazení anglo-amerických vojsk v severní Africe, bitva o ostrov Midway... Bitva u Stalingradu je uvedena na jednom z posledních míst.

Zamlčování rozhodující úlohy sovětských ozbrojených sil na jedné straně je posilováno snahou vychalovat zásluh americké armády na straně druhé. Podle jedné verze byl rozhodujícím činitelem porážky fašismu vstup USA do války, podle další verze — otevření druhé fronty v Evropě v červnu 1944. Nelze se pak divit tomu, že novodobí buržoazní historici opěvují dokonce „příznivý vliv“ porážky německých vojsk v Ardenách na úspěch viselsko-oderské operace Rudé armády v roce 1945. Historie je ovšem neúnosná. Dne 6. ledna 1945 požádal W. Churchill sovětskou vládu o pomoc vzhledem k tíživé situaci spojeneckých vojsk. Sovětský svaz vyhověl a zmíněnou operaci zahájil před plánovaným termínem.

V obdobném duchu dnes vystoupí i někteří čínští historici, kteří vyzvedávají „historickou úlohu Číny při porážce fašismu ve 2. světové válce“. Činí tak navzdory faktu, že čínská vojska za celou dobu 2. světové války nevedla ani jedinou strategickou operaci. Ozbrojený boj na čínském válečném poli měl převážně lokální charakter a neměl vliv na průběh války ani proti Japonsku.

Obsahové zaměření nepřátelské propagandy proti socialistické společnosti a její armádě má postupně vyvolávat u příslušníků armády nedůvěru v politiku KSČ, odmítání marxisticko-leninské teorie jako vědeckého světového názoru, zpochybňování nutnosti spojení se Sovětským svazem — spíše k němu vyvolává nepřátelství. V konečné fázi by se měl každý příslušník ČSLA utvrdit v názoru, že socialistická společnost je společností totalitní, bez budoucnosti, kterou není nutné bránit ani se na její obranu připravovat.

Třídní protivník předpokládá, že touto cestou si připraví pro případ agrese vhodné podmínky k úspěšnému vedení psychologické války proti jednotkám a útvarům ČSLA s cílem paralyzovat jejich vůli k odporu a rozvrátit morálku nejen vojsk, ale i obyvatelstva. Za současné vojenské rovnováhy považují psychologickou válku zá-

padní vojenští a političtí představitelé za jeden z hlavních prostředků, který má umožnit zvrácení existujícího poměru sil ve prospěch kapitalismu. I to je důvod, proč se neustále rozrůstá a zdokonaluje aparát psychologické války v armádách NATO.

Mohutné a koordinované pomlouvačné kampaně, neustálé proměny v metodách a formách nepřátelské propagandy nejsou projevem síly mezinárodní buržoazie, ale naopak neschopnosti nabídnout vlastní komplexní program společenského pokrokového vývoje. Cím tato neschopnost je zjevnější, o to usilovnější jsou snahy oslabovat úlohu reálného socialismu při řešení základních světových společenských problémů, zastavit revoluční přeměny ve světě a dokonce v bezradnosti vyhlásit komunismus jako omyl historie.

Pomluvy a lži na adresu reálného socialismu neustále sílí. Nejúčinnější zbraní proti nim je pravda a ta je na naší straně. Pravda o reálném socialismu ovšem nepůsobí automaticky. Musí být znásobena cílevědomou výchovou všech příslušníků armády k vědeckému světovému názoru, pevným přesvědčením o přednostech socialistické společnosti a schopnosti čelit vlivům nepřátelské propagandy.

K dosažení vysoké účinnosti boje proti vlivům třídního protivníka je nezbytné soustředit úsilí v ideologické práci na pozitivní objasňování těch otázek, které jsou v popředí zájmu nepřátelské propagandy. Jednáni XVI. sjezdu KSC zvyrazňuje zejména:

- otázky reálného socialismu, jeho třídní podstatu, úlohu v boji za mír a prosazování politiky mírového soužití, jeho dějinnou převahu nad kapitalismem,

- zesílit odpor proti antikomunistickým kampaním imperialismu, jeho pokusům o destabilizaci zemí reálného socialismu,

- věnovat mimořádnou pozornost boji proti všem projevům nacionalismu a antisovětskému a zabránit snahám imperialistických center zneužívat národnostní otázky a národních odlišností k rozdělování socialistických zemí.

Vzhledem k tomu, že v příštích letech bude ideologický boj soustředěn na otázky, který společenský systém je schopnější zajistit základní potřeby a předpoklady pro život lidstva, bude nutné obsah ideologické práce zaměřit na konfrontaci otázek, které dokazují přednosti socialistické společnosti a její obrovskou humanost. Jde především o otázky:

- zajištění trvalého míru a nastolení demokratických vztahů mezi státy, roz-

víjení procesu mezinárodního uvolňování a zastavení závodu ve zbrojení,

- využívání vymožeností vědeckotechnické revoluce a sociálního pokroku ve prospěch pracujících mas a vyloučení krize a nezaměstnanosti ze života společnosti,

- nastolení skutečné vlády lidu a podřízení státní politiky pracujícím tak, aby měli možnost rozhodovat o osudech zemí a řídit všechny společenské záležitosti,

- zajištění sociálních záruk a skutečné rovnosti občanů, úcty k lidské důstojnosti a podmínek pro všestranný rozvoj osobnosti.

Boj proti nepřátelské propagandě je nedílnou součástí ideologické práce a cílevědomého formování socialistického člověka. Určující stránkou je výchova v duchu vědeckého světového názoru, výchova k socialistickému vlastenectví a internacionalismu. Láska k socialistické vlasti a oddanost ideálům komunismu jsou neodlučitelně spjaty s třídní nenávistí vůči jejich nepřátelům, vůči jejich ideové rozvrátané působení.

Předpokladem rozvíjení výchovy k neshleditelnosti vůči ideové rozvrátané působení třídního nepřátel je zvyšování ofenzivnosti a konkrétnosti našeho ideové výchovného působení. Uplatňování principu ofenzivnosti ideologické práce nesmí být jen v důsledném osvětlování a prosazování politiky strany, ale i v tom, že nanomáhá odstraňovat nedostatky ve vlastní práci a překonávat přežitky minulosti ve vědomí příslušníků ČSLA. Ofenzivnost je nemyslitelná bez její operativnosti, která vyžaduje schopnost reagovat a odpovídat na aktuální politické problémy, na nejasnosti a často i pochybnosti některých příslušníků. Požadavky současné doby vyžadují, aby ani jediná otázka nezůstala nezodpovězena a tak nebyla dána příležitost nepřátelské propagandě k využití možnosti tzv. předstihu v informování. „Je velmi důležité, aby se propaganda nevyhýbala palčivým tématům,“ připomíná na XXVI. sjezdu KSČS soudruh L. I. Brežněv, „aby se nebála mluvit o takzvaně těžkých otázkách. Politika naší strany je jasná a my jsme ochotni odpovědět na všechny otázky, které kladou sovětské lidé. Musíme to dělat směleji a s vědomím, že neodpovíme-li na ně, využijí toho nepřátelé naší země k pomlouvání socialismu.“ (XXVI. sjezd KSČS. Dokumenty a materiály, s. 75.) Zkušenosti z vnitropolitického vývoje v PLR jak před, tak i po srpnu 1980 v žádném případě nedovolují podceňovat nebezpečí z možného vlivu třídního protivníka, jeho spojenců a přísluhovačů.

Účinná výchova k třídní nenávisti a nesmiřitelnosti k ideově rozvrzatnému působení může být rozvíjena jen za předpokladu, že se stane záležitostí všech velitelů, politických pracovníků, stranických a mládežnických organizací. Přitom každý z nich v ní bude sehrávat svou nezastupitelnou úlohu.

Tato výchova musí být spojena s plněním úkolů bojové a politické přípravy, zabezpečováním vysoké bojové a mobilizační pohotovosti, upevňováním vojenské kázně a socialistických vztahů uvnitř vojenských kolektivů. Její účinnost bude závislá na objektivních znalostech a případnému vlivu nepřátelské propagandy na myšlení, nálady, postoje a jednání příslušníků ČSLA. Získaný přehled umožňuje přijímat operativně opatření v ideově výchovné a masově politické práci k eliminování vlivu cizích a nepřátelských názorů.

Výchova k nesmiřitelnosti vůči ideově rozvrzatnému působení předpokládá neustále objasňovat, že budujeme rozvinutou socialistickou společnost za úporného boje dvou protikladných společenských soustav, dvou nesmiřitelných ideologií a povinnost učit příslušníky ČSLA samostatně vyvozovat závěry, které z tohoto faktu vyplývají. Tomuto procesu především napomáhá odhalování cílů a záměrů nepřátelské propagandy, jejich metod a forem, jimiž má být rozvrácena socialistická společnost zevnitř a narušeno spojení se Sovětským svazem. Formy a metody nepřátelské propagandy jsou samy o sobě přesvědčivým důkazem, že ideově diverzní působení je navzdory obrovským prostředkům v defenzivě. Je tomu tak proto, že nepřináší žádné nové poznání a plní pouze apologetickou funkci — obhazuje přežitou kapitalistickou společnost. V žádném pří-

padě nepřekládá ucelený program do budoucnosti, nanejvýše operuje s vizí jakési svobodné společnosti. Podstatným rysem její ofenzivnosti je skutečnost, že se musí podřizovat socialistické realitě, pouze se vnučuje do polemiky a úvah o socialistické budoucnosti.

Jednou z účinných cest, jak je možné eliminovat vliv nepřátelského působení, je rozhodný boj proti nedostatkům všeho druhu, proti nevšímavosti, neodpovědnosti, lhostejnosti a jiným projevům oportunistu v praxi. Tím zabráníme třídnímu protivníku parazitovat na našich chybách a nedostacích.

Historie budování socialismu přináší přesvědčivé důkazy o tom, že není možné úspěšně budovat a dále rozvíjet reálný socialismus bez účinného boje s ideovým a politickým protivníkem, zvláště když přešel na záluďné a rafinované pokusy o rozvrát socialistické společnosti. Proto nesmíme ani na chvíli zapomínat, že budujeme socialismus v podmínkách úporného boje dvou protichůdných společenských soustav. Těto realitě se nemůže nikdo vyhnout. Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizování závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA věnuje této otázce vážnou pozornost. Vždyť naší armádu tvoří velká část mladých občanů, kteří jsou ve dvojím postavení — jsou obránci socialismu a nepřestali být budovateli socialismu. O to závažnější je úkol pro všechny komunisty v ČSLA, který vyplývá z referátu náčelníka HPS ČSLA generálplukovníka A. Brabce: „Intenzivněji je také třeba posilovat třídní bdělost, vést nesmiřitelný boj proti všem projevům buržoazní ideologie a přežitým měšťáckým morálkám.“ (Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA, s. 26.)

Stranickopolitická práce a operační manévrující skupiny

Příslušníci Československé lidové armády vyvíjejí značné úsilí k postupnému a kvalitnímu plnění závěrů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa a celoslovenského stranického aktivu při zabezpečování obrany naší vlasti a internacionálních zájmů socialistického společenství. Svědčí o tom masový rozvoj socialistického soutěžení na počest 65. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a hodnotné závazky ke kvalitnímu splnění úkolů bojové a politické přípravy.

Pro velitelský sbor a vojska z toho vyplývá věnovat prvotně pozornost soustavnému zvyšování úrovně bojové pohotovosti a připravenosti naší armády.

V návaznosti na závěry sjezdu strany načelník hlavní politické správy ČSLA na celoslovenském stranickém aktivu zvýraznil potřebu a nutnost dalšího rozpracování činnosti vojsk a štábů ve složitých podmínkách soudobého boje, kde zároveň vyjádřil požadavek „neustále zkvalitňovat úroveň operační a taktické přípravy velitelů a štábů, sladnost bojové činnosti útvarů, svazků a výcvik záloh“.

Zkušenosti a dosažené výsledky z plnění Rozkazu ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1981–1982 potvrzují, že velitelé a politické orgány věnují soustavnou pozornost všestranné přípravě a za-

bezpečení taktických, operačně taktických, velitelsko-štábních cvičení a jejich kvalitnímu provedení. Ve větší míře je docenováno, že jejich důležitost a význam vyplývá z toho, že se při nich komplexně realizují úkoly bojové a politické přípravy, že jsou významným prostředkem zkonkretizování bojového mistrovství velitelů, štábů a vojsk. Vyjadřují bojovou sílu a jednotu armád států Varšavské smlouvy. Zároveň jsou pro velitelský sbor a politické orgány důležitým zdrojem poučení a získávání nových zkušeností. Pomáhají výrazněji formovat morálně politické, bojové a psychologické vlastnosti příslušníků armád, které jsou potřebné k vedení úspěšné bojové činnosti v podmínkách dynamických změn soudobého boje.

Přes veškerou specifickou soudobou válku bude stranickopolitická práce vždy především směřovat k tomu, aby mobilizovala vojáky k důslednému a příkladnému splnění vydaných rozkazů, aby podporovala a rozvíjela útočný duch vojsk, popularizovala dosažené úspěchy na frontě a v zázemí, zobecňovala zkušenosti nejlepších velitelů a vojáků, vychovávala je ke statečnosti, neohroženosti a pevnosti, lásce k vlasti a nenávisti k nepříteli. Bude ovlivňovat úroveň a kvalitu zabezpečení materiálních a životních potřeb vojsk.

Vybavení armády nejmodernější bojovou technikou a výzbrojí, novými zbraňovými

systémy a bojová činnost vojsk je charakterizována jejich značným vypětím i rychlostí. Vysoká manévrovací schopnost vojsk a nesmírný růst jejich fyzického a psychického zatížení vyžaduje od velitelů, štábů, politických pracovníků a stranickopolitických organizací nové a tvořivé přístupy.

Mezi významné otázky operačního umění v současné době patří problematika rozvíjení úspěchu ve frontové (armádní) útočné operaci. Vzhledem k tomu, že v hloubce operační sestavy nepřítel jsou vysoce účinné síly a prostředky, které mohou podstatně působit na výsledek operace, vzniká požadavek aktivního působení na nepřítel v hloubce jeho sestavy současně s činností hlavních sil, které útočí čelně.

K využití úspěchu hlavních sil, rychlejšímu proniknutí do operační hloubky a vytvoření aktivní fronty hluboko v nepřátelském týlu jsou organizována mobilní uskupení — **operační manévrující skupiny frontu (armád)**. Jsou předurčeny k vedení bojové činnosti v operační hloubce, v podmínkách značného odtržení od hlavních sil a v součinnosti s vybranými druhy vojsk plní úkoly ve prospěch útočících vojsk k dosažení cílů operace.

Nové přístupy k řešení otázek stranickopolitické práce jsou v těchto podmínkách zvyrazňovány specifickým charakterem bojových úkolů, které vyčleněné síly a prostředky plní. Jde zejména o ničení prostředků jaderného napadení v týlu nepřítel, vedení boje se zálohami, údery do boků a týlu nepřátelských sil, ovládnutí důležitých prostorů a objektů i dezorganizaci velení.

Uspěšně operačně taktická a velitelsko-štábní cvičení, zejména „DUKLA 82“, se touto otázkou prakticky zabývají, přispívají k jejímu rozpracování a vytvářejí předpoklady ke zhodnocení získaných zkušeností.

Vojská mysl věnuje zejména v letošním roce těmto otázkám zvýšenou pozornost. Seznamuje své čtenáře s novými poznatky a zkušenostmi a tak přispívá k obohacování jejich vojskoteoretických znalostí a myšlení. V tomto článku se chceme zamyslet nad některými otázkami stranickopolitické práce, které jsou vyvolané novými požadavky, aniž bychom si dělali nárok na jejich úplnost.

Použití operační manévrující skupiny v průběhu útočné operace vyžaduje vytvářet nové, stále účinnější formy a metody stranickopolitické práce k zabezpečení její činnosti a splnění stanovených bojových úkolů. Do jejího obsahu, stylu a metod práce politických orgánů a poli-

tických pracovníků přináší některé nové prvky.

Především je třeba zdůraznit, že ve své činnosti vycházejí a navazují na celý proces výchovy a výcviku vojsk, stranickopolitické práce, uskutečňované podle řídicích dokumentů ministra národní obrany ČSSR a náčelníka hlavní politické správy ČSLA na výcvikový rok v mírových posádkách. Respektují požadavek předpisu Oper-1-1, čl. 36, který stanoví, že cílem stranickopolitické práce při přípravě a vedení útočné operace je uskutečňovat vojenskou politiku Komunistické strany Československa, rozvíjet a upevňovat morálně politické uvědomění, bojové mistrovství a odhodlání všech vojáků splnit bojové úkoly.

Mezi základní předpoklad můžeme zařadit, že **obsah a zaměření stranickopolitické práce musí důsledně vycházet z hlubokého pochopení konkrétních úkolů, které bude operační manévrující skupina na základě rozhodnutí velitele frontu (armády) v průběhu operace plnit.**

Těsné přimknutí, konkrétnost opatření stranickopolitické práce významně napomáhají správnému pochopení úkolů příslušníky štábů a vojsky, vyčleněných pro tuto činnost. Posilují v nich vysoké morálně politické a bojové vlastnosti, nezbytné pro soudobý boj, jako je uvědomělý vztah k mistrnému osvojování bojové techniky a zbraní, zvládnutí vojenské odbornosti, upevnění vojenské kázně a soustavně podněcovat touhu po úspěšném splnění bojových úkolů. Musíme mít přitom na paměti, že stranickopolitická práce je tím účinnější, čím vyšší je její ideová úroveň, čím důsledněji respektuje specifiku jednotlivých druhů vojsk, čím plněji její obsah a formy odrážejí život vojáků a odpovídají rozsahu a charakteru úkolů, které budou plnit.

V obsahu a zaměření stranickopolitické práce musíme výrazněji respektovat morálně politickou a psychologickou přípravu velitelského sboru, štábů a vojsk. Dále takové otázky jako je posilování tvořivého přístupu k uplatňování poznatků vojenského umění v praxi při přípravě a vedení útočné operace, úroveň velení a řízení operačních manévrujících skupin, kvalitní a všestranná součinnost, vysoká iniciativa, rozhodnost, samostatnost a odpovědnost za včasné a přesné splnění rozkazů.

U vojáků základní služby se orientovat na rozvoj a posilování morálně volních vlastností, jako je vysoká ukázněnost, aktivní a příkladný vztah k plnění bojových úkolů a odhodlání ničit nepřítel ve složitých podmínkách soudobého boje. Vysoká mobilnost a rychlé tempo bojové čin-

nosti operační manévrující skupiny zvyšuje nutnost mistrného zvládnutí a využití nejmodernější bojové techniky, zbraní a jejich palebné síly k rozhodnému zničení nepřítele.

K těmto obsahovým otázkám by měla směřovat opatření stranickoorganizační, ideové výchovné činnosti, masové politické a agitační práce, kterou dělají velitelé, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace.

Různost způsobů vedení bojové činnosti operační manévrující skupinou a skutečnost, že zpravidla plní úkoly na území nepřítele, **zvyšuje význam ideové výchovné práce se všemi kategoriemi vojáků.** Vyžaduje zvláštní obsahové zaměření a zvyšuje význam některých specifických forem působení. Vycházíme přitom z toho, že základy socialistického uvědomění, třídního vztahu k válce, rysy socialistického vlastnictví a proletářského internacionálního vztahu vytváří dlouhodobé působení v předcházející etapě výchovy vojáků v naší společnosti i armádě. V celém období přípravy a vedení operace musí ideologická práce důsledněji směřovat k posilování politické odolnosti vojáků a jejich přesvědčení o našem konečném vítězství nad nepřítelem. Značná dynamika bojové činnosti zvyšuje požadavky na iniciativní a samostatný přístup k jejich řešení, což zdůrazňuje potřebu diferencovaného působení v bojových kolektivech podle předpokládaného charakteru činnosti.

Vyšší pozornost musí politické orgány věnovat otázkám ideologické boje proti nepříteři s důrazem na rozvíjení rozkladné propagandy a oslabení jeho bojové morálky, s cílem usnadnit a urychlit činnost a postup vlastních vojsk. Smyslem opatření speciální propagandy bude oslabení politickomorálního stavu nepřítele a jeho bojeschopnosti. Tato činnost musí důsledně vycházet z hlubokého všestranného poznání nepřítele, ze znalosti vojenskopolitické situace na frontě, zejména v pásmu a prostorech činnosti operační manévrující skupiny a hlubokém týlu.

Použití operačních manévrujících skupin ve frontové (armádní) útočné operaci **přináší některé nové požadavky na styl a metody práce politických orgánů.**

V procesu řízení stranickopolitické práce vystupuje výrazněji do popředí požadavek **diferencovanosti.** Větší pozornost musí věnovat správnému pochopení místa a úlohy jednotlivých prvků operační manévrující skupiny a úkolům, které vyplývají ze zámyslu operace. Při stanovení obsahu stranickopolitické práce je nutné respektovat místo jednotlivých prvků bojo-

vé sestavy, zda budou plnit úkoly v zabezpečovacím, prvním nebo druhém sledu, jako samostatné přepadové odřady, nebo v uskupení týlových útvarů a zařízení. Zvláštní pozornost vyžaduje stanovení konkrétních úkolů raketovému vojsku a dělostřelectvu, vojskovému letectvu a výsadečným přepadovým útvarům.

Činnost stranickopolitické práce bude v mnoha směrech záviset na její **operativnosti a nepřetržitosti.** V důsledku růstu intenzity a složitosti bojové činnosti v průběhu operace a plnění úkolů operační manévrující skupinou v hloubce operační sestavy nepřítele při ničení prostředků jaderného napadení, v boji se zálohami, při ovládnutí důležitých čar a objektů v týlu a dalších úkolů zvyšuje se úloha cílevědomé a intenzivní stranickopolitické práce. V tomto období výrazně vystupuje do popředí osobní příkladnost velitelů, politických pracovníků a komunistů, funkcionářů SSM i řadových členů, agitátorů, význam individuální práce s vojáky, krátké mobilizující výzvy k nim a jiné.

Operační manévrující skupiny frontu (armády) budou působit v hloubce operační sestavy nepřítele ve značném odtržení od vlastních hlavních sil, plnit samostatně složité úkoly operačního a operačně taktického charakteru. Jejich úspěšné splnění vyžaduje zajištění pevného a nepřetržitěho velení a všestranné materiální zabezpečení. Ve větší míře budou využívána vysoce pohyblivá předsunutá místa velení. Přisun potřebného materiálu pro bojovou činnost a zabezpečení vojsk bude hlavně realizován vzdušnou cestou.

To vyžaduje, aby politické orgány a političtí pracovníci v přístupech k řízení a provádění stranickopolitické práce v těchto podmínkách prokazovali **vyšší iniciativu, operativnost i samostatnost** při řešení všech nezbytných otázek i problémů a **vyšší osobní odpovědnost** za splnění bojového úkolu.

Významným nástrojem řízení stranickopolitické práce jsou **plány politických orgánů k zabezpečení přípravy a vedení útočné operace.** Zpravidla obsahují: cíle a úkoly stranickopolitické práce, politickoorganizační, ideové výchovné a kádrová opatření v období přípravy operace, do splnění bližšího úkolu a v období plnění dalšího úkolu frontu (armády).

Zkušenosti z operačně taktických a velitelsko-štabních cvičení ukazují, že ke stranickopolitickému zabezpečení činnosti operační manévrující skupiny není vždy nutné zpracovávat samostatný plán. Účelnější se jeví zahrnout a rozpracovat potřebné otázky do „Plánu stranickopolitické

ké práce k zabezpečení útočné operace frontu" (armády) za předpokladu, že je vytvořena předem již v období přípravy útočné operace.

V případě, že vševojsková armáda (divize) je vyčleněna do operační manévrující skupiny, musí politický orgán v souladu s rozhodnutím — plánem velitele zpracovávat vlastní plán stranickopolitické práce. Zpravidla obsahuje opatření k přípravě kádrů, k rozvoji masové politické práce, zejména agitační práce, pro činnost s velitelským sborem, příslušníky štábů, v ZO KSČ, SSM, vojáky, specialisty pro kontrolní činnost, informační systém, zpracovatelskou činnost a rozdělení sil a prostředků politického orgánu. Zpravidla se uvažuje o možnosti a účelnosti využití prostředků speciální propagandy.

Při plánování je nutné přihlížet k tomu, že rozsah plánů a množství opatření bude zpravidla ovlivňovat **způsob vyčlenění a podmínky využití operační manévrující skupiny**. Za předpokladu, že bude vyčleněna již v období přípravy operace, je možné počítat s širším využitím bohatostí forem a metod stranickopolitického působení ve štábech a u vojsk.

V praxi politických orgánů však musíme počítat se situací, že operační manévrující skupina bude vyčleňována až v průběhu útočné operace v úzké závislosti na charakteru jejího vedení. V takových případech bude časový prostor pro stranickopolitickou práci značně omezen. Budé to vyžadovat, aby se k těmto okolnostem a podmínkám důsledně přihlíželo a plánovala se pouze základní opatření a

zvyšovala se tak reálnost opatření stranickopolitické práce.

Některé zkušenosti ze systému velení operační manévrující skupiny vedou k zamyšlení **nad rozdělením pracovníků politických orgánů na jednotlivá místa velení a určení náplně jejich činnosti**. Bezprostřední plnění rozhodujících bojových úkolů bude v širší míře řízeno z pohyblivých míst velení. Záložní velitelské stanoviště bude převážně řídit pohyb vojsk po komunikacích, velet zálohám a plnit další dílčí úkoly. Skutečnost, že týlové velitelské stanoviště se zpravidla rozděluje na sledy, nutí k účelnému rozdělení politických pracovníků a prostředků. Půjde i o účelné rozpracování a přizpůsobení nezbytné dokumentace s vymezením konkrétních úkolů stranickopolitické práce u všech prvků bojové sestavy operační manévrující skupiny. Těmto úkolům je nutné přizpůsobit rozdělení komunistů i strukturu stranické výstavby.

Ze složitosti a dynamiky soudobého boje vyplývá celá řada aktuálních problémů. Jedním z nich jsou i otázky stranickopolitického zabezpečení činnosti operační manévrující skupiny frontu (armády). Politické orgány již získaly mnohé praktické zkušenosti z politické práce v polních podmínkách. Zdokonalují svou schopnost a připravenost řídit a organizovat stranickopolitickou práci při operačně taktických a velitelsko-štábních cvičeních. Jejich výsledky významně přispívají k dalšímu zdokonalování připravenosti ČSLA a tvoří konkrétní přínos velitelů, politických pracovníků, komunistů a všech vojáků k realizaci programu XVI. sjezdu KSČ v podmínkách naší armády.

Předmět a struktura marxisticko-leninské filozofie a marxisticko-leninské vojenské vědy

Filozofie představuje disciplínu, která má tisíciletou historii. Předmět jejího teoretického zájmu se v průběhu dějin neustále měnil. Na počátku, v době, kdy se teprve začalo rozvíjet teoretické poznání, zahrnovala filozofie všechny skromné poznatky o světě — přírodní a sociální realitě. V dalším svém vývoji, tak jak se rozvíjelo poznání a docházelo ke kumulování poznatků o objektivní realitě, dochází k postupnému vydělování a konstituování jednotlivých speciálních přírodních a později i společenských věd.

V důsledku toho docházelo k soustřeďování pozornosti filozofického poznání především na světónázorové filozofickometodologické problémy.

To je ostatně příznačné i pro marxisticko-leninskou filozofii, jejímž předmětem je zkoumání materiální podstaty světa a nejobecnějších, univerzálních zákonů vývoje přírody, společnosti a poznání.

Marxisticko-leninská filozofie představuje dnes celou skupinu filozofických věd. Jinými slovy marxisticko-leninská filozofie je vnitřně strukturována do filozofických věd, jako je např. dialektický ma-

terialismus, historický materialismus, teorie poznání, etika, estetika, logika, teorie hodnot, obecná metodologie, dějiny filozofických teorií.

Z povahy marxisticko-leninské filozofie vyplývá, že zaměřuje svou pozornost na zkoumání celku, totality objektivní reality, jejích hlavních oblastí — přírody, společnosti a vzájemných vztahů mezi nimi a nejobecnější zákonitostí vývoje.

Tímto předmětem se také odlišuje od speciálně vědního, včetně vojenskovědního poznání.

Ve veškerém poznání rozlišujeme jednak objekt poznání, jednak předmět poznání.

Jednotlivé přírodní a sociální jevy a procesy mohou být objektem poznání celé množiny přírodních, sociálních, technických a jiných věd.

Válka jako složitý, bohatě vnitřně strukturovaný jev, spjatý s různými oblastmi života třídní společnosti — ekonomickou, politickou, ideologickou, vědeckotechnickou aj. — je rovněž předmětem zájmu různých věd.

Obecně sociologické aspekty války — vztah války a politiky, války a ekonomiky, války a ideologie, původ a příčiny vzniku válek, místo, úloha a sociální funkce válek, určování jejich charakteru aj. — jsou předmětem zkoumání marxisticko-leninského učení o válce a armádě.

Zákonitostmi ozbrojeného zápasu jako obsahu války se zabývá marxisticko-leninská vojenská věda, která zahrnuje v sobě řadu relativně samostatných oborů vojenské vědy: obecnou teorii vojenské vědy, teorii vojenského umění, teorii výstavby ozbrojených sil, teorii výchovy a výcviku, teorii velení vojskům, teorii civilní obrany aj.

Vojenská věda představuje systém znalostí o zákonech a charakteru ozbrojeného zápasu, o vojenské přípravě země a ozbrojených sil na válku a způsobech jejich využití pro dosažení politických cílů.

Vojenská věda je společenskou vědou, současně je těsně spjata s řadou přírodních a technických věd.

V souvislosti s rozvojem předmětu a obsahu marxisticko-leninské vojenské vědy docházelo a stále dochází k diferenciaci vojenských poznatků a klasifikaci vojenské vědy, k její vnitřní struktuře.

Vojenská věda zahrnuje níže uvedené vojenskovědní disciplíny:

- obecnou teorii,
- teorii vojenského umění, která zahrnuje teorii strategie, teorii operačního umění, teorii taktiky,
- teorii výstavby ozbrojených sil,
- teorii vojenského výcviku a výchovy,
- teorii válečné ekonomiky,
- dějin vojenského umění a ozbrojených sil.

Výše uvedená předmětová klasifikace vychází a koresponduje s jednotlivými oblastmi marxisticko-leninské vojenské vědy.

Vedle této předmětové klasifikace se v literatuře připomíná i předmětově problémová klasifikace marxisticko-leninské vojenské vědy.

V jejím rámci jsou vymezovány např.:

- teorie řízení ozbrojených sil,
- teorie týlu ozbrojených sil,
- teorie vyzbrojování,
- teorie civilní obrany,
- dějiny vojenského umění,
- teorie radioelektronického boje a další.

Proces rozvoje marxisticko-leninské vojenské vědy není zdaleka ukončen, vznikají a osamostatňují se nové vědní disciplíny, vědecké teorie v rámci marxisticko-leninské vojenské vědy.

Systém vojenskovědních disciplín není zdaleka ukončen. Potvrzuje se platnost myšlenky XXV. sjezdu KSSS, že „nové možnosti plodného jak obecně teoretického, základního, tak i aplikovaného výzkumu se objeví na rozhraní různých věd, zejména přírodních a společenských“. (XXV. sjezd KSSS. Praha 1976, s. 66.)

Jak marxisticko-leninská filozofie, tak marxisticko-leninská vojenská věda mají společné, že

- se spoluúčastní na teoretickém poznávání objektivní reality,
- používají prověřených vědeckovýchodů a zkoumáních metod,
- odhalují vnitřní, skryté, podstatné stránky, příčinné a zákonité souvislosti jevů a procesů,
- teoreticky vysvětlují a objasňují zkoumané jevy a procesy,
- umožňují předvídání jejich vývojových tendencí,
- zachycují výsledky svého vědeckého poznání do vědeckých kategorií, principů a zákonů,
- prověřují pravdivostní hodnotu výsledků poznání prostřednictvím společenské praxe,
- slouží jako teoretický návod a nástroj kultivace společenské praxe.

Specifičnost marxisticko-leninské filozofie a marxisticko-leninské vojenské vědy se týká mj. především předmětu jejich teoretického zájmu, používaných metod zkoumání i sociálních funkcí, které plní v životě společnosti.

Pokud jde o předmět marxisticko-lenin-

ské filozofie, vztahuje se ke zkoumání materiální podstaty objektivní reality a nejdůležitějších, univerzálních zákonů vývoje přírody, společnosti, včetně nejobecnějších zákonů vývoje společenského poznání.

Marxisticko-leninská vojenská věda představuje oproti marxisticko-leninské filozofii speciální společenskou vědu, jejímž předmětem zkoumání jsou především zákonitosti vývoje

- vojenského umění — vojenské strategie, operačního umění a taktiky,
- vojenské výstavby,
- vojenského výcviku a výchovy,
- válečné ekonomiky a týlu,
- civilní obrany,
- dějin vojenského umění.

Z výše uvedeného srovnání předmětu marxisticko-leninské filozofie a marxisticko-leninské vojenské vědy vyplývá, že jde o vztah dvou vědních disciplín, které se vyznačují rozdílným stupněm obecnosti, o vztah nejobecnější teorie a speciálně vědní teorie.

Toto zjištění se promítá i do další specifičnosti, která existuje mezi marxisticko-leninskou filozofií a marxisticko-leninskou vojenskou vědou, do oblasti metodologické.

I když se i při filozofickém zkoumání objektivní reality využívá celé řady obecných metod a myšlenkových operací, jako jsou např. metoda abstrahování a zobecnování, analýza a syntéza, indukce a dedukce, metoda historicko-logická, strukturálně genetická a další, dominující metodou v marxisticko-leninské filozofii je metoda dialektickomaterialistická.

Naproti tomu pro marxisticko-leninskou vojenskou vědu, i když používá nejobecnější dialekticko-materialistické metody a ostatních obecných logických metod, je příznačné, že v hojně míře využívá speciálních vojenskovědeckých výzkumných metod, jako jsou např. vojenská cvičení, manévry, velitelsko-štabní cvičení, válečné hry, zkoušky zbraní a vojenské techniky, experiment, modelování bojové situace aj.

V neposlední míře můžeme specifičnost marxisticko-leninské filozofie a marxisticko-leninské vojenské vědy nalézt i v sociálních funkcích, které obě vědní disciplíny plní.

Marxisticko-leninská filozofie plní trojedinou sociální funkci: světonázorovou, obecně metodologickou a ideově politickou.

Marxisticko-leninská vojenská věda, i když ani ona není oproštěna od spoluúčasti na plnění světonázorové, metodologické a ideově politické funkce, jejím nejvládnějším sociálním posláním je plnit funkci účinného, efektivního teoretického nástroje praktického řešení otázek spjatých se zabezpečením obrany země.

Kolem vztahu filozofie a speciálních, konkrétních věd probíhají v současnosti ideologické spory mezi marxistickými a nemarxistickými teoretiky.

Mnozí buržoazní filozofové popírají vědecký charakter filozofie a staví filozofické myšlení proti vědeckému myšlení, filozofické poznání světa proti speciálně vědnímu poznání světa.

S tím rovněž souvisí snaha buržoazních ideologů oddělit filozofii od vědy, „očistit“ vědu od světonázorových a „ideologických“ prvků.

Jaký je marxisticko-leninský názor na vztah filozofie a speciálních věd, včetně marxisticko-leninské vojenské vědy?

— Jak filozofie, tak speciální vědy jsou s to a jsou povolány vědecky relativně pravdivě poznávat objektivní realitu.

— Existuje jednota mezi různými rovinami obecnosti poznávání objektivní reality — nejobecnější — filozofickou, obecnou a specifickou — speciálně vědní rovinou zkoumání.

— Existuje i zásadní jednota, vzájemné propojení, doplňování metodologie používané filozofií a speciálními vědami. Je nesprávné stavět filozofický odraz světa proti speciálně vědnímu odrazu jednotlivých stránek, jevů a procesů objektivní reality.

— Světonázorová a ideologická funkce dialektickomaterialistické filozofie nevy-

lučuje a nesnižuje vědeckou pravdivostní hodnotu výsledků filozofického poznání objektivní reality.

— Vědecký obsah marxisticko-leninské filozofie zajišťuje její organické spojení s dalšími přírodními, společenskými a jinými vědami.

— V každé speciálně vědní disciplíně jsou přítomny filozoficko-světónázorové i filozoficko-metodologické problémy, otázky.

— Rozvoj speciálně vědních disciplín přispívá k obohacení obsahu marxisticko-leninské filozofie (každý jednotlivý, dílčí poznatek je v té či oné míře spjat s obecnějšími poznatky, včetně poznatků filozofických).

— Na druhé straně se filozofie „nerozpouští“ ve speciálních vědách, ani speciální vědy nejsou „pohlčeny“ filozofií. Filozofie není kompetentní „poopravovat“ výsledky speciálně vědního poznání, ani řešit speciální vědní problémy poznání. Všimá si však světónázorových, ideových politických a metodologických aspektů a důsledků výsledků poznání speciálních věd.

— Ve vzájemném vztahu a působení filozofie a speciálních věd existují dva protisměrné opačné proudy, a to od

a) speciálně vědního poznání dílčích jevů a jejich zobecňování k filozofii, k vědeckému světovému názoru,

b) filozofie, její teorie a metodologie plní marxisticko-leninská filozofie k dílčímu, speciálně vědnímu poznání.

— Vedle poskytnutí filozofické metodologie vědeckoheuristickou funkci, funkci objevitelskou při poznávání hlubších a obecnějších vztahů, závislostí apod.

— V podmínkách stále se diferencujícího specializujícího vědeckého poznání plní marxisticko-leninská filozofie i funkci syntézy veškerého vědění, vzájemného integrování různých vědeckých disciplín, sbližování a vzájemného obohacování přírodních, společenských, technických a jiných věd, vytváření jednotného uceleného vědeckého světového názoru. Nejde o likvidaci existujících vědních oborů, ale o vytváření společného světónázorového a fi-

lozoficko-metodologického základu, o překonávání jejich vzájemné izolovanosti, napomáhání koordinaci a kooperaci speciálně vědního poznání.

— Marxisticko-leninská filozofie poskytuje speciálně vědnímu poznání jen nejobecnější dialektickomaterialistickou metodologii, která nevyčerpává zdaleka existující množinu vědeckých metod poznání. V metodologii se setkáváme s různými vědeckými metodami nefilozofického charakteru — formálně logickými, experimentálními a jinými, které nemohou aspirovat na úlohu všeobecné vědecké ideologie, kterou může plnit výlučně dialektickomaterialistická metoda.

— Marxisticko-leninská filozofie vede nositele speciálně vědního poznání k tomu, aby chápali vědu v co nejširších sociálně politických souvislostech, uvědomovali si odpovědnost za sociální využívání vědeckých poznatků, humanistickou a pokrokovou sociální úlohu vědy, brali v úvahu estetické aspekty vědeckého poznání a jeho využívání v praxi, neztráceli ze zřetele protikladné sociální funkce vědy v třídně antagonistických společenských poměrech aj.

— Mimořádně významnou úlohu plní marxisticko-leninská filozofie v obdobích tzv. „revolucí ve vědě“, které představují mezníky společenského pokroku ve vědě. Jde mj. o orientaci ve vědeckém poznání, postižení vývojových tendencí ve vědě, dialektickou negaci výsledků dosavadního poznání (kontinuitu a diskontinuitu ve vědě), domýšlení sociálních důsledků „revolucí ve vědě“ atp.

Filozofie — to je oblast poznání, která používá pojmů kategorií, zákonů o vysokém stupni obecnosti. Vytváření abstrakcí, nehledě na jejich „odstup“ od skutečnosti, jejich „nenázornost“ a „nekonkrétnost“ — to je metoda vlastní vědě.

Význam marxistické filozofie spočívá v tom, že vytváří a disponuje nejobecnější teorií a metodologií. Tato nejobecnější, nejabstraktnější teorie a metodologie musí být konkretizována a organicky spjata s danou oblastí poznání — v na-

šem případě s marxisticko-leninskou vojenskou vědou.

Je mimo jakoukoli diskusi, že filozofické ideje hrají významnou úlohu v poznání a praktické činnosti člověka. Kultivují, formují jeho myšlení, stimulují vytýčování nových problémů, odhalují širší horizonty a souvislosti poznání, umožňují hlouběji pochopit smysl těch či oněch jevů, procesů, činností.

Ovšem filozoficko-metodologický význam principů, zákonů a kategorií dialektického a historického materialismu vynikne jen tehdy, budou-li spjaty s konkrétními speciálními jevy a činnostmi.

Marxisticko-leninská dialektickomaterialistická metoda ukazuje obecnou cestu k pravdě ve vědeckém poznání, nedává a není v jejích silách poskytovat hotové řešení speciálních vojenských problémů, situací atp. Je však při jejich řešení nezbytná.

Jak jsem již na jiném místě uvedl, neexistuje obor společenské praxe, v němž by nenašla své praktické uplatnění subjektivní dialektika jako odraz objektivní dialektiky okolního světa.

Teoretické osvojení a praktické ovládnutí dialektickomaterialistické metody myš-

lení není ani jednorázovou záležitostí, tím méně potom nějakým neměnným stavem, kterého lze sice za nemalého duševního úsilí dosáhnout a který potom provází svého individuálního nositele — člověka — po celý život.

Spíše opak je pravdou. Lidské myšlení má jistou nezanedbatelnou tendenci či sklon ke zmetafyzičtění, nepružnosti, strnulosti, jednostrannosti, zjednodušení, dogmatismu atp.

Prevencí proti tomu může být jen permanentní studium, zvyšování kvalifikace a všestranná kultivace kritického myšlení. Každý je totiž natolik dialektikem, nakolik dovede být sám vůči sobě a svému myšlení neúprosným kritikem, regulátorem a korektorem, nakolik dovede přezkoumávat své závěry a myšlenky, nakolik jeho myšlení je s to držet krok s dynamičností a proměnlivostí objektivní reality.

Obecně platí požadavek: čím vyšší a odpovědnější místo ve vojenském organismu ten či onen pracovník zaujímá, úměrně tomu vzrůstají nároky na jeho metodologickou připravenost, která podmiňuje úroveň a kvalitu jeho tvůrčího dialektickomaterialistického myšlení.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM KOMPLEXNÍHO PALEBNÉHO NIČENÍ

V poslední době se na našich velitelských shromážděních a cvičeních prověřují otázky komplexního palebného ničení nepřítele. Současně naše vojenské odborné časopisy uveřejňují názory čtenářů a zkušenosti z této problematiky i ze spojeneckých armád, zejména ze Sovětské armády. Ve světle zkušeností a poznatků z VŠC s vědecko-pedagogickým sborem VA AZ a VPA se chci podělit se svými názory na teoretické rozpracování této problematiky. Chci uvést též své názory k článku genmjr. Ing. V. Pavliče ve VM 2/1982.

Všechny nejdůležitější změny v charakteru soudobých operací (bojích), které probíhaly v průběhu posledních válek, jsou spojeny především se zvýšením mohutnosti palby a rozhodným zvýšením jejího místa a úlohy v operaci a boji. Z hlediska zabezpečení úderů se **palba stala základním prostředkem ničení nepřítele, prostředkem pro zabezpečení vítězství v boji.**

Nezbytnost ničení nepřítele spolehlivou a účinnou palbou se projevila zvláště v období první světové války. Bylo to především proto, že vojska nepřítele v obraně hromadně začala používat kulometů a dělostřelectva s vyšší účinností a kadencí a zejména proto, že obrana získala poziční charakter, vojska byla ukryta (skryta) v zákopech, okopech, palebných postaveních, krytech apod. V těchto podmínkách pro zabezpečení úspěšného postupu vojsk za útoku bylo nutné především spolehlivě umlčet a zničit obránce palbou. Proto v první světové válce povinným a nutným elementem a bezprostřední součástí útoku se stala dělostřelecká, později letecká příprava (částečně i podpora) útoku a rozhodná a efektivní palba vůbec.

Ve druhé světové válce se postupně měnila struktura a systém obrany — od poziční obrany k obraně manévrové, od budování zákopů k organizování obrany ohniskové. To bylo dáno především vyšší pohyblivostí vojsk (a tím i nedostatečným časem na budování poziční obrany), doplňováním vojsk samohybným dělostřelectvem a dalšími motorizovanými prostředky a zejména tanky a letectvem. Vzhledem k těmto novým zkušenostem význam palby dále vzrůstal. Úspěšně byla dořešena nejenom otázka palebné přípravy, ale i palebného doprovodu. Vojska byla nepřetržitě podporována palbou dělostřelectva i údery letectva. Úkol v těchto podmínkách se změnil v nepřetržitě propojení palby a pohybu, při určující a rozhodující úloze palby. V důsledku hledání nejdokonalších forem nepřetržitého propojení palebných úderů a činnosti vojsk v útoku se ve Velké vlastenecké válce v sovětské armádě objevila nová metoda bojového použití dělostřelectva a letectva — dělostřelecký a letecký útok.

S rozvojem a zavedením jaderných zbraní v poválečném období do vojsk se přirozeně změnily i formy a metody ničení nepřítele palbou. Jaderné úderý jsou v současných podmínkách nejdůležitějším a rozhodujícím aktem v operacích. Přitom ovšem nemůžeme vyloučit jiné palebné prostředky. Jenom těsné spojení a cílevědomé použití celého komplexu soudobých prostředků ničení (jaderných úderů, palby dělostřelectva a tanků, transportérů a BVP, střelby ručních zbraní, chemických, ženijních a dalších prostředků), spojených s údery letectva a vojsk může vést k rozhodnému úspěchu. Přitom bereme v úvahu, že v současné době je ve vývoji řada dalších ničivých prostředků (neutronové zbraně, lasery atd.), které mohou být v blízké budoucnosti zavedeny do vojsk.

Efektivnost jaderných a palebných úderů, použití dalších prostředků ničení a celkový průběh boje za získání palebné převahy nad nepřítelem bude v mnohém závislý na tom, jak rychle dokáže vojska využít těchto úderů. Čím rychlejší bude jejich postup, tím rozhodnější a iniciativnější bude činnost vojsk a tím efektivnější budou jaderné i palebné úderý využity.

Proto rozhodující místo při ničení nepřítele bude mít **palebné ničení ve spojitosti s úderem vojsk**. Jeho cílem bude:

- v útoku — zničení hlavního protistojícího uskupení nepřítele, ovládnutí důležitých prostorů (pásem, postavení, objektů) a vytváření podmínek pro další rozvíjení útoku,

- v obraně — zmaření útoku nepřítele, způsobení mu značných ztrát, udržení stanovených prostorů (pásem, postavení, objektů) a vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Z toho je zřejmé, že rozhodující je boj s nepřítelem, jeho zničení palbou a úderu a teprve potom následuje obsazení terénu — prostoru (tzn. pohyb).

Palba, jako jeden ze základních prostředků ničení nepřítele na zemi, moři i ve vzduchu, je činnost různých druhů zbraní a prostředků pro ničení stanovených cílů. Palba v útoku vytváří cestu vojskům pro úspěšné rozvíjení útoku, zatímco v obraně přehrazuje a znemožňuje postup nepříteli. Síla palby spočívá v její efektivnosti, které dosahujeme především:

- vysokou přesností,
- jejím překvapivým použitím (toho se dosahuje zahájením a vedením palby především v situacích, které jsou pro nepřítele nejcitlivější a nejnebezpečnější),
- hromadným použitím palebných prostředků na nejdůležitějších směrech, prostorech a objektech,
- širokým manévrem palby bez potřeby neustálého přemísťování prostředků, což je dáno soustavným zvyšováním dosahu a účinků soudobých prostředků,
- možností vedení palby do značné hloubky sestavy nepřítele, což je dáno soudobou moderní technikou (letectvo může působit do hloubky 450 km, raketové vojsko — 280 km, dělostřelectvo — 25 km apod.).

Účinná palba a tím i zničení (umlčení) nepřítele vytvářejí podmínky pro vysoké tempo bojové činnosti v útoku, zpomalení nebo i zmaření útoku nepřítele.

Úder vojsk je podmíněn jejich vysokou manévrovostí a pohyblivostí, které dovolují úplně využít bojové síly pro rychlé splnění stanovených úkolů s maximálním účinkem a vytvářejí podmínky pro nejúčinnější reagování na jakékoliv události a změny v situaci.

Rychlé a nejúčinnější vedení úderu v soudobých podmínkách je možné jenom vysoce pohyblivými vojsky (tankovými, na BVP a OT), která jsou schopna bezprostředně využít účinků palebných úderů na nepřítele a vést bojovou činnost

ve vysokém tempu. Cílem vysokého tempa je stupňovat úsilí na rozhodujícím směru, přehradit směry ve vlastní obraně a nedovolit nepříteli vyvést zpod úderů a palby bojeschopná vojska a techniku.

Vysoké tempo bude dále podmíněno novým způsobem myšlení velitelů, vyloučením šablony, použitím nových způsobů činnosti a uměním řídit vojska, promyšlenou organizací, modernizací výzbroje a vysokým morálním duchem vojsk.

Z toho vyplývá, že rozhodující při ničení nepřítelů v operaci (boji) bude palba (jaderné údery), která byla v minulosti považována spíše jako prostředek zabezpečení úderů vojsk. V důsledku všech známých okolností palba získala novou kvalitu a z prostředků zabezpečení bojové činnosti vojsk se palba změnila (jaderné údery) v hlavní prostředek ničení nepřítelů a prakticky splývá s úderem a manévrem vojsk. V současné době má komplexní charakter. To znamená, že obsahuje činnost souhrnu různých druhů palebných prostředků, kterých je třeba efektivně využít.

Z těchto důvodů chci zvýraznit hlavní závěry:

1. Palba svým vlivem na charakter bojové činnosti vojsk přerůstá taktická měřítkem a stává se činitelem operačním. Z těchto důvodů je i zřejmé, že plánování palebného ničení bude organizovat operační stupeň (armáda — front). To je dáno i tím, že můžeme využívat palebné síly svazu a důsledně sladovat úsilí různých druhů vojsk a speciálních vojsk při plnění jejich palebných úkolů. Komplexního palebného ničení se např. mohou zúčastnit: raketové vojsko, dělostřelectvo, letectvo, vrtulníky palebné podpory, protitankové dělostřelectvo, PTRS, vojsko PVO, ženijní vojsko, prostředky REB, motostřelecké a tankové vojsko apod.

2. Vzhledem k důležitosti a významu palby v soudobých operacích (boji) z hlediska požadavků její maximální efektivity, jejího využití v duchu zámyslu velitele bude nutné dodržovat vševojskový princip organizace palebného ničení nepřítelů za přímého řízení velitele nebo náčelníka štábu.

Pod komplexním palebným ničením rozumíme soubor opatření, přijatých k plánování, organizaci, řízení a realizaci úderů a paleb raketového vojska, letectva, dělostřelectva, vojsk PVO, motostřeleckého a tankového vojska a prostředků REB, sladěných vzájemně mezi sebou a s činností vlastních vojsk. Uskutečňuje se s cílem dosáhnout takového stupně zničení nepřítelů, jeho palebných prostředků a obranných zařízení, který neumožňuje klást organizovaný odpor, výrazně mění poměr sil v daném pásmu a vytváří výhodné podmínky ke splnění operačních (bojových) úkolů.

Bohaté zkušenosti z organizace palebného ničení nepřítelů byly získány zejména v průběhu Velké vlastenecké války, tudíž nejde o nějaký vysloveně nový prvek ve vojenství. Avšak bouřlivé změny, které proběhly v oblasti vojenství, kladou na palebné ničení nepřítelů stále vyšší požadavky. V současné době nemůžeme totiž počítat s tím, že úspěšné vedení soudobých útočných operací a plnění hlavních operačních úkolů vojsk bude možné s použitím dřívějšího systému a stupně palebného ničení i dřívější organizace a způsobu jeho uskutečnění.

Při VŠC s vědeckopedagogickým sborem VA AZ a VPA jsme získali některé zkušenosti z plánování komplexního palebného ničení, se kterými bych se chtěl i v souvislosti s články, uveřejněnými v našem časopise, podělit.

Především se potvrzuje zásada, že komplexní palebné ničení, které spočívá v přísně koordinovaném hromadném použití všech palebných prostředků ke zničení jaderných zbraní, palebných prostředků a vojsk nepřítelů s požadovaným

stupněm ničení ve stanoveném prostoru a vymezeném čase je nutné a efektivní organizovat v rozhodujících obdobích operace, např.:

- v útoku: při průlomu nepřátelské obrany, při odrážení nepřátelského protiúderu, při zasazení druhého sledu, vyslání operační manévrující skupiny, při přechodu vodního toku apod.,

- v obraně: při odrážení úderu nepřítele, při vedení protiúderu, při přechodu do útočné operace.

Pokus o zpracování plánu komplexního palebného ničení do celé hloubky útočné operace armády prokázal jeho neefektivnost, značnou obecnost a v podstatě nepoužitelnost. Potvrdilo se, že efektivita a účelnost plánu komplexního palebného ničení je pouze tehdy, jestliže se zpracovává ke konkrétním situacím, obdobím (jak jsem uvedl výše), při plnění hlavních operačních úkolů.

V dalších situacích jsme zpracovávali plán k průlomu připravené obrany nepřítele a vyslání operační manévrující skupiny. Plán byl zpracován na mapě s písemnou legendou. Zkušenost ukazuje, že měřítko mapy (100 000—50 000) je zapotřebí volit podle konkrétní situace. Například: pro průlom připravené nepřátelské obrany a v obraně (u armády) je vhodnější mapa 50 000, neboť komplexní palebné ničení uskutečňujeme na poměrně malé ploše a značný počet cílů nepřítele i vlastních prostředků je rozmístěn na poměrně malém prostoru. Mapu měřítka 1:100 000 dělá nepřehlednou. Na druhé straně pro zpracování plánu komplexního palebného ničení při vyslání OMS byla vhodnější mapa 1:100 000. To bylo dáno i tím, že komplexní palebné ničení se v tomto případě odehrává na větším prostoru. Forma plánu — využití mapy s písemnou legendou na mapě se ukázala jako vhodná.

Při zpracovávání plánů se ukázalo, že různý a odlišný bude jejich obsah podle období operace, které se řeší. Obecně můžeme říci, že obsahem plánování komplexního palebného ničení zpravidla bude:

- stanovení struktury, stupně a pořadí palebného ničení zjištěných objektů nepřítele,

- celkový rozpočet rozsahu palebných úkolů a účast palebných prostředků na jejich plnění, stanovení potřeby sil a prostředků,

- potřeba případného posílení silami a prostředky nadřízeného velitele a jejich rozdělení k plnění jednotlivých úkolů,

- vytvoření uskupení sil a prostředků, konkrétní sladění jejich činnosti, stanovení potřeby munice, výpočet poměru sil,

- zpracování návrhů na lhůty pohotovosti uskupení palebných prostředků k plnění plánovaných úkolů.

Pro plánování komplexního palebného ničení jsme zvláštní skupinu nevytvářeli, ale toto zabezpečila rozšířená skupina pro jaderné a palebné plánování, kterou řídil NS armády. Skupina začala pracovat po vyhlášení zámyslu velitelem armády zpočátku ve složení: náčelník zpravodajského oddělení, náčelník RVD, náčelník střediska bojového velení frontového letectva, vojska PVO, náčelník ženijního a chemického vojska, náčelník skupiny REB, specialista-plánovač z plánovací skupiny operačního oddělení. Po ujasnění si úkolů a vydání jasných pokynů se na konkrétní práci podíleli připravení a do skupiny jaderného a palebného plánování vyčlenění pracovníci uvedených složek za řízení NS.

Výsledkem této činnosti byly plány komplexního palebného ničení, zpracované na mapách odpovídajícího měřítka (50 000 a 100 000) graficky a s využitím legendy.

V grafické části (obecně) bylo uvedeno:

- objekty ničení nepřítele v daném pásmu (prostoru), prostory rozmístění záloh nepřítele, možné čáry jejich rozvinutí a směry protiztečí (protiúderu),
- prostory bojového rozmístění raketových útvarů, místa velení a navedení, prostory rozmístění prostředků REB, sklady jaderné munice a jiné důležité objekty nepřítele,
- úkoly prostředků ničení, hlavní ukazatele komplexního palebného ničení, palebná postavení plukovních, divizních a armádních dělostřeleckých skupin, prostory bojového rozmístění raketových oddílů divizí, raketových brigád, útvarů a jednotek PVO, REB apod.,
- prostory rozmístění a čáry rozvíjení protitankových záloh, pohyblivých oddadů zatarasovacích,
- bojové sestavy divizí (pro divizi přisunovanou z hloubky kromě toho i výchozí prostory, osy přesunu, výchozí čáry apod.), rozhraní mezi divizemi, jejich úkoly,
- přistávací plochy bojových vrtulníků, pásma průletu letectva a vrtulníků,
- místa velení.

V legendě (tabulce) byl zpracován grafikon komplexního palebného ničení, v němž bylo uvedeno:

- období palebného ničení, jejich délka a struktura,
- úkoly, které plní v jednotlivých obdobích raketové vojsko, letectvo, dělostřelectvo, vojsko PVO, motostřelecká a tanková vojska, protitankové zálohy, prostředky, určené k přímé střelbě,
- úkoly ženijního a chemického vojska, prostředků REB, vzdušných výsadků a úderných výsadkových vojsk,
- signály.

Ukázalo se, že skupina při zpracování plánu komplexního palebného ničení musí ve své činnosti vycházet především z:

- důsledného ujasnění a pochopení zámyslu operace,
- upřesnění uskupení nepřítele, jeho předpokládaného zámyslu a stanoveného stupně ničení jeho objektů,
- rozsahu palebných úkolů v daném období operace a potřeby sil a prostředků pro palebné ničení,
- propočtu a kalkulací možností vlastních palebných a jiných prostředků.

Na základě toho skupina zpracovává návrh na rozdělení objektů ničení nepřítele pro jednotlivé prostředky palebného ničení a navrhuje způsob jejich použití. Zpracované závěry předkládá NŠ veliteli ke schválení.

Vševojskový princip v žádném případě nesnižuje úlohu plánování palebného ničení jiných institucí — druhů vojsk, speciálních vojsk a letectva s tím, že rozhodující měrou se podílí RVD. V souladu s plánem komplexního palebného ničení armády, letectvo a štáb RVD zpracovávají své plány a grafikon palebného ničení, ženijní a chemické vojsko svoji účast v grafikonu na pracovní mapě náčelníka oddělení.

Plán komplexního palebného ničení schvaloval velitel armády, podepisoval NŠ, NRVD a náčelník střediska bojového velení letectva armády.

Ukázalo se, že problematika komplexního palebného ničení nepřítele se zákonitě musí odrážet v metodice práce velitele a štábu armády. Vzhledem k tomu, že celá problematika je ve smyslu požadavku její realizace v soudobých operacích nová, je třeba získávat nové zkušenosti a poznatky ze cvičení.

K POCHODU DIVÍZIE NA VEĽKÚ VZDIALENOSŤ

V článku v potrebnej postupnosti nadväzujeme na materiál uverejnený vo VM č. 7/1982, kde boli zovšeobecnené niektoré pohľady na presuny vojsk v podmienkach nášho územia.

V tomto článku podrobnejšie rozobereme niektoré otázky, ktoré ovplyvňujú voľbu optimálneho variantu **pochodu divízie na veľkú vzdialenosť** (ďalej len pochodu NVV). Zároveň tiež doplníme podnetné návrhy plk. gšt. Ing. Zdeňka Bažanta uverejnené vo VM č. 8/1981.

V súčasnosti čím ďalej tým viac narastá dôležitosť a význam požiadavky, zakotvenej vo Vševojsk-1-1 v čl. 138 tým, že: "... vojská musia byť kedykoľvek schopné presunúť sa na veľké vzdialenosti." O tom, že sa problematika presunov a pochodov NVV dostáva do popredia pozornosti, svedčí aj obsahové zameranie Rozkazov ministra národnej obrany. Zatiaľ čo pre výcvikový rok 1980/81 bolo uložené "... zvláštnu pozornosť venovať na precvičovanie a vykonávanie presunov a preskupení na veľké vzdialenosti za zložitej situácie pri komplexnom využití všetkých druhov dopravy," tak o rok neskôr bol dôraz položený "... na hlbšie zvládnutie taktiky organizácie presunov ... a u divízií pozemného vojska okrem iného zvyšovať pripravenosť vojsk na vykonávanie presunov."

S prihliadnutím na špecifiku nášho štátu, ktorá je daná nielen polohou, tvárnosťou a pokrytosťou územia, ale i bezprostredným susedstvom s pravdepodobným nepriateľom — moderne vyzbrojenými armádami NATO, môžeme predpokladať, že v prípade začatia agresie s použitím zbraní hromadného ničenia budú naše vojská najčastejšie vykonávať pochod, včítane pochodu NVV. Tento predpoklad je naďalej ovplyvnený skutočnosťou, že v súčasnosti ČSSR patrí hustotou 58 km ciest na 100 km² medzi najvyspelejšie štáty Európy. Na pochod majú bezprostredný vplyv aj trasy diaľničného charakteru (teraz 375 km, ale podľa výhľadového plánu 8 diaľničných ťahov o dĺžke viac ako 1700 km), hlavné komunikačné ťahy (napr. Humenné—Žilina 346 km, Trebišov—Košice—Zvolen—Veselí nad Moravou 600 km, alebo Žilina—Olomouc—Plzeň—Stříbro 500 km) a najdôležitejšie cesty základnej siete (dovedna 23 rôznych variantov paralelných

a rokádnych cestných ťahov), ktoré tvoria viac ako 18 % celkovej dĺžky našich ciest. Navyše v našich podmienkach existuje temer úplné napojenie obcí a osád na cestnú sieť, čo umožňuje voliť obchádzky okolo hlavných komunikačných uzlov.

Pod pojmom pochod NVV rozumieme, že sa jedná o pochod, ktorý je dlhší a presahuje rámec jedného celodenného pochodového výkonu. Aj v tomto prípade treba si vymedziť koľko kilometrov je celodenný pochodový výkon. Podľa Vševojsk-1-1 článku 140 môže dosahovať 200 až 250 km, podľa nových názorov 300 aj viac km za deň, ale pri pochode s predvídaním začatia boja 150—200 a v našich podmienkach i 100 km. V prípade pochodu v horách, zalesnenom teréne, v zime, alebo v hmle, môže dosahovať 200—250 km a v niektorých prípadoch aj menej. Skutočnosťou je, že za zložitých podmienok sa môže dosiahnuť priemerná rýchlosť 10—15 km . h⁻¹ v noci, alebo 15—20 km . h⁻¹ vo dne (Vševojsk-2-4, čl. 24). V takomto prípade by bol v noci za 10—12 hodín pochod iba na vzdialenosť 100—200 km, alebo 150—180 km, zatiaľ čo vo dne na vzdialenosť 150—180, alebo 200—240 km. Pokiaľ by čas na pochod bol kratší, tým dostaneme aj nižšiu celkovú hodnotu.

Preto by nebolo správne vychádzať z jednotnej normy rýchlosti pochodu platnej pre deň a noc, ale skôr urobiť jej diferenciáciu podľa skutočnej situácie, tvárnosti terénu, poveternostných podmienok a podľa toho, či pochod bude prebiehať po cestách spevnených, nespevnených, prípadne v teréne.

Za predpokladu, že značná časť pochodu, v dôsledku používania ZHN bude prebiehať v teréne, tak jednotnú normu pre zmiešané kolóny 25—30 km . h⁻¹ nesplní z delostrelectva H 122 mm, max. 20 km . h⁻¹, H 152 mm ťahané (12 km . h⁻¹), kanón 100 mm (20 km . h⁻¹) a RM 130 mm (20 km . h⁻¹). Z automobilovej techniky P V3S (21 km . h⁻¹), mostný tank T-55A (16—20 km . h⁻¹), PLdvK 30 mm a PLK 57 mm (do 15 km . h⁻¹) včítane rakiet.

Na stanovenie jedného celodenného pochodového výkonu má bezprostredný vplyv aj rozdielne obsahové náplne a spotreba PHM v lete a v zime u jednotlivých typov bojovej a dopravnej techniky. Napr.: OT-62 pri náplni 400 l prejde v lete 222 km (spotreba 180 l) a v zime 214 km (210 l); OT-64 s náplňou 350 l prejde v lete 522 km (67 l) a v zime 380 km (92 l); OT-65 s náplňou 210 l — 456 km (46 l) a 411 km (51 l); OT-70 s náplňou 462 l v lete 308 km (150 l) a v zime 271 km (170 l); OT-810 s náplňou 240 l — 320 km (75 l) a 282 km (85 l). Tank T-55 (T-55A) s náplňou 960 l — 225 km (425 l) a 202 km (470 l). Automobilová technika s jednou náplňou prekoná v priemere 500—600 km. Z uvedených údajov o náplniach a normách spotreby (pozri PHM-1-1/1978 a PHM-21-5/1974) je patrné, že pochodové možnosti, zvlášť u T-55 a OT-62 a v zime i u OT-70 a OT-810 nedosahujú požadovanú vzdialenosť 300 a viac km, čo by sa muselo riešiť formou prídavných obalov (sudov) a doplnením PHM vo vopred stanovenom a zaistenom priestore. Tým zároveň dochádza nielen k predĺženiu doby pochodu, ale zvyšujú sa nároky na organizáciu plynulého (súbežného, prípadne postupného) doplnenia PHM, bez prerušenia pochodu ostatných vojsk divízie, pokiaľ doplnenie nie je organizované pri poslednej zastávke pred zaujatím priestoru denného (nočného) odpočinku.

Ak vychádzame tiež z jednotnej rýchlosti zmiešaných prúdov vo dne aj v noci 25—30 km . h⁻¹, tak za 10 hodín pochodu sa prekoná vzdialenosť 250—300 km. Avšak na celkový čas pochodu má bezprostredný vplyv aj počet zastávok. Podľa Vševojsk-1-1, čl. 146 sa po každých 2—3 hodinách pochodu určovala malá za-

stávka a na začiatku druhej polovice celodenného pochodového výkonu veľká zastávka v trvaní 2—4 hodiny.

V súčasnosti sa majú určovať zastávky po každých 3—4 hodinách pochodu v trvaní do jednej hodiny a na začiatku druhej polovice pochodu opäť zastávka do dvoch hodín. Z uvedeného vyplýva, že na stanovenej vzdialenosti budú potrebné dve zastávky v trvaní do troch hodín (prvá do jednej hodiny, druhá do dvoch hodín na odpočinok vodičov), čím sa celková doba na pochod zvýši až na 13 hodín.

V prípade, že pre pochod bude vyčlenených 12 hodín, čo zodpovedá vzdialenosti 300—360 km, tak celková doba pochodu dosiahne 15 hodín. Zostávajúci čas 11, alebo 9 hodín pre činnosť v priestore denného (nočného) odpočinku je skutočne minimálny a vyžaduje dokonalú vnútornú aj vonkajšiu súčinnosť pri plnení rôznych úloh pre dosiahnutie pohotovosti pre ďalší pochod. Napr. požiadavkom je, aby vojská pri pochode NVV dostali dvakrát za 24 hodín teplú stravu, a to spravidla pri príchode do stanoveného priestoru a pred jeho opustením. Ak pripočítame k tomu potrebný čas na ošetrovanie bojovej techniky a doplnenie PHM u všetkej techniky, tak zostáva veľmi málo času na skutočný odpočinok jednotiek a niektorých výkonných orgánov.

Ak má divízia uskutočniť v priebehu jedného dňa pochod na vzdialenosť 300 a viac km, treba podľa členitosti terénu diferencovane stanoviť vyššiu hranicu jednotnej rýchlosti, alebo zvýšiť potrebný počet hodín pre pochod. Avšak zvýšenie počtu hodín bezprostredne znižuje celkové možnosti kvalitnej prípravy v priestore denného (nočného) odpočinku na ďalší pochod.

Divízia pri pochode NVV môže v priebehu niekoľkých dní prekonať vzdialenosť 1000—1500 a viac km. Práve táto skutočnosť, že sa bude jednať o viac denných pochodov, ktoré sa budú od seba líšiť v komplexnom pochodovom zaistení, tylovom a technickom zabezpečení, a to podľa toho ako sa divízia bude približovať k línii frontu, ovplyvní aj možnosti zásahu rôznych prostriedkov nepriateľa, čo bude mať bezprostredný vplyv aj na činnosť veliteľov a štábov.

Divízia môže napr. v priebehu 4 dní vykonať pochod na 1200 km s rôznymi celodennými výkonmi, čo závisí od vycvičenosti vodičov (prvý deň 400 km, ďalšie dni po 300 km a posledný deň pochodu 200 km — s prechodom do boja) a dokonalého komplexného zabezpečenia.

Z toho môžeme vyvodiť, že pochod NVV má svoju špecifiku, ktorá sa bezprostredne premietne do rozhodovacieho procesu veliteľa a práce štábu. Napr. v predpise Vševojsk-1-1, v hlave 7 sú uvedené doteraz platné ustanovenia pre jednodenný pochod. Ďalej v článku 154 je uvedený obsah rozkazu veliteľa pre pochod na jeden deň. Podobne je tomu aj pri organizácii súčinnosti. Chybí tu rozpracovanie zvláštností, ktoré pochod NVV prináša. Pritom pri stanovení úlohy veliteľovi divízie platí zásada, že úloha sa konkretizuje na jeden deň a orientačne sa upresňuje na ďalší deň bojovej činnosti. Ak vychádzame z tejto zásady, tak pri pochode NVV by mala byť veliteľovi divízie stanovená konkrétna úloha na 1—2 dni pochodu (v závislosti od celkového počtu dní pochodu) a orientačne na celú dobu pochodu.

Táto požiadavka je ovplyvnená tým, že je podstatný rozdiel v tom, pokiaľ divízia po skončení pochodu NVV zaujme určitý priestor ako vševojsková záloha, alebo priamo z pochodu prechádza do bojovej činnosti. A práve rozdielnosť činnosti po skončení pochodu znamená vykonať zo strany veliteľa a štábu celý rad odlišných a veľmi náročných opatrení, ktoré vyžadujú čas nielen na prípravu, ale aj na realizáciu.

Bezprostredný vplyv na komplexné pochodové zaistenie, tylové a technické zabezpečenie pochodu divízie NVV má dĺžka pochodového prúdu a počet pochodových osí.

Dĺžka pochodového prúdu divízie je závislá od počtu všetkých vozidiel a od stanovených vzdialeností medzi vozidlami, jednotkami a útvarmi. Za predpokladu, že u motostreleckej divízie je okolo 2200 vozidiel a pre jedno vozidlo s medzerou počítame asi 50 m (vrátane jeho dĺžky), tak dostaneme súvislý pochodový prúd v dĺžke 110 km. Podľa organizačnej štruktúry sa prúd motostreleckej divízie člení až na 40 práporných prúdov (každý o 50–60 vozidlách), čo predstavuje 39 medzier po 5 km (Vševojsk-1-1, čl. 144) a predĺženie o 195 km, čo celkove robí 305 km na jednej pochodovej ose. Iba pre predstavu, pri jednotnej pochodovej rýchlosti pre zmiešané prúdy 25–30 km · h⁻¹ by zadná časť prúdu dosiahla úroveň čela prúdu za 12,5–10,16 hodín.

Podľa súčasných názorov pokračujú tendencie v zmenšovaní medzier medzi prápornými prúdmi na 2–3 km a plukovnými na 5 km. Vzdialenosť medzi vozidlami zostáva do 50 m. V takomto prípade sa pochodový prúd divízie na jednej ose skráti na 190–230 km (čo vyžaduje čas pri rýchlosti 25 km · h⁻¹ 7,6–9,2 hodiny a 30 km · h⁻¹ 6,3–7,6 hodiny).

Počet pochodových osí bude závislý od kapacitných možností cestných ťahov a pokiaľ to konfigurácia terénu a ďalšie podmienky dovoľia, môžeme predpokladať, že pre divíziu sa určia 2–3 pochodové osi, čím sa dosiahne skrátenie celkovej dĺžky prúdov na 95–115 km, alebo 63,3–76,6 km na jednej pochodovej ose.

V súvislosti s tým budeme určovať aj pochodové zaistenie, ktoré sa bude navyše meniť podľa toho, ktorý deň a v akej vzdialenosti od frontu sa pochod uskutočňuje. Napr. pri pochode na vzdialenosť nad 700 km sa na pochodových osiach môže vysielat pre čelné zaistenie len čelná pochodová záštita do 5–10 kilometrov. Zároveň za tylovými jednotkami to bude zadná pochodová záštita do 3–5 km.

Pri pochode na vzdialenosť 200–600 km od čiar dotyku úmerne vzrastá nebezpečenstvo priameho napadnutia rôznymi prostriedkami nepriateľa, včítane vysadenia jednotlivých druhov výsadek. Na pochodovej ose sa bude spravidla vysielat predvoj na vzdialenosť 20–30 km od hlavných síl divízie. Zároveň na zaistenie čela prúdu sa bude vysielat jednotka do 3–5 km, ako priame zaistenie. Vzhľadom na to, že pre pochodujuce jednotky vzrastá nebezpečenstvo napadnutia z rôznych strán, je výhodné, aby v pochodovej zostave jednotiek boli vopred určené jednotky na rýchle vyslanie a plnenie úloh útočnej pochodovej záštity alebo bočného zaistenia.

Zároveň treba, aby na každej pochodovej ose bola určená jednotka ako protivýsadková záloha na plnenie nepredvídaných úloh pri stretnutí s výsadkom nepriateľa. Pritom zloženie protivýsadkovej zálohy by malo zabezpečovať nielen mobilitu na rýchly zásah, ale i potrebnú údernú silu začlenením delostreleckých jednotiek, protitankových zbraní, protiletadlových prostriedkov a ženijných jednotiek s materiálom pre zatarasovanie, mínovanie a ničenie. Podľa celkovej dĺžky pochodovej zostavy sa môže v niektorých prípadoch pri narastaní nebezpečenstva určiť, že protivýsadková záloha bude začlenená na jednom mieste (v prostriedku), alebo na niekoľkých miestach (na čele a v prostriedku, u každého pluku) a s rôznou kombináciou.

Podľa celkovej situácie môže byť pre protivýsadkovú zálohu vyčlenená až letka dopravných vrtuľníkov alebo bojových vrtuľníkov, ktoré okrem rýchlej

prepravy osôb, bojovej techniky a materiálu vzduchom, sa môžu zúčastniť palubnými zbraňami a raketami na ničenie jednotiek nepriateľa. Obdobne sa vrtuľníky môžu zúčastniť na zabezpečení bokov pochodujúcej divízie vytváraním dymových clon (za 1 minútu letu vytvorí dymovú clonu až 100 m vysokú a 1650 m dlhú), pokladanie mínových zátarasov (za 3—4 minúty mínové pole 1150—1300 m dlhé) a plnenie iných úloh.

Ďalšou požiadavkou je, aby zvýšená pozornosť bola venovaná zadnému pochodovému zaisteniu včítane priameho zadného zaistenia každého prúdu a jednotky.

Pri pochode na vzdialenosť do 200 km od čiaru dotyku, to znamená pochodu s očakávaním začatia boja, sa okrem prvkov čelného, bočného a zadného pochodového zaistenia vysielajú, na rozhodujúcom smere, predsunutý odriad do vzdialenosti 1,5—2 hodiny pochodu, t. j. 30—60 km.

Skutočný počet pochodových osí a celková dĺžka pochodových prúdov divízie majú bezprostredný vplyv aj na zabezpečenie spojenia. Ak vychádzame z predpokladu používania jadrových zbraní, tak vzdialenosť medzi pochodovými osami by mala byť 5—10 km. Pritom sa nedá vylúčiť, že v horskom a zalesnenom teréne by požadovaná vzdialenosť mohla byť podstatne menšia, ale nebude to možné zabezpečiť pre zlé cestné možnosti. Napr. pri prejazde Dražanskej vrchoviny sú cestné možnosti iba na smere Prostějov—Protivanov, ďalej Prostějov—Dražany alebo Vyškov na Moravu—Kulíšov ovplyvnené aj rozdielnou vzdialenosťou medzi jednotlivými komunikáciami počnúc od 8—14 alebo až 20 km. Aj keď tento príklad je uvádzaný iba náhodne, často budú horšie podmienky vzhľadom na členitosť terénu, zamorenie alebo iným spôsobom znepriístupnené priestory.

Ak vychádzame z dosahu spojovacích prostriedkov, môžeme vyvodiť, že je zabezpečené spojenie v rámci práporu, pluku a v celej divízii. Avšak v skutočnosti záleží tiež na tom, aká bude dĺžka pochodovej zostavy divízie, aký bude okolitý terén a aký stupeň rušenia je možné predpokladať zo strany nepriateľa.

Podľa súčasných názorov sa predpokladá, že na osách pochodu sa budú určovať regulačné miesta (čiaru) po 3—4 hodinách pochodu (pri jednotnej pochodovej rýchlosti pre zmiešané prúdy po 75—100 km alebo 90—120 km), kedy uvedená doba je totožná so zastávkou (do 1 hodiny alebo do dvoch hodín v druhej polovici pochodu). V takomto prípade sa podstatne zvýši dosah väčšiny spojovacích prostriedkov praporečných, plukových a divíznej siete, ak sa na mieste používajú rôzne tyčové, predĺžené, teleskopické a drôtové antény.

Pre zabezpečenie nepretržitého spojenia a zvlášť za pochodu bezprostredne prispieva vzdušné miesto velenia (ďalej len VMV), ktoré sa vytvára vrtuľníkovým oddirom v počte 1+3 dopravných vrtuľníkov Mi-8T vybavených rádiovými stanicami pre spojenie s pozemnými rádiovými stanicami u vojsk divízie.

V prípade, že VMV bude vo výške 100 m nad terénom, potom je zabezpečený dosah 30 km, pri výške 300 m už 60 km, pri výške 500 m 80 km a 1000 m až 120 km. Je samozrejme, že výška letu a tým aj dosah sa bude regulovať podľa aktívnych protiopatrení nepriateľa a tiež v akej vzdialenosti bude divízia od čiaru dotyku.

Pre zabezpečenie činnosti VMV môžeme stanoviť aj predpokladané režimy činnosti, ako napr.:

- streh na zemi v pohotovosti na vzlet a prevzatie velenia,
- streh vo vzduchu v pohotovosti na prevzatie velenia,

- plnenie funkcie pozemného veliteľského stanovišťa,
- plnenie funkcie vzdušného miesta velenia.

Podľa uvedených režimov činnosti môže byť VMV v strehu vo vzduchu alebo na zemi nepretržite, alebo podľa vopred spracovaného grafikonu.

Ďalším prostriedkom skvalitnenia VMV je obmena uvedených vrtuľníkov vrtuľníkom Mi-24 D, ktorý s vybavenými rádiovými stanicami zabezpečuje pozemný dosah od 30 do 70 až 150 km.

Pre zabezpečenie a priame zaistenie VMV pri rozmiestnení na zemi a vo vzduchu sa javí vyčleniť roj bojových vrtuľníkov Mi-24, ktoré vybaví variantom výzbroje vhodným pre efektívne ničenie rôznych nepriateľských cieľov. Navyiac v každom vrtuľníku môže byť umiestnených 6—15 príslušníkov od motostreleckých jednotiek, ktoré budú vykonávať priame zaistenie, ochranu a obranu VMV, včítane plnenia ďalších úloh. Za letu, alebo pri pristátí môže 6 príslušníkov s využitím držiakov viesť paľbu z okien kabíny vrtuľníka, čím sa zvýši palebná sila vrtuľníkov.

Pri pochode divízie po 2—3 pochodových osách bude ďalšie VMV organizované u jedného z plukov. Tým by bolo zabezpečené spojenie aj za podmienok pochodu vo veľmi členitom a zalesnenom teréne a pri lete v minimálnej výške. Zároveň ďalšie VMV by tvorilo určitú zálohu divízneho VMV.

V podmienkach rozhodnej a vysoko manévrovej bojovej činnosti a pri vykonávaní pochodov NVV sa stále viac ukazuje ako účelné začleniť do organizačnej štruktúry divízie až 2 i viac letiek (po jednej letke dopravných a bojových vrtuľníkov) na plnenie rôznych úloh, ako je vysadzovanie prieskumných skupín, preprava rakiet, ženijných súlodí a mostoviek, rýchle mývanie, zatarasovanie a dymovanie, preprava viacrozmerých nákladov, doprava zbraní a techniky na ťažkojazdne miesta a dominanty (spojovacie, delostrelecké alebo prieskumné prostriedky). Pri pochode NVV môžu vrtuľníky zabezpečovať prepravu orgánov poriadkovej služby do poriadkových úsekov, na východiskovú a regulačnú čiaru, stanovište správcu poriadkového úseku (priestoru) alebo stanovište regulačnej, poriadkovej hliadky, smerníkov, prepravovať časť motostreleckých jednotiek a jednotiek druhov vojsk a špeciálnych vojsk do priestoru denného (nočného) odpočinku, organizovať a zabezpečovať nepretržité spojenie vytváraním VMV, prepravovať vyčlenené jednotky do určených priestorov pre zabezpečenie bočného pochodového zaistenia alebo pre rýchly zásah proti výsadkom nepriateľa.

Využitie vrtuľníkov pre prepravu orgánov poriadkovej služby má pri pochode divízie NVV ďalekosiahly význam. V súčasnosti má rozhodujúci vplyv na určenie počtu poriadkových orgánov celková dĺžka celodenného pochodového výkonu (300 a viac km). Rozhodujúcim kritériom pre určenie potrebného množstva síl a prostriedkov je požiadavka zabezpečiť dodržiavanie časových a priestorových parametrov pri dodržaní poriadku a regulácie pohybu. Požiadavka zvýšeného počtu poriadkových orgánov je daná tiež situáciou, keď pochod sa uskutočňuje neznámym terénom, kde môže dôjsť k roztrhaniu alebo zablúdeniu prúdov pochodovej zostavy, prípadne po napadnutí prúdov silami nepriateľa alebo zneprístupnenie niektorých priestorov, kedy treba regulovať nové obchádzky k pôvodnej ose pochodu.

Pri určení počtu poriadkových orgánov treba vychádzať aj z analýzy množstva a stupňov ťažkosti jednotlivých priestorov, ktoré sú neprehľadné a pre orientáciu zvlášť v noci veľmi náročné. Pri analýze jednej pochodovej osi na hlav-

nom cestnom ťahu v dĺžke 300 km môžeme vyvodíť, že takýchto priestorov (miest) je tu napr. 17. Z tohto počtu v piatich prípadoch treba regulovať na jednom mieste (potreba 10 osôb), v šiestich prípadoch na dvoch miestach (12 osôb), v štyroch prípadoch na troch miestach (12 osôb) a v dvoch prípadoch na štyroch miestach (8 osôb). Tento stupeň ťažkosti je zameraný iba na priestory miest (sídliisk), ktoré sú na predpokladanej ose pochodu.

Spolu pre 2—3 pochodové osi by bolo treba 84—112 osôb. Pritom na uvedenej dĺžke pochodu je spravidla až 5 nechránených železničných prechodov, kde sa má určovať poriadková hliadka v počte 1+4 osôb (na troch osiach dovedna potreba ďalších 75 osôb). Predpokladá sa, že na vzdialenosť 10—25 m obojstranne prejazdu budú smerníci, ďalej na 1000 m pozorovatelia so signálnymi a spojovacími prostriedkami (Dopr-2-1).

Po začatí agresie a v dôsledku rozrušenia železničných zvrškov, by sa tieto opatrenia neuplatňovali a pokiaľ áno, tak vzhľadom na možnú činnosť prieskumno-diverzných jednotiek a záškodníckych skupín nepriateľa, aby sa uplatňovala zásada, že každé stanovište sa zdvojí (jeden požadovaného počtu na tri pochodové osi. Pre odstránenie uvedenej disproporcie bezprostredne napomôže využitie vrtuľníkov, ktoré majú celý rad predností. Môžu prepraviť vzduchom za letu v prízemnej výške a niekoľko metrov nad terénom, organické jednotky veliteľskej čaty a roty včítane dopravných a spojovacích prostriedkov (motocykle, osobné, terénne vozidlá, včítane P V3S). Podľa potreby môžu pristávať alebo vzlietnuť z minimálnej plochy o rozmere 50×50 m, a to i do miest ťažko dostupných (vysadenie nad korunou stromov, pomocou špeciálnych pristávacích plošiek, povrazových rebríkov atď.). Majú značnú manévrovaciu schopnosť, pretože môžu počas jednej hodiny uletieť vzdialenosť 200—240 km . h⁻¹.

A práve dopravná rýchlosť vrtuľníkov umožňuje, že poriadkové orgány a zvlášť regulačné hliadky a smerníci nemusia byť rozmiestňovaní na dĺžku celodenného pochodu, ale iba na vzdialenosť 3—4 hodín pochodu, čo sa rovná vzdialenosti medzi regulačnými čiarami (pri rýchlosti 25—30 km . h⁻¹ = 75 až 120 km). Pri dosiahnutí regulačnej čiary bude spravidla organizovaná zastávka do 1 hodiny. Počas tejto doby môžeme s využitím vrtuľníkov zabezpečiť rozmiestnenie poriadkových orgánov na ďalších 100—120 km. Prednosťou vrtuľníka v tejto fázi je, že môže na základe situácie, ktorá vznikla, postupne rozmiestniť poriadkové orgány s predstihom na vzdialenosť 30—35 km (uletí za 7—8 minút a jednotky prekonajú pri rýchlosti 25 km . h⁻¹ za 1,2—1,4 alebo za 1—1,16 hodiny). Je zrejme, že využitie vrtuľníkov pri pochode na veľkú vzdialenosť nachádza široké uplatnenie. Práve s týmto prostriedkom a pri správnom využití jeho predností môžu sa odstrániť aj niektoré nedostatky v organizácii poriadkovej služby. Preto si táto problematika zasluhuje ďalšie rozpracovanie.

NĚKTERÉ POZNATKY Z ORGANIZACE VELENÍ SVAZKU

Zavádění nové techniky a zbraní do armády, zvyšování bojových možností svazků a útvarů, vysoká dynamika bojové činnosti klade náročné požadavky na velení. Proto neustálé zdokonalování velení je základním předpokladem k dosažení úspěchu v boji.

V poslední době zaznamenala oblast velení nebyvalý rozvoj. Dochází ke zdokonalování organizační struktury orgánů velení, vybavování míst velení novou technikou a spojovacími prostředky, zavádějí se prostředky automatizace, zkvalitňuje se příprava velitelů a štábů k plnění úkolů.

V uplynulém výcvikovém roce jsme získali řadu cenných zkušeností a poznatků z organizace velení svazku. Považuji za prospěšné vyměnit si některé názory zejména na organizaci velení, především z hlediska povinností náčelníka štábu.

Základní úkoly pro velení stanoví velitel svazku v rozhodnutí. Hlavním organizátorem velení je náčelník štábu. Navrhuje veliteli způsob velení a bezprostředně organizuje velení jak v oblasti přípravy boje, tak v jeho průběhu. Podle jeho pokynů operační skupina v součinnosti s dalšími skupinami štábu rozpracovává velení na celou dobu plnění úkolu.

Náčelník štábu než navrhne veliteli způsob velení, musí důkladně analyzovat všechny faktory, které mohou velení ovlivnit. V průběhu plánování boje je pak třeba organizaci velení dále rozpracovat a konkretizovat.

Je-li divize zasazována do útoku z chodu, měl by náčelník štábu při organizaci velení brát v úvahu:

- možnosti nepřítele narušit velení a jaká opatření učinit k jejich zmaření,
- stanovený úkol a záměr jeho plnění,
- situaci a stav velení svazku,
- terénní podmínky, jejich vliv zejména na manévr místy velení, OPZHN a maskování,
- možnosti spojení,
- možnosti ochrany a obrany míst velení,
- denní a roční dobu.

Na základě zhodnocení faktorů, které ovlivňují organizaci velení, náčelník štábu upřesní:

- přípravu a vyslání rekognoskační skupiny a pořádkové služby,
- kdy a do jakého prostoru předsunout PVS, dobu jeho pohotovosti,
- přesun VS,
- osy přesunu míst velení,
- způsob budování míst velení,
- způsob ochrany a obrany míst velení,
- základní údaje pro spojení, s kým, od kdy mít zřízeno spojení, včetně spojení se sousedy,

— způsob velení a udržování součinnosti s vyčleněným a podporujícím le-
tectvem,

— směr přemísťování velitelského stanoviště a prostory rozmístění VS při
plnění bližšího úkolu, úkolu dne nebo při plnění důležitých úkolů divize,

— použití vzdušného místa velení (je-li přiděleno),

— rozdělení osob na jednotlivá místa velení,

— velitelská stanoviště vševojskových útvarů při zasazení,

— přemísťování týlového velitelského stanoviště s velitelským.

Všechny závěry a návrhy musí náčelník štábu zdůvodnit kalkulacemi z hle-
diska prostoru a času, brát v úvahu možnosti techniky a dobu potřebnou pro
práci štábu. K ujasnění si manévru místa velení je třeba využít mapy a jedno-
duchého grafikonu.

Organizace velení není jen záležitostí náčelníka štábu a operační skupiny,
ale bude se na ní podílet spojovací oddělení, podle situace i důstojník PVO,
ženijní služby a chemické služby.

I když předpisy neurčují zpracování samostatných dokumentů k organizaci
velení na stupni svazku, zkušenosti ukazují, aby náčelník štábu měl pokyny,
závěry a návrhy na organizaci velení rozpracovány v pracovním sešitě. K orga-
nizaci velení se nejlépe osvědčuje využívat mapy jako plánu přemísťování míst
velení. Obsahem tohoto dokumentu může být:

— formální část mapy,

— situace na frontě,

— rozmístění míst velení ve výchozím prostoru,

— plánované prostory rozvinutí míst před zahájením bojové činnosti a v je-
jím průběhu,

— vyhodnocení osy přemísťování,

— rozmístění pořádkové služby pro zabezpečení přesunu míst velení,

— velitelská stanoviště podřízených, přidělených, podporujících a spolupůso-
bících svazků a útvarů.

Součástí tohoto plánu může být i rozdělení osob, sil a prostředků na místa ve-
lení a další dokumenty potřebné k organizaci velení.

Nebude-li se zpracovávat plán přemísťování jako samostatný dokument, bude
třeba, aby všechny tyto údaje byly zaznamenány jiným vhodným způsobem,
např. v pracovní mapě náčelníka štábu.

K přemísťování míst velení

K zabezpečení požadavků na velení se vytváří na stupni svazku soustava
polních pohyblivých míst velení, kterou tvoří:

— předsunuté velitelské stanoviště (PVS),

— velitelské stanoviště (VS),

— týlové velitelské stanoviště (TVS),

— divizi může být přiděleno vzdušné místo velení (VMV).

Za hlavní místo velení považujeme VS, neboť na něm velitel přijímá zpravidla
nejdůležitější rozhodnutí a organizuje plnění stanovených úkolů. Zde se zpra-
covávají dokumenty pro velení vojskům, hlášení pro nadřízeného, zabezpečuje
součinnost se sousedy a podporujícími útvary apod.

V průběhu útoku se budou jednotlivá místa velení několikrát přemísťovat.
V závislosti na tempu útoku se bude VS přemísťovat zpravidla 2—3krát, PVS
3—5krát, TVS 2krát za den.

Jedním ze základních požadavků na přemísťování je, aby se současně nepře-

místovaly PVS a VS. Jedno z míst musí neustále umožňovat velení. V rozhodujících okamžicích bojové činnosti musí být obě místa schopna velet v plném rozsahu. I když jsou místa velení vybavena mobilními spojovacími prostředky, je velení za přesunu značně omezeno v důsledku poklesu dosahu rádiových stanic (zhruba o $\frac{1}{3}$), práce štábu je velmi obtížná. Přesun míst velení prozatím můžeme považovat za „kritické období“ ve velení. Proto se snažíme, aby přemístování míst velení probíhalo co nejrychleji, utajeně a co nejméně narušovalo vlastní velení. Přemístování míst velení musíme zejména v boji pečlivě organizovat a řídit.

Při přemístování míst velení v průběhu boje je třeba, aby náčelník štábu zvažoval:

- jaký je předpoklad dalšího plnění úkolu (zasazení druhého sledu, odrážení protizteče, násilný přechod vodního toku atd.) a v jaké době se bude tento úkol plnit,

- jaká je situace nepřítelů, vlastních vojsk a velení,
- pokyny, které vydal k přemístování do zahájení boje,
- v jaké situaci je PVS, jaký musí organizovat manévry a kdy bude v pohotovosti,

- odkud bude velet velitel svazku,
- kdy, po jaké ose a kam vyslat rekognoskační skupinu VS, přičemž jí stanovit i záložní prostor rozvinutí VS.

Na základě toho stanovit, kdy a kam přesunout velitelské stanoviště.

Všechny tyto úvahy vyžadují především důkladné časové propočty a sladění přesunů tak, aby v požadované době byla místa velení v pohotovosti k řízení bojové činnosti.

Musíme se snažit hledat cesty jak zkrátit dobu potřebnou na přemístování míst velení. Toho můžeme dosáhnout náročným a trvalým výcvikem zabezpečovacích a spojovacích jednotek, aktivním zapojením všech příslušníků místa velení do přemístování, rozpracováním dokumentů sloužících k organizaci velení předem a v jejich neustálém zkvalitňování, hledáním a zapracováním nových metod přemístování atd.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že přemístování podstatnou měrou ovlivňují možnosti spojovacích prostředků, zejména doba potřebná k jejich rozvinutí a svinutí. Toto může být i limitujícím faktorem přemístování. Například příprava rádiové stanice R-140 k provozu při rozvinutí úplného anténního systému činí 180–226 minut.

V současné době jsou ve vybavení spojovacích jednotek svazku dvě položení spojovacích uzlů typu P-240, P-241 T, které se rozmísťují na VS a PVS. V případě, že nebudeme rozmísťovat jedno položení spojovacího uzlu na PVS, neboť pro spojení z PVS v období, kdy tam pracuje zástupce velitele se svou skupinou, popř. tam vyjede velitel s dalšími funkcionáři, mají rozhodující význam jejich mobilní spojovací prostředky, můžeme vyčlenit toto položení „do zálohy“ a vytvořit si podmínky pro jeho vyslání, spolu s rekognoskační skupinou do nového prostoru rozvinutí velitelského stanoviště a tím ušetřit dobu potřebnou ke svinutí spojovacího uzlu.

Toto „záložní položení“ spojovacího uzlu je výhodné rozmístit poblíž velitelského stanoviště tak, aby nebylo vyřazeno při jaderném úderu na VS.

Použití jednoho položení spojovacího uzlu bude výhodné zejména za útoku.

Tolik k některým zkušenostem z organizace velení, které jsem získal na cvičeních s podřízenými svazky i při rozpracování materiálů k organizaci velení.

KALKULACE PŘESUNU S VYUŽITÍM POČÍTAČE

Kalkulace operačních přesunů vojsk nemůžeme v potřebné kvalitě a v omezených časových lhůtách plně zvládnout bez výpočetní techniky.

Až do roku 1981 jsme však neměli projekt, který by umožňoval strojové řešení dané problematiky.

Zavedení počítače ADT 4300 vedlo příslušníky štábu ZVO k zadání vědeckého úkolu s těmito požadavky:

- vyřešit strojové zpracování časové kalkulace operačních přesunů vojsk pro všechny stupně velení,
- dát podklady pro organizaci, řízení a kontrolu operačních přesunů vojsk orgánům velení, podřízeným vojskům a regulační službě,
- zabezpečit variabilitu zadání a řešení v souladu s požadavky metodiky práce štábu ZVO,
- výsledky tisknout v astronomickém i v operačním čase,
- umožnit nařízení zákazu zastávek na vybraných osách přesunů,
- výpočty zabezpečit v maximálním rozsahu pro 600 prvků pochodové sestavy (svazků a útvarů), 50 os přesunu při maximální délce osy 999 km, 25 křižovatek os přesunu (za předpokladu, že do jedné křižovatky může vstupovat až pět os přesunu), 5 regulačních míst, výchozí místo a rozchodiště na každé ose přesunu, 5 křižovatek na jedné ose přesunu, 24 malých a velkých zastávek pro každý prvek pochodové sestavy.

Hlavním cílem řešení bylo podstatné zkrácení času ke zpracování časové kalkulace operačních přesunů vojsk a dosažení zcela nové kvality výpočtů. Projekt byl označen zkráceným názvem OPOS.

Vzhledem k rozsáhlosti a složitosti problému byl projekt rozdělen na čtyři nezávislé celky, které byly pojmenovány

OPOS1, OPOS2, OPOS3 a OPOS4. OPOS1 slouží k pořízení, aktualizaci a k výpisům vstupních dat. OPOS2 kontroluje zadání vstupních dat, uspořádání pochodové sestavy a přepočítání pochodových rychlostí. OPOS3 řeší jednotlivé varianty časové kalkulace přesunu. OPOS4 umožňuje tisk až jedenácti druhů výstupních sestav podle požadavků uživatele.

Každá část projektu má samostatný, uzavřený, konverzační systém, který nevyžaduje znalosti operačního systému DOS-III. Nároky na znalosti operátora počítače jsou tudíž minimální a navíc se dosahuje potřebné jednoduchosti celého zpracování.

Relativně malá operační paměť počítače ADT-4300 neumožňuje práci rozsáhlých programů s velkým množstvím dat. Tato okolnost vedla k volbě struktury, která umožňuje překrývání programů a programových segmentů, z nichž každý řeší pouze část úlohy. Mezivýsledky se průběžně ukládají do souborů na magnetickém disku. Celkem má projekt 72 programů a programových segmentů. Při výpočtu musíme použít dva magnetické disky. Na jednom jsou uloženy programy, na druhém datové, pracovní a tiskové soubory.

Základní otázkou analýzy bylo nalezení nejvhodnějšího principu zadávání vstupních dat. Měl splnit požadavky metodiky práce štábu ZVO i podmínky optimálního strojového zpracování.

Nejsložitějším problémem se ukázala nutnost sladění výpočtu časů průjezdu křižovatkami os přesunu se zařazením časů malých a velkých zastávek.

Při hledání nejvhodnějšího způsobu definování průběhu os přesunu jsme jednoznačně zamítli řešení pomocí strojové mapy. Strojová mapa středoevropského

válčíště by obsahovala milióny údajů o všech využitelných komunikacích. Na první pohled je zřejmé, že takový objem dat není snadné pořídit. Aktualizace po hromadném jaderném úderu v přijatelném čase už vůbec nepřipadá v úvahu. Kromě toho optimalizaci výběru os přesunu nemůžeme v podmínkách operačních přesunů vojsk řešit jen na základě kritéria nejkratších vzdáleností.

Z těchto důvodů jsme se rozhodli definovat osy přesunu jednoduchým popisem významových bodů při každém zadání výpočtu. Za významové body považujeme všechna regulační místa, včetně výchozího místa, rozchodiště a křižovatky os přesunu. Křižovatkami jsou body, v nichž se osy přesunu kříží, nebo sbíhají do jedné společné osy. Průjezd křižovatkami os přesunu je řešen tak, aby svazky a útvary projížděly s pětiminutovými a většími časovými intervaly. Čekání před křižovatkami je úplně vyloučeno, aby se zabránilo nedovolenému hromadění vojsk. O přednostním průjezdu křižovatkou rozhoduje vyšší priorita příslušného svazku, kratší časová délka (tj. kratší doba obsazení křižovatky) a nakonec (kvůli vyloučení nejednoznačnosti) i pořadí zápisu svazku do formuláře vstupních dat.

Uživatelé jsou při zadávání úlohy poskytnuty tyto možnosti:

- direktivně určit zahájení nebo ukončení přesunu v rámci celé operační sestavy i na každé ose zvlášť,
- stanovit pochodové rychlosti jednotlivých svazků,
- direktivně určit uspořádání celé pochodové sestavy,
- určit dobu trvání a časové intervaly malých a velkých zastávek,
- nařídít zákaz malých, velkých, nebo všech zastávek na vybraných osách přesunu,

Zadávání vstupních dat

Při návrhu formulářů vstupních dat jsme vycházeli z několika požadavků. Jedním z nejdůležitějších bylo přizpůsobit kódování vstupních údajů značení, které ve své praxi zadavatel běžně používá. Zabezpečením tohoto požadavku odpadla zdlouhavá práce s kódováním pomocí číselníků a tím se i omezilo množství chyb ve vstupních datech.

Objem vstupních dat byl minimalizován s ohledem na složitost problému tak, aby z co nejmenšího počtu informací byla zabezpečena co největší vyžitelnost.

- určit čísla pochodových proudů,
- měnit základní priority svazků a útvarů v zájmu ovlivnění pořadí průjezdu křižovatkami os přesunu,
- počty svazků a útvarů, počty os přesunu i počty křižovek odpovídají maximálnímu rozsahu, který byl stanoven zadáním vědeckého úkolu.

Varianty výpočtu

Výpočet **uspořádání pochodové sestavy** má dvě varianty, autonomní a direktivní.

Při **autonomním** výpočtu uživatel přidělí každému svazku a útvaru jenom čísla os přesunu. Uspořádání svazků a útvarů na osách se řeší programově. O přednostním zařazení do pochodového proudu rozhoduje vyšší pochodové rychlosti, vyšší priorita a pořadí zápisu do formuláře vstupních dat. Uživatel má ale možnost určit první svazek (útvár) na každé ose přesunu.

Při **direktivním** výpočtu musí být každému svazku a útvaru přidělena čísla os přesunu i pořadí na osách.

Obě varianty umožňují ovlivňovat dobu zahájení nebo ukončení přesunu na každé ose zvlášť.

Výpočet **časové kalkulace** přesunu můžeme pořídit ve třech variantách. První varianta probíhá, je-li zadán čas průjezdu výchozími místy, druhá varianta, je-li stanoven čas průjezdu rozchodišti čelem pochodové sestavy a třetí varianta, je-li stanoven čas průjezdu rozchodišti zádi pochodové sestavy. Zatímco v první variantě všechny výpočty probíhají směrem od výchozích míst po rozchodiště, u druhé a třetí varianty jde o zpětný výpočet od rozchodišť po výchozí místa.

U první varianty je nulovým operačním časem čas zahájení přesunu, u druhé varianty čas ukončení přesunu čelem pochodové sestavy a u třetí varianty čas ukončení přesunu zádi pochodové sestavy.

Grafickou úpravu formulářů jsme řešili s přihlédnutím k utajení. Po vyplnění formuláře můžeme odstranit záhlaví. Tím se ke zpracování dostává pouze kódová informace, pro nezaseceneného bez bližšího významu.

Z hlediska využití můžeme výstupní data rozdělit do tří částí. Do první části patří data trvalá. Tato jsou trvale uložena v datových souborech a nepředpokládáme jejich zadávání při každém výpočtu. Jde o názvy typových svazků a útvarů, o jejich délky proudů na jedné až třech osách

přesunu a o priority a doby potřebné k vyvedení z prostorů na osy a naopak. V druhé části jsou data nepovinná, v závislosti na volbě varianty výpočtu. Patří sem data popisující křižovatky a uspořádání pochodové sestavy.

Do třetí části patří data, která musíme zadat při každém výpočtu. Jde o časové požadavky na přesun, popis přesunovaných prvků a popis os přesunu.

Zavádění vstupních dat do datových souborů řeší část projektu nazvaná OPOSÍ.

Kromě vlastního zavádění dat jsou v ní zařazeny i programové kontroly formální správnosti vyplnění formulářů.

Provozovateli projektu jsou zde zároveň dány prostředky k aktualizaci a opravám datových souborů.

Údaje pro vyplnění formulářů vstupních dat jsou čerpány přímo z pracovní mapy uživatele. Doba potřebná na vyplnění formulářů pro přesun jedné armády nepřekračuje dvacet minut.

Výstupní sestavy

Podle určení a množství využití můžeme výstupní sestavy rozdělit do tří skupin. První skupina je určena orgánům

velení, druhá kontrolním orgánům a regulační službě, třetí velitelům podřízených svazků a útvarů.

Tabulka 1

KRIZOVATKA CÍSLO 2

OSA	OPERACNI CASY PRUJEZDU CELEM A ZADI POCHODOVYCH PROUDU			
	1	2	3	4
3		1 DD (-99.16) (-97.46)	1 MSD (-91. 7) (-83. 7)	1 PTP (A, F) (-67.58) (-67.28)
4	1 ZVS A (-99.33) (-99.21)	1 DD (-93.12) (-91.42)	1 PRCHO A (-70.23) (-70. 8)	1 PTP (A, F) (-53.36) (-53. 6)
5	2 MSD BEZ MSP (-129. 8) (-119.23)	1 PRTZ (-101.56) (-101.11)	1 DP (MSD, TD) (-79. 8) (-78.38)	
6	2 MSD BEZ MSP (-138.28) (-129.13)	3 TD BEZ MSP (-119.18) (-102.18)	1 DP (MSD, TD) (-83. 2) (-82. 2)	1 FSM F (-63.55) (-63.49)

Tabulka 2

CÍSLO OSY: 6
CÍSLO RM: 2
NAZEV RM: SEC

CÍSLO PROUDU	OPERACNI CAS		ASTRONOMICKY CAS			
	CELO	ZAD	CELO		ZAD	
	HOD MIN	HOD MIN	DEN	HOD MIN	DEN	HOD MIN
2011/ 0	-135.58	-126.43	24.12	22.22	25.12	7.37
1012/ 0	-117.18	-100.18	25.12	17. 2	26.12	10.20
1028/ 0	-80.32	-80. 2	27.12	5.48	27.12	6.18
1081/ 0	-61.25	-61.19	28.12	0.55	28.12	1. 1
1109/ 0	-61.13	-61.10	28.12	1. 7	28.12	1.10

Tabulka 3

NAZEV SVAZKU (UTVARU):			1 DP (MSD, TD)		TRVANI JEDNE MZ		0 HOD. 30 MIN.	
POR. CIS.			21		TRVANI JEDNE VZ		3 HOD. 0 MIN.	
CISLO OSY			6		TRVANI PRESUNU		34 HOD. 30 MIN.	
CISLO PROUDU			1028/ 0		DELKA PROUDU		10 KM	
VZDALENOST PRESUNU			430 KM		ZAHAJENI PRESUNU		26. 12. 17.48 HOD.	
POCHODOVA RYCHLOST			20 KM/HOD		UKONCENI PRESUNU		28. 12. 4.18 HOD.	
POCET MZ			7		CAS C		30. 12. 14.20 HOD.	
POCET VZ			3					
REGULACNI MISTO KRIZOVATKA MZ VZ			CAS PRUJEZDU REGULACNIMI MISTY				CAS ZACATKU MALYCH A VELKYCH ZASTAVEK	
			CAS C + -		ASTRONOMICKY		CAS C + -	ASTRON.
			CELO	ZAD	CELO	ZAD		
NAZEV	MISTO	KM	HOD MIN	HOD MIN	HOD MIN	HOD MIN	HOD MIN	HOD MIN
VM	VYSKOV	0	— 92.32	— 92. 2	17.48	18.18	— 91.38	18.42
MZ							— 88.38	21.42
RM 1	VSETATY	80	— 87.32	— 87. 2	22.48	23.18	— 86.38	23.42
VZ							— 82.38	3,42
KR 2			— 83. 2	— 82. 2	3.18	4.18	— 79.38	6.42
MZ							— 76.38	9.42
RM 2	SEC	150	— 80.32	— 80. 2	5.48	6.18	— 71. 8	15.12
MZ							— 67. 8	19.12
RM 3	KLOKOTY	170	— 79. 2	— 78.32	7.18	7.48	— 62.38	23.42
VZ							— 59.38	2.42
RM 4	BRDY	230	— 73. 2	— 72.32	13.18	13.48		
MZ								
RM 5	MAKOV	330	— 67.32	— 64. 2	18.48	22.18		
VZ								
MZ								
MZ								
RO	KONOPISTE	430	— 58.32	— 58. 2	3.48	4.18		

Výstupní sestavy určené orgánům vedení obsahují:

— Uspořádání pochodové sestavy — přehledně popisuje celou pochodovou sestavu a informuje o pořadí svazků a útvarů na jednotlivých osách přesunu. Jsou zde uvedeny i délky pochodových proudů a vzdálenosti mezi nimi v kilometrech.

— Časové uspořádání pochodové sestavy — tato výstupní sestava je obdobná jako předcházející, avšak údaje nejsou uváděny v kilometrech, nýbrž v časových hodnotách.

— Zadání pochodové sestavy — je pro uživatele pouze kontrolou, zda byla celá pochodová sestava správně uložena do paměti počítače.

— Časy průjezdu regulačními místy — sestava poskytuje celkový přehled o průjezdu svazků a útvarů jednotlivými regulačními místy. Údaje jsou uváděny v astro-

nomických časech, uvádí se datum a čas průjezdu čelem i zadí pochodové sestavy.

— Časy průjezdu křižovatkami os přesunu — sestava dává celkový přehled o průjezdu svazků a útvarů jednotlivými křižovatkami os přesunu. Údaje jsou uváděny také v astronomických časech.

— Operační časy průjezdu regulačními místy.

— Operační časy průjezdu křižovatkami os přesunu. Obě výstupní sestavy jsou obdobné jako předcházející, ale údaje jsou uvedeny výhradně v operačních časech.

— Souhrnný grafikon přesunu — poskytuje souhrnný přehled o podkladech k plánování přesunu, o vlastní časové kalkulaci a o časech zahájení i ukončení přesunu jednotlivými svazky a útvary. Neurčí-li zadavatel astronomický čas zahájení, nebo ukončení přesunu, jsou výpočty uvedeny výhradně v operačních časech.

Tabulka 4

SVAZEK (UTVAR)	DOBA NA VYVEDENÍ (UVEDENÍ DO BOPO) HOD	PODKLADY K ČASOVÉ KALKULACI PŘESUNU					
		ČÍSLO OS PŘESUNU	VZDALENOST PŘESUNU KM	POCHODOVÁ RYCHLOST KM/HOD	DELKA PROUDU KM	POČET MZ	POČET VZ
1 ZVS A	1	4	200	20	4	2	1
1 PRCHO A	1	4	200	20	5	2	2
2 ZB A, F	1	4	200	20	22	3	2
	1	5	380	20	22	6	4
1 PRTZ	1	5	380	20	15	5	3
1 VS A	2	5	380	20	35	4	4
2 MZD BEZ MSP	2	5	380	20	115	6	4
	2	6	430	20	115	6	5
1 DP (MSD, TD)	1	5	380	20	10	6	3
	1	6	430	20	10	7	3

SVAZEK (UTVAR)	ČASOVÁ KALKULACE PŘESUNU					
	DOBA JIZDY HOD MIN	DOBA MZ HOD MIN	DOBA VZ HOD MIN	PRUJEZD RO HOD MIN	DOBA NA ZAUJETÍ HOD	CELKOVÁ DOBA PŘESUNU HOD MIN
1 ZVS A	10. 0	1. 0	3. 0	0.12	1	14.12
1 PRCHO A	10. 0	1. 0	6. 0	0.15	1	17.15
2 ZB A, F	10. 0	1.30	6. 0	1. 6	1	18.36
	19. 0	3. 0	12. 0	1. 6	1	35. 6
1 PRTZ	19. 0	2.30	9. 0	0.45	1	31.15
1 VS A	19. 0	2. 0	12. 0	1.45	2	34.45
2 MSD BEZ MSP	19. 0	3. 0	12.00	5.45	2	39.45
	21.30	3. 0	15. 0	5.45	2	45.15
1 DP (MSD, TD)	19. 0	3. 0	9. 0	0.30	1	31.30
	21.30	3.30	9. 0	0.30	1	34.30

SVAZEK (UTVAR)	ZAHÁJENÍ PŘESUNU		UKONČENÍ PŘESUNU		POZNAMKA
	DEN MES	HOD MIN	DEN MES	HOD MIN	
1 ZVS A	26. 12.	7.17	26. 12.	21.29	
1 PRCHO A	27. 12.	9.27	28. 12.	2.42	
2 ZB A, F	29. 12.	7.11	30. 12.	1.47	
	27. 12.	19. 3	29. 12.	6. 9	
1 PRTZ	25. 12.	23.24	27. 12.	6.39	
1 VSA	27. 12.	7.32	28. 12.	18.17	
2 MSD BEZ MSP	24. 12.	20.12	26. 12.	11.57	
	24. 12.	10.52	26. 12.	8. 7	
1 DP (MSD, TD)	26. 12.	21.12	28. 12.	4.42	
	26. 12.	17.48	28. 12.	4.18	

sech [nejso uvedeny astronomické časy zahájení a ukončení přesunu].

Výstupní sestava pro kontrolní orgány a regulační službu obsahuje:

— Grafikony pro regulační místa — výstupní sestava obsahuje astronomické i operační časy průjezdu svazků a útvarů regulačními místy. Pro každé regulační místo se tiskne jedna výstupní sestava.

Z důvodů utajení jsou svazky a útvary uváděny pouze svými čísly pochodových proudů.

— Grafikony pro křižovatky os přesunu — sestava poskytuje časový přehled o průjezdu svazků a útvarů křižovatkami os přesunu. Pro každou křižovátku se tiskne jedna výstupní sestava. I zde jsou svazky a útvary uváděny pouze svými

číslu pochodových proudů. Kromě časových údajů se u každého svazku a útvaru tiskne číslo osy, po které do křižovatky vstupuje a název předcházejícího regulačního místa na této ose.

Výstupní sestava pro velitele svazků a útvarů obsahuje grafikony pro velitele svazků a útvarů. Tato výstupní sestava obsahuje všechny údaje, na základě kterých mohou velitelé svazků a útvarů organizovat a řídit přesun. Pro každou osu

přesunu dostává velitel svazku jednu výstupní sestavu.

Při rozsáhlejším zadání výpočtu je nutné tisknout značný počet grafikonů pro regulační místa, křižovatky, i pro velitele svazků a útvarů. Aby se eliminovalo nadměrné prodlužování výpočtu, byl použit zvláštní způsob tisku grafikonů, který využívá zařízení na maximální hranici jeho možností. Tisk jedné výstupní sestavy trvá přibližně tři vteřiny.

Zkušební provoz při ověřování projektu potvrdil úspěšnost řešení. Projekt je plně provozuschopný ve všech variantách a v požadovaném rozsahu zadání.

Stanovený cíl jsme dosáhli jak v kvalitě výpočtů, tak i v úspoře času.

Pro názornost uvádíme ukázkou výstupních sestav operačních časů průjezdu křižovatkou (viz **tabulku 1**), grafikon průjezdu regulačním místem (viz **tabulku 2**), grafikon přesunu pro velitele svazku (útvaru) (viz **tabulku 3**) a souhrnný grafikon přesunu (viz **tabulku 4**).

PŘÍMÁ STŘELBA — VÝZNAMNÝ ČINITEL EFEKTIVNOSTI PALEBNÉHO NIČENÍ NEPŘÍTELE

Při zkoumání problematiky palebného ničení se často zamýšlíme (i na stránkách Vojenské mysli) nad efektivností prostředků jeho realizace. Tyto úvahy se ve většině případů soustřeďují na účinnost prostředků hromadného ničení včetně letectva i dělostřelectva, málo se však zabýváme jedním z nejefektivnějších způsobů ničení — přímou střelbou. Cílem tohoto článku je proto přispět několika poznatky k širšímu uplatnění těchto prostředků palebného ničení v rámci útočného boje vševojskové divize.

Vycházím z toho, že právě tento stupeň velení se musí stát hlavním organizátorem efektivního použití prostředků přímé střelby v boji. K tomuto závěru nás vede studium zkušeností slavné Sovětské armády z let Velké vlastenecké války, jakož i analýza možností soudobého vybavení svazků a útvarů výzbrojí a bojovou technikou. Konečně i vysoká nasycenost jednotlivých prvků bojové sestavy divizí armád NATO jednotlivými cíli (zakopané tanky, obrněné transportéry a bojová vozidla pěchoty, odpalovací zařízení PTRS, kanóny a další) nutí právě na stupni divize ke komplexnímu použití prostředků ničení — prostředků přímé střelby.

Vydeme-li ze současné organizace svazků pravděpodobného nepřítele, z pojetí jeho obrany a započítáme-li i posilové prostředky praporů, dojdeme k předpokládanému množství cílů pro přímou střelbu na 1 km úseku fronty do hloubky obrany rot 1. sledu — viz **tabulku 1**.

Hodnoty v tabulce 1 přesvědčivě dokumentují, jakou sílu obrany musí motostřelecká (tanková) divize za útoku jen v úseku praporu především zjistit a vzápětí rychle zničit tak, aby postup vlastních vojsk probíhal s minimálními ztrátami.

Vznikají zde tedy zejména požadavky na **průzkum**, který musí vést jak před čelem, tak i na křídlech útočících vojsk, a to nejméně do hloubky dostřelu prostředků přímé střelby.

Požadujeme-li dnes komplexní palebné ničení nepřítele, pak se neobejdeme ani bez komplexního použití všech druhů průzkumných prostředků, které má

Tabulka 1

Název cíle	Počet prostředků	
	mob (NSR)	mb (A)
Tanky	17	17
Obrněné transportéry (BVP)	15	30
Odpalovací zařízení PTRS	18	36
Raketový stíhač tanků	12	14
Celkem v úseku obranného rajónu praporu o šířce 3 km	až 52	až 97
Na 1 km úseku fronty	až 18	až 32

divize k dispozici. Hlavním prostředkem průzkumu uvedených cílů je u divize optický průzkum z pozemních pozorovatelů a vrtulníků osobně veliteli a orgány průzkumu palebných jednotek. Požadavkem je, aby činnost těchto orgánů a prostředků byla cílevědomě koordinována a řízena.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva divize je z hlediska organizace a řízení průzkumu cílů pro přímou střelbu povinen:

- stanovit konkrétní úkoly organických a posilových prostředků dělostřeleckého průzkumu,
- určit pásma a prostory hlavního úsilí sil a prostředků průzkumu,
- stanovit počet velitelsko-pozorovacích stanovišť a pozorovatelů, které je třeba rozvinout, způsob jejich rozvinutí a přípravy k činnosti,
- způsob využití zjištěných průzkumových podkladů pro palbu,
- stanovit opatření pro činnost prostředků dělostřeleckého průzkumu v noci,
- důsledně koordinovat činnost dělostřeleckého průzkumu divize s úkoly ostatních prostředků průzkumu v součinnosti se zpravodajským náčelníkem divize.

Svoje povinnosti v systému organizace dělostřeleckého průzkumu musí splnit i náčelník dělostřelectva pluku. Spočívají především v:

- stanovení úkolů průzkumu podřízeným jednotkám,
- organizaci součinnosti jednotek dělostřeleckého průzkumu posilového dělostřelectva pluku s podřízenými jednotkami dělostřelectva pluku a koordinaci jejich činnosti s orgány a prostředky vševojskového průzkumu,
- stanovení v souladu s nařízením náčelníka raketového vojska a dělostřelectva divize pásma průzkumu, způsobu předávání zjištěných podkladů a jejich vyhodnocení,
- pravidelném hlášení náčelníkovi raketového vojska a dělostřelectva divize výsledků dělostřeleckého průzkumu v úseku pluku a návrhy na ničení cílů prostředky přímé střelby.

Ke zvýšení přesnosti vyhodnocení a ničení cílů přímou střelbou je nutné **pracovat s mapou či planšetem co největšího měřítka**, a to jak při řízení průzkumu, tak při plánování vlastní palebné činnosti prostředků přímé střelby.

Při **plánování ničení nepřitele** přímou střelbou je nutné nejprve stanovit potřebu palebných prostředků ke splnění úkolů a potřebné množství munice. Přitom za reálnou normu můžeme považovat průměrně jeden palebný prostředek

na jeden cíl. Nasycenost bojových sestav nepřítele palebnými prostředky však vyžaduje vyčlenit ještě určitý počet děl (tanků, PTRS atd.) jednak jako zálohu prostředků přímé střelby a jednak na ničení těch cílů, které brání ve vedení přímé střelby, zvláště za dělostřelecké přípravy útoku. Za tohoto předpokladu se bude celkový počet prostředků pro přímou střelbu násobit koeficientem 1,25 (tzn. na 3 až 4 prostředky přímé střelby jeden navíc). Provedená kalkulace — viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Jednotka	Procento předpokládaných cílů	Počet cílů		Potřeba palebných prostředků			
		v úseku obrany praporu	na 1 km fronty	v úseku průlomu 3 km	na 1 km úseku průlomu	záloha prostředků	celkem
Mechanizovaný prapor (A)	100 50	97 48	32 16	97 48	32 16	24 12	121 60
Motorizovaný prapor (N)	100 50	52 26	18 9	52 26	18 9	13 6	65 32

Dalším úkolem plánování je stanovení potřeby munice pro přímou střelbu. Přitom se vychází z předpokládaného objemu palebných úkolů a norem spotřeby munice. Zásadou a požadavkem je zničení cíle první ranou. To však závisí na celé řadě objektivních i subjektivních činitelů a podmínek a proto je spotřeba (norma) munice na zničení jednoho cíle přímou střelbou hodnota pravděpodobnostní, představovaná hodnotou matematické naděje. Pro operačně taktické kalkulace ve štábech raketového vojska a dělostřelectva armády a divize můžeme používat průměrných norem spotřeby munice na jeden cíl — viz **tabulku 3**.

Tabulka 3

Palebný prostředek	Zakopaný OT	Zakopaný tank	SHPTK
PTRS	3	3	3
100mm PTK	6—9	3—12	2—6
122mm H	4—8	6—8	2—12
152mm H	2—10	2—12	2—12

Významným úkolem prostředků přímé střelby je **boj s nepřátelskými tanky**, jejichž hromadné použití na hlavních směrech považují vojenští specialisté paktu NATO za základní princip bojové činnosti.

Vezmeme-li v úvahu závěry a zkušenosti Sovětské armády z let Velké vlastenecké války, přesvědčíme se o vysoké efektivnosti prostředků přímé střelby v boji s tanky. V bojích u Moskvy, Stalingradu, Kurska i u jezera Balaton byly hitlerovským divizím způsobeny na tancích značné ztráty. Ztráty fašistických tanků (70 000) způsobené palbou protitankového dělostřelectva ve druhé světové válce činily 60 % jejich celkového počtu. Tyto zkušenosti umožnily v současných podmínkách pracovat při kalkulacích s ověřenými a reálnými hodno-

Tabulka 4

Období KPN	Cíle			tpr v prostoru sousedění	tr v prostoru sousedění	ptr v prostoru sousedění	čty 90mm stíhačů v prostoru sousedění	PT prostředky v OBČ praporu I. sledu	Jednotlivé cíle v OBČ a mimo ně					Celkem
	Prostředky ničení	z toho												
		celkem	90mm kanón. stíhače						zakopané tanky	zakopané OT Marder	další cíle			
Palebná příprava a podpora boje	předpokládaný počet v úseku průlomu			4	2	2	2	16	172	16	26	120	10	198
	zjištěno cílů do zahájení palebné přípravy			2	1	1	1	16	61	5	11	42	3	82
	ničí se prostředky	dělo- střelecko	ze ZPP	—	—	1	1	4	19	2	3	14	—	25
			přímou střelbou	—	—	—	—	4	24	3	6	15	—	28
		tanky přímou střelbou		—	—	—	—	—	10	—	—	7	3	10
		bojové vrtulníky		—	—	—	—	8	8	—	2	6	—	16
		letectvo		2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Palebný doprovod boje v hloubce	musí zjistit průzkum			2	1	1	1	—	111	11	15	78	7	116
	ničí se prostředky	dělo- střelecko	ze ZPP	—	—	1	1	—	23	—	—	23	—	25
			přímou střelbou	—	—	—	—	—	32	5	7	20	—	32
		tanky přímou střelbou		—	—	—	—	—	44	—	4	35	5	44
		bojové vrtulníky		—	—	—	—	—	12	6	4	—	2	12
		letectvo		2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3

tami bojové efektivnosti protitankových prostředků na operačních stupních velení.

V současné době se snažíme chápat boj s tanky nepřítele komplexněji, než tomu bylo dříve. Jako základní charakteristiky tohoto boje považujeme hloubku, manévr a vysokou efektivnost. Proto se snažíme posunout čáru účinnosti boje s nepřátelskými tanky a obrněnými transportéry z dřívějších několika kilometrů na několik desítek kilometrů. Plnění tohoto požadavku zajistíme tím, že do tohoto boje zahrnujeme takové prostředky, které dříve jako vyložené protitankové považovány nebyly. Je to veškeré dělostřelectvo a raketomety, bojové vrtulníky, stíhací bombardovací i taktické letectvo. Mezi nimi je řada prostředků, kterých můžeme využít k vytváření přehradných minových polí již v hloubce nepřátelské obrany, při rozvinování tankových jednotek s cílem zpomalit jejich postup či usměrnit vojska nepřítele do těch směrů a prostorů, které umožní jejich efektivnější ničení.

V zájmu komplexnosti palebného ničení nepřítele a ke zvýraznění palebné činnosti prostředků přímé střelby považují za vhodné uvést možnou variantu rozdělení úkolů v boji s tanky, obrněnými cíli při průlomu připravené obrany mod (N) v úseku 4 km — viz **tabulku 4**.

Z tabulky 4 vyplývá, že prostředky přímé střelby, a to jak dělostřelectvo (včetně PTRS), tanky, bojová vozidla pěchoty i bojové vrtulníky jsou schopny efektivně ničit v rámci komplexního palebného ničení nepřítele až 50 % zjištěných cílů v úseku průlomu.

K dosažení vysoké efektivnosti palebného ničení tanků a obrněných transportérů nepřítele je nutné znát rovněž rozměry cílů, a to nejen skutečné, ale i pozorované. Údaje v **tabulce 5** dokumentují, že rozměry cílů ve výšce jsou nepa-

Tabulka 5

	Skutečné (m)			Pozorované (m)	
	délka	šířka	výška	výška	šířka
Tank M 60 A 1	6,94	3,64	3,27	do 1	do 2,5
Tank Leopard	6,71	3,25	2,90	do 1	do 2,5
OT M 113	4,80	2,67	2,18	do 0,5	do 2,5
OT HS 30	5,06	2,54	1,90	do 0,5	do 2,5
oz PTRS				do 0,8	do 2,5
Ženíjní obranné zařízení typu střílny				0,6—0,7	1,8—2,5

trné. To vyžaduje, abychom velmi pečlivě přistupovali k volbě palebných prostředků pro střelbu na tyto cíle. Uvedu příklad: při rozmístění cíle a palebného postavení v rovinatém terénu, jestliže výška cíle nepřevyšuje polovinu rozptýlu granátu či střely, nemůžeme cíle efektivně zničit protitankovými řízenými střelami. V obdobných případech je nutné tento cíl stanovit pro hlavně dělostřelectvo nebo tanky. Výhodné technické parametry protitankových zbraní SPG-9 je předurčují pro vedení boje zblízka. Jejich použití je výhodné i pro ničení palebných prostředků a živé síly nepřítele, rozmístěné na předním okraji obrany ve vzdálenosti do 800 m od palebného postavení zbraně. K ničení dal-

ších cílů, jako jsou obrněné transportéry, k ničení zákopů, okopů a jiných se používají houfnice, kanóny a tanky.

Tanky, bojová vozidla pěchoty a protitankové prostředky tvoří v armádách NATO kromě jaderných zbraní kostru ať obranného či útočného uskupení vojsk v operaci. Jejich rozvoji se také v těchto armádách věnuje prvořadá pozornost. Tento prudký jejich rozvoj má svůj odraz i v jejich bojovém použití. Vedení boje s těmito prostředky se rovněž stává stále složitějším a vyžadujícím tvůrčí přístupy k němu, zbavené jakýchkoli šablon, praktikismu a rutinérství. Základem těchto nových přístupů je dokonalá znalost jejich bojových možností, organizace a způsobů bojového použití. Tyto předpoklady pak umožňují vševojskovým velitelům i náčelníkům RVD všech stupňů kvalifikovanou analýzu protistojícího nepřítele v jednotlivých obdobích operace, předkládat reálné návrhy k vedení boje s těmito prostředky včetně správné volby prostředků ničení.

Jedním z vysoce účinných způsobů ničení těchto prostředků nepřítele je přímá střelba, jejíž efektivnost není vždy plně využívána. Těchto několik úvah mělo za cíl dát podnět k jejímu dalšímu rozvoji a uplatnění v praxi štábů i vojsk.

K BOJI S ŘS S PLOCHOU DRÁHOU LETU

Za jeden z hlavních směrů zvyšování účinnosti prostředků vzdušného napadení na 80. léta považuje vojenské vedení USA a NATO vyzbrojení ozbrojených sil novou generací řízených střel s plochou dráhou letu (dále jen ŘS s PDL), působících ze vzduchu, moře a země, které předpokládá rozmístit v zemích západní Evropy.

Vojska PVOS věnovala v posledních letech značnou pozornost teoretickému a praktickému zvládnutí takticko-technických charakteristik a způsobů bojového použití ŘS s PDL. V průběhu operačně taktické přípravy velitelů, štábů a vojsk, při bojových střelbách PLRV a SL, při zkušebních a ukázkových taktických cvičeních byly procvičovány různé varianty činnosti ŘS s PDL na bráněné objekty a vojska v podmínkách použití jaderných i klasických zbraní. Byly rozpracovány varianty činnosti druhů vojsk i svazků PVOS při vyhledávání a ničení ŘS s PDL s konkretizací na jednotlivé bráněné objekty, prostory a pravděpodobné náletové směry.

ŘS s PDL byly na těchto zaměstnáních značkovány letouny MiG-21, MiG-15 a při bojových střelbách terčem-raketou RM-207 ve výškách 50–200 m nad terénem. Rozměry těchto cílů, jejich odrazová plocha a intenzita tepelného vyzařování je několikrát větší a zjednodušuje situaci oproti skutečné ŘS s PDL, ale i tak tato zaměstnání prověřila správnost teoretických závěrů, ověřila možnost vedení boje s ŘS s PDL a přinesla řadu zkušeností k organizování další přípravy vojsk.

Možnosti zjištění a uvědomování o letu ŘS s PDL

Na včasnosti, kvalitě a diskrétnosti radiolokační (průzkumné) informace přímo závisí efektivnost zásahu aktivních prostředků PVO (ničení ŘS s PDL). Požadavky kladené na radiolokační (průzkumné) zabezpečení bojové činnosti aktivních prostředků jsou podstatně náročnější a můžeme je rozdělit do dvou oblastí:

- bojové možnosti při zabezpečení včasného zachycení nosičů ŘS s PDL,

— bojové možnosti při zjištění maximálního množství a kvality informací o letu RS s PDL při přeletu ke státní hranici a v prostoru bojové činnosti.

K zabezpečení radiolokační informace o nosičích RS s PDL využíváme především radiotechnických údajů a informací od radiotechnických prostředků první linie, a to jak na vlastním území, tak i u sousedů. Dosah těchto radiolokačních prostředků (P-14F, K-66, P-37, PRV-13) je pro střední a velké výšky 270—290 km od státní hranice. Z toho vyplývá, že radiotechnické vojsko bude schopné v součinnosti s RTV sousedů RS s PDL včas zjistit a po čáru vypuštění RS sledovat. K zjištění odpoutání RS od nosičů využíváme výškoměrů. Kvalita informací se zvyšuje využíváním zpráv (úzkou součinností) od útvarů REB a zpravodajské správy.

RS s PDL za letu jsou zvláštním, kvalitativně odlišným prostředkem vzdušného napadení. Malá odrazová plocha, let v malých (přízemních) výškách nad terénem, malý i teoretický dosah používaných radiolokátorů pro tyto výšky, který je dále snižován úhly skrytu a konfigurací terénu, členitost pohraničního masivu a jeho průměrná nadmořská výška 500—700 m vede k závěru, že bude velmi obtížné radiolokačně zabezpečit vypočítané čáry zadání úkolu jak PLRV, tak i SL PVOS i frontu. Teoretické výpočty a praktická zaměstnání to potvrdila. Poznatky ukazují, že je nutné k vyřešení vznikajících problémů přijmout tato opatření:

Zvětšení (prodloužení) radiolokačního pole (čáry zjištění):

— přehodnocení stanovišť radiolokačních stanic u PVOS s cílem vybrat nová s menšími úhly skrytu,

— širší využití radiolokačních prostředků pozemního vojska (vybrané prostředky začleňovat do jednotné sestavy),

— vybudování nových radiolokačních stanovišť (s důrazem na vyhodnocené náletové směry u PVOS),

— doplnění sítě pozorovacích hlásek v pohraničním pásmu,

— dokonalejší využití hlásek Pohraniční stráže,

— dokonalejší využití prostředků a zpráv REB a zpravodajské správy,

— kvalitnější součinnost s letectvem v otázkách průzkumu,

— širší využití výsledků průzkumu pozemních vojsk,

— zasazování nové techniky (RL-42, ST-68U);

Vyloučení jakéhokoli zpoždění v předání informace aktivním prostředkům:

— k předávání zpráv o RS s PDL zavést zvláštní signál, který při předávání po pojítkách má přednost před ostatními zprávami (odlišit zákres na planšetech, popř. zobrazení u automatizovaného systému velení),

— na vyhodnocených náletových směrech vyčlenit radiolokátory a určovat jim přednostně úkoly k zjišťování a vedení RS s PDL,

— v procesu předávání informací aktivním prostředkům vyloučit vyhodnocací stupně a zabezpečit, aby prostředek zjišťování bezprostředně komunikoval se všemi zájemci — aktivními prostředky,

— komplexním využitím všech možností automatizovaných systémů velení, které zavádět tak, aby byla zabezpečena možnost jejich využití i při (částečné) decentralizaci řízení bojové činnosti;

Zabezpečení souvislého radiolokačního pole v malých výškách (i uvnitř prostoru bojové činnosti svazků PVOS):

— na vyhodnocených náletových směrech vylčeni k posílení malovýškového systému radiolokační prostředky s cílem zabezpečit nepřerušované radiolokační pole,

— využívat průzkumných prostředků teritoria (radiolokační prostředky letišť, vidový průzkum CO),

— doplnit síť pozorovacích hlásek nejméně ve dvou liniích do hloubky 40 až 60 km od státní hranice.

Základním předpokladem účinnosti a úspěšnosti průzkumu a radiolokačního zabezpečení bojové činnosti aktivních prostředků informací o RS s PDL je nepřetržitá vnitřní (mezi RTV, SL, PLRV, REB a zpravodajskou správou PVOS a frontu) a vnější (se sousedy) součinnost na jednotlivých stupních podle centralizovaného zámyslu v rámci jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy.

K možnosti ničení RS s PDL

Zkušební, ukázková taktická cvičení a bojové střelby potvrdily, že používané protiletadlové raketové komplety umožňují ničit RS s PDL v případě jejich zjištění v minimální požadované dálce pro vedení palby. Tento základní poznatek si vynutil vyhodnocení palebných možností každého postavení plro pro výšky letu cíle do 100 m nad terénem a podle výsledků postupně přijmout tato opatření:

— překrýt mezery v radiolokačním poli rozmístěním předsunutých vidových stanovišť,

— využívat informace od okolních průzkumných prostředků (i pozemního vojska) a k tomu zřídít přímé spojení,

— předem podle centralizovaného zámyslu stanovit zásady řízení palby na palebných stycích (ve společném prostoru bojové činnosti), včetně prostředků PVO pozemního vojska a při decentralizaci velení,

— pro plro s nízkými možnostmi vedení palby vést průzkum a připravit nová polní bojová postavení,

— vzhledem k předpokládanému většímu počtu střelb předem zásobit raketami plro (zodolněné) dislokované na vyhodnocených náletových směrech letu RS s PDL,

— předejít ničení plro RS s PDL promyšleným manévrem a klamnou činností.

V oblasti výcviku se projevila nezbytnost znalostí pozemních předmětů zobrazených na indikátorech naváděcích radiolokátorů jak důstojníkem navedení, tak i operátory ručního sledování, ale především schopnost obsluh reagovat na změny způsobené měnicími se povětrnostními podmínkami v průběhu jednotlivých ročních období. V dalším výcvikovém období bude nutné maximální zapojení výcvikové aparatury AKORD do systému přípravy obsluh PLRV, zkvalitňování součinnosti a vyhodnocování vzdušné situace s cílem zkracovat stanovené teoretické doby pro vyhledávání a zachycení cílů, upevňování návyků ve využívání televizního kanálu pro sledování a vedení střelby, upevňování návyků ve využívání údajů od předsunutých vidových stanovišť pro řízení naváděcích radiolokátorů.

Stíhací letectvo bude ničit RS s PDL pravděpodobně v nesouvislém radiolokačním poli navedení. Tato situace vyžaduje decentralizaci řízení a navedení SL až do stupně stíhacího leteckého pluku. To znamená stanovit pro každý slp samostatný prostor odpovědnosti za ničení RS s PDL. Velikost prostoru odp-

vednosti je daná možností radiolokačních informací navedení (50 až 60 km × 50 až 60 km). Rozměr tohoto prostoru musí dávat předpoklady k navedení stíhačů na ŘS s PDL nebo jejich vyvedení do podmínek samostatného vyhledávání cíle.

Výsledky při výcviku v samostatném vyhledávání ukazují, že za podmínek běžné dohlednosti v malé výšce, hodnoty vzdálenosti vyhledání cíle vizuálně jsou nižší než udávají dosud zpracované pomůcky. Je to ovlivněno především optickými vlastnostmi čelního skla kabin letounů a dále velmi členitým terémem v pohraničním pásmu.

Samostatné vyhledávání jednotlivce z výšky 800—1000 m nad terénem je málo účinné a pravděpodobnost zjištění cíle na přiletu v poloze výhodné pro přechod do zteče je velmi malá. Vyhledávání dvojicí je účinnější při skutečně velmi dobře slétané dvojici pilotů, kdy vedený pilot nemusí maximální pozornost věnovat vedoucímu. Z těchto zkušeností vyplývá, že k zabezpečení požadované efektivity SL při ničení ŘS s PDL je nutné pokrýt přidělený prostor odpovědností radiolokačním polem (polem navedení) pro malé výšky a zabezpečit řízení bojové činnosti (navedení) naváděcím (pomocným naváděcím) stanovištěm s maximálním využitím všech možností automatizovaného systému velení.

Zaměstnání ukázala nový moment v práci letovodů. Letovod již nevystačí s dobrou vycvičeností v navádění, ale musí být spoluvůdcem taktiky vedení bojové činnosti stíhačů. Musí svou činností vytvořit stíhačům podmínky pro úspěšné splnění úkolů. Vzhledem k malé výšce stíhačů při střehu ve vzduchu (1000–1500 m nad terénem) je nutné prostory střehu ve vzduchu volit v blízkosti letišť. Mezi letovody sousedících prostorů odpovědnosti (popř. veliteli pozemních prostředků PVO) musí být organizována úzká a nepřetržitá součinnost tak, aby stíhač, který je naváděn na ŘS s PDL, mohl na ni působit nepřetržitě i do sousedního prostoru odpovědnosti (bojové činnosti).

Zkušenosti ukazují, že velmi obtížná fáze vedení bojové činnosti SL je po vizuálním zjištění cíle uskutečnit energický manévr do zadní polosféry s vytvořením podmínek pro zteč. Vzhledem k malým rozměrům ŘS s PDL to bude rozhodující fáze pro úspěšnou zteč a zničení ŘS. Návuky ukázaly, že pilot musí uskutečnit přechod energicky bez ztráty rychlosti, aby nebyla překročena vzdálenost 1,5—3 km (vizuální kontakt s cílem). Při větší vzdálenosti je pravděpodobnost účinné zteče minimální. Z procvičovaných různých variant zteče se ukazuje jako nejefektivnější pro letoun MiG-21 zteč ze zadní polosféry vedená na rakurs 0/4-1/4, zakončená palbou kanónem ze vzdálenosti 200—300 m. Na letounech MiG-23 jsou piloti cvičeni v přepadech cíle o malé výšce na pozadí země.

Vzhledem k dalšímu zvýšení efektivity vedení bojové činnosti SL s ŘS s PDL je nutné:

- k ničení ŘS s PDL v pohraničním pásmu (velká nasycenost prostředků PVO) vyčlenit pouze část bojového úsilí SL;

- prostory odpovědnosti SL za ničení ŘS s PDL volit ve vzdálenosti 20 až 30 km od čáry dotyku nad vlastním územím (vyplývá to z nasycenosti taktické hloubky prostředky PVO vojsk a z obtížnosti dodržení bezpečnosti vlastních letounů);

- výcvik pilotů v bojovém použití organizovat na taktický námět, zdokonalovat slétanost dvojic a rojů, zkvalitnit kontrolu plnění úkolů;

- úzce spojit výcvik letovodů s výcvikem pilotů;
- vzhledem k bezpečnosti SL neustále zdokonalovat organizaci součinnosti s PLRV a PVO vojsk frontu;
- vzhledem k předpokládanému většímu počtu vzletů zkvalitnit a zvýšit letištní, technické a týlové zabezpečení letectva s důrazem na záložní letiště, letecké řízené střely a munici.

ŘS s PDL jsou novými prostředky vzdušného napadení s podzvukovou rychlostí, která dovoluje jejich ničení v podstatě všemi současnými prostředky PVO. Účinné ničení ŘS s PDL bude záviset na kvalitě vytvořeného jednotného palebného systému silami prostředků PVOS a PVO pozemního vojska, na počtu a kvalitě SL PVOS a SL frontu, které je vyčleněno pro plnění úkolů PVO v rámci protivzdušné operace.

Bude nutné podle centralizovaného zámyslu členit průzkumné i aktivní prostředky PVOS i frontu do sledů (pásem) obrany, kombinovaných celokruhových sestavami kolem bráněných objektů a prostory odpovědnosti SL (podle vyhodnocených variant letu ŘS s PDL). Mezi jednotlivými sledy (pásmi) a sousedy udržovat těsnou a nepřetržitou součinnost a určit velitele zodpovědné za organizaci řízení palby a včasné předání informace, která umožní vedení palby sousedem (v dalším sledu). Z těchto hledisek vytvořit možnosti decentralizovaného uvědomování a řízení palby na taktickém stupni (i při ASV, využitím aparatur VP-04M a Vektor-2V).

ÚKOLY VOJSK FRONTU A PVOS V PROTIVZDUŠNÉ OPERACI

Stáby NATO při rozboru možných způsobů vedení války armádami uskupení imperialistických států hodnotí jako nejdůležitější při rozpoutání ozbrojeného konfliktu vybojování nadvlády ve vzduchu. Přitom přisuzují hlavní úlohu letectvu. To dosvědčují i cvičení armád států NATO v posledních letech. Letectvu NATO se ve válce s použitím jaderných zbraní i bez jejich použití stanoví úkol: se zahájením bojové činnosti způsobit maximální ztráty letectvu protivníka a poté přenést úsilí ke zničení uskupení jeho pozemních vojsk a objektů státu. Tento úkol má letectvo NATO spolu s útvary a svazky operačně taktických řízených střel, řízených střel s plochou dráhou letu a řízených střel středního doletu splnit formou útočné vzdušné operace.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války, války v Koreji, v jihovýchodní Asii a na Blízkém východě ukazují, že v soudobých podmínkách nemůžeme bez vybojování nadvlády ve vzduchu kalkulovat s úspěchem při vedení operací pozemními vojsky.

Odražení útočné vzdušné operace nepřítele se proto stává rozhodující podmínkou odražení agrese a přechodu k útočné činnosti. To vyžaduje, abychom zvolili odpovídající formu použití vlastních vojsk proti vzdušnému nepříteli. Takovou formou operačního použití vojsk je protivzdušná operace.

Protivzdušná operace jako součást strategické operace na válčišti je vedena s konkrétním cílem, kterým je zaměřit nebo odrazit vzdušnou útočnou operaci nepřítele, zachovat bojeschopnost ozbrojených sil na válčišti, systém řízení státu a ekonomiku a vytvořit výhodné podmínky pro vedení vzdušné operace a strategické operace na válčišti.

Z rozboru cílů protivzdušné operace vystupují do popředí dva základní úkoly vojsk frontu i PVOS:

- odražení vzdušných úderů na vojska frontu a objekty na území státu a zabránění vzdušnému nepříteli zničení nebo poškození těchto objektů,

- zničení takového počtu letounů a raketových jaderných prostředků nepřítele na válčišti, které umožní vlastním vojskům vytvořit raketovou jadernou a vzdušnou nadvládu na válčišti.

Splnění těchto úkolů předpokládá vyřadit v průběhu protivzdušné operace do 50 % letounů a nejméně 40 % odpalovacích zařízení operačně taktických řízených střel, řízených střel s plochou dráhou letu a středního doletu z protistojícího uskupení letectva a raketových jaderných prostředků nepřítele. Abychom vytvořili možnost vlastního letectvu vést útočnou činnost, musíme prolomit systém PVO nepřítele vyřazením okolo 70 % baterií Hawk a Nike Hercules, míst řízení a uvědomování PVO a taktického letectva,

prostředků radiolokačního průzkumu a REB.

Dolet taktického letectva, počet a dislokace letišť na válčišti umožňuje nepříteli vést rozsáhlý manévry a soustředovat úsilí na jednotlivých směrech. To spolu s možností manévru odpalovacími zařízeními i palbou operačně taktických řízených střel, řízených střel s plochou dráhou letu a řízených střel středního doletu si vynucuje vést protivzdušnou operaci v rozsahu celého válčiště s přihlédnutím k přílehlým prostorům rozmístění letišť nepřítel.

Je zřejmé, že splnění uvedených úkolů na válčišti přesahuje možnosti vojsk a letectva frontů a vojsk PVOS dislokovaných v jeho pásmu. K vedení protivzdušné operace se proto přibírají i úderné a průzkumné prostředky hlavního velení, včetně dálkového letectva a zálohy prostředků PVO na válčišti. Vojskům frontu se stanoví úkoly v prostoru vymezeném pásmem frontu a vpědu ohraničeném dosahem organických nebo posilových úderných prostředků.

Podle zkušeností ze cvičení můžeme stanovit, že v taktu vymezeném prostoru může nepřítel mít až:

- 40—50 letišť, na nichž může být dislokováno do 500 letounů,
- 120 odpalovacích zařízení operačně taktických řízených střel,
- 450 bitevních vrtulníků,
- 24 baterií Hawk,
- 4 baterie Nike Hercules,
- 5 středisek řízení a uvědomování a stanovišť uvědomování,
- 14—20 radiolokačních systémů LARS,
- 15 předsunutých stanovišť navedení a radiolokačních družstev letecké podpory,
- 6 středisek řízení skupin PLRS,
- 150 protiletadlových dělostřeleckých baterií a baterií PLRS blízkého dosahu.

Počet prostředků nepřítel a požadované procento jejich zničení, nezbytné k dosažení cílů protivzdušné operace, v porovnání s možnostmi vojsk PVOS, PVO a letectva frontu ukazují, že k plnění úkolů v protivzdušné operaci nejsou tyto síly dostačující. Proto se k vedení protivzdušné operace **vyčleňuje** i raketové vojsko a dělostřelectvo, vojskové letectvo, průzkumné útvary i jednotky a prostředky a útvary radioelektronického boje. Pro plnění speciálních úkolů můžeme použít i jednotek výsadkového vojska a jednotek obrany a ochrany teritoria.

Úloha a místo jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v protivzdušné operaci závisí na:

— takticko-technických vlastnostech a bojových možnostech použitých prostředků,

— vyčleněním úsilí a množství raket,

— nutné časové posloupnosti ničení objektů nepřítel a jeho prostředků vzdušného napadení,

— ostatních úkolech, které jednotlivé druhy vojsk frontu musí v průběhu protivzdušné operace plnit.

Zvláště faktor času hraje čím dál tím větší úlohu. Vyplyvá to z toho, že v poslední době se v operační přípravě NATO projevuje tendence zkrátit dobu útočné vzdušné operace na minimum. Důvodem je zmenšení očekávaných ztrát letounů, jež rostou úměrně s délkou trvání útočné vzdušné operace. Podle jejich propočtů by útočná vzdušná operace v trvání pouze jednoho dne umožnila snížit očekávané ztráty letounů až o 60 %.

Zkrácení doby útočné vzdušné operace nepřítel, i když vzhledem k počtu letounů a kapacitě jeho letištní sítě na válčišti je omezené, si však na druhé straně vynucuje ke zničení požadovaného počtu letounů a ostatních objektů nepřítel soustředění úderů vlastními prostředky do kratšího časového období a zvýšení hustoty působení prostředků PVO. To vyžaduje vyčlenění větších, především úderných sil, přesnější zplánování jejich činnosti, zkvalitnění řízení vzdušných sražení a zvýšení úsilí průzkumu.

Protivzdušná operace, jak už vyplývá ze samotného názvu, bude zpravidla probíhat v podmínkách rozpoutání agrese nepřítel a za jeho dočasné iniciativy ve vzduchu.

Hlavní úlohu, zvláště v její první etapě, budou mít vojska PVOS, vojska PVO frontu a frontové stíhací letectvo.

Vojska protivzdušné obrany státu jsou v protivzdušné operaci hlavním prostředkem ničení nepřítel ve vzduchu na dalekých přístupech před státní hranicí i v hloubce území státu. Stanoví se jim tyto úkoly:

— udržovat nepřetržitou pohotovost k ničení letectva a raket nepřítel v součinnosti se sousedními svazy a svazky PVOS a vojskem PVO frontu,

— vést nepřetržitý průzkum vzdušného prostoru,

— zjišťovat hromadný vzlet letectva nepřítel,

— uvědomovat o vzdušné situaci vojska frontu a orgány Civilní obrany,

— ničit prostředky vzdušného napadení na dalekých přístupech a po celou dobu jejich letu,

— zabránit proniknutí letounů a řízených střel s plochou dráhou letu do hloubky státu,

— bránit před úderem vzdušného nepřítele administrativně politická a průmyslová centra státu a nedopustit jejich ničení prostředky vzdušného napadení,

— bránit hlavní uskupení pozemních vojsk při soustředování v hloubce, při přesunech a přepravách, letiště a jiné důležité vojenské objekty na území státu před úderem vzdušného nepřítele,

— ničit letouny systému AWACS a letouny nosiče řízených střel s plochou dráhou letu před jejich odpálením,

— vytvářet hloubku systému PVO a narůstání úsilí PVO v hloubce,

— bránit před napadením letouny nepřítele dálkové a frontové letectvo při jeho hromadných startech a přistáních na letištích v hloubce a při přeletu přes území státu.

Všechny úkoly plní vojska PVOS v těsné součinnosti se sousedními svazky a svazky PVOS, frontovým letectvem a vojskem PVO pozemního vojska dislokovaným na území státu.

Ve frontu má v protivzdušné operaci největší rozsah úkolů vojsko PVO frontu a frontové letectvo. Na nich spočívá úkol odrazit úder prostředků vzdušného napadení nepřítele na vojska frontu.

Vojsko protivzdušné obrany pozemního vojska je hlavním prostředkem ničení taktického a vojskového letectva nepřítele a řízených střel s plochou dráhou letu v prostoru rozmístění vojsk frontu, letišť v přízemních a malých, částečně i středních výškách.

V protivzdušné operaci plní tyto úkoly:

— vede průzkum vzdušného prostoru na přístupech a v prostoru rozmístění vojsk frontu,

— uvědomuje o vzdušné situaci štáby vševojskových svazků a svazků, protiletadlové dělostřelecké a protiletadlové raketové svazky a útvary, frontové letectvo a součinnostní jednotky, útvary a svazky vojsk PVOS. O náletu vzdušných cílů směřujících do prostoru sousedních frontů informuje jejich velitelská stanoviště letectva a PVO,

— ničí letouny, vrtulníky, bezpilotní prostředky, řízené střely s plochou dráhou letu, automatické volně leťící balóny a vzdušné výsadky ve vzduchu v prostoru rozmístění vojsk frontu,

— brání motostřelecké a tankové útvary a svazky, postavení dělostřelectva a raketového vojska, místa velení operačních štábů, vojskové letectvo na plochách

a letištích a týlové objekty před úderem prostředků vzdušného napadení nepřítele.

Boj s nepřátelskými prostředky vzdušného napadení vede v těsné součinnosti s frontovým stíhacím letectvem a jsou-li v prostoru operační sestavy frontu i svazky a útvary vojsk PVOS, i v těsné součinnosti s vojsky PVOS.

V prostorech palebného styku protiletadlových raketových útvarů a svazků PVO pozemního vojska a vojsk PVOS organizujeme jednotný palebný systém a vzájemnou výměnu radiolokačních informací.

Frontové stíhací letectvo je hlavním prostředkem velitele frontu k vedení manévru ve vzdušných sraženích v protivzdušné operaci.

Plní tyto úkoly:

— ničí taktické letouny, vrtulníky, bezpilotní prostředky vzdušného napadení a letouny nosiče protizemních řízených střel na přístupech k čáře dotyku a v prostoru operační sestavy vojsk frontu,

— ničí letouny systému AWACS,

— vytváří při ničení letounů nepřítele převahu ve vzduchu manévrem na jeho hlavní náletové směry,

— vytváří hloubku PVO a pronásleduje pronikající letouny nepřítele i na operační dolet s přistáním na letištích sousedních frontů nebo letištích stíhacího letectva PVOS,

— uskutečňuje stíhací leteckou ochranu úderného letectva při letu k cíli a zpět a při úderech na letiště, odpalovací zařízení operačně taktických řízených střel a jiných objektů nepřítele,

— blokuje letiště taktického letectva nepřítele.

Frontové stíhací letectvo vede bojovou činnost v těsné součinnosti se stíhacím letectvem PVOS. Naváděcí stanoviště frontového stíhacího letectva spolu s naváděcími stanovišti PVOS vytvářejí v daném prostoru jednotný systém navedení stíhacího letectva na vzdušné cíle.

Stíhací bombardovací a bombardovací letectvo je v protivzdušné operaci v období války bez použití jaderných zbraní hlavním prostředkem velitele frontu k vedení úderů na prostředky vzdušného napadení a raketové jaderné prostředky na zemi.

V protivzdušné operaci ničí stíhací bombardovací a bombardovací letectvo frontu:

— taktické letectvo na letištích, zaminovává letiště, ničí vzletové a přistávací dráhy, boji úkryty letounů, ničí zásoby LPH,

— odpalovací zařízení operačně taktických řízených střel a řízených střel s plochou dráhou letu a sklady řízených střel a jaderných hlavic,

— sklady jaderných pum,

— baterie a velitelská stanoviště protiletadlových řízených střel Hawk a Nike Hercules a střediska řízení skupin PLRS,

— objekty REB, střediska řízení a uvědomování a stanoviště uvědomování, radiolokátory věžového typu a velitelská stanoviště prostředků vzdušného napadení.

Je-li ve frontu začleněno i bitevní letectvo, část plnění těchto úkolů se přenáší na ně, a to především ničení malorozměrných cílů, prostředků PVO a cílů blíže k přednímu okraji. To umožňuje zvýšit hloubku působení stíhacího bombardovacího letectva.

Bitevnímu letectvu se přiděluje k ničení i radiolokátory systému LARS, předsunutá stanoviště navedení, radiolokátory družstev letecké podpory, malorázové protiletadlové dělostřelecké baterie a baterie protiletadlových řízených střel blízkého dosahu, vrtulníky na předsunutých plochách i v hloubce a prostředky REB.

Vojskové letectvo ničí v protivzdušné operaci cíle především na předním okraji a v malé hloubce sestavy nepřítel. Plní tyto úkoly:

— ničí radiolokátory systému LARS a předsunutá místa řízení a navedení taktického letectva a PVO,

— prostředky REB rozmístěné v malé hloubce,

— bojová vozidla s protiletadlovou, dělostřeleckou a raketovou výzbrojí,

— bitevní vrtulníky na předsunutých plochách.

Raketové vojsko vybavené tříštivými a tříštivotrhavými bojovými hlavicemi ničí v protivzdušné operaci v období války bez použití jaderných zbraní:

— letectvo na letištích nevybavených úkryty pro letouny a vrtulníky na plochách,

— vzletové a přistávací dráhy na letištích,

— baterie protiletadlových řízených střel Hawk a Nike Hercules a místa vedení prostředků PVO a letectva.

Ve válce s použitím jaderných zbraní ničí letouny i na letištích vybavených úkryty pro letouny a sklady jaderné munice.

Dělostřelectvo vyčleněné k plnění úkolů v protivzdušné operaci ničí až do hloubky 25–30 km:

— radiolokátory systému LARS a předsunutá stanoviště velení a navedení prostředků PVO a letectva a prostředky REB,

— baterie protiletadlových řízených střel a protiletadlové dělostřelecké baterie,

— bitevní vrtulníky na předsunutých plochách a lécích.

Z uvedeného je zřejmé, že ničit prostředky PVO, REB, řízení a navedení letectva a PVO a vrtulníky v malé hloubce před čarou dotyku stanovíme společně několika druhům prostředků ničení. To vyplývá ze skutečnosti, že maximální hustota těchto objektů je v taktické hloubce. Současně je to vyvoláno potřebou soustředit úsilí na jejich zničení v krátkém čase a umožnit volnost jednání jak stíhacímu letectvu na přístupech, tak i údernému letectvu v průletu do operační hloubky sestavy nepřítel.

Splnění úkolů v protivzdušné operaci, zvláště činnosti vlastních úderných sil, závisí na stupni zjištění sestavy letectva, PVO, raketových jaderných prostředků a systému řízení letectva, PVO a REB nepřítel. Tento úkol musí splnit **průzkumné útvary a prostředky frontu**. Všechny získané průzkumné údaje se centralizují v místě řízení zpravodajského náčelníka frontu.

Průzkumu se zúčastňují průzkumné letecké pluky frontu, jednotky bezpilotních prostředků vzdušného průzkumu, hloubkového průzkumu, rádiového a radiotechnického průzkumu, jednotky REB, všechny osádky stíhacího, stíhacího bombardovacího, bombardovacího, bitevního i vojenského letectva při plnění bojových úkolů a diverzní výsadekové skupiny vysazené do sestavy vojsk nepřítel.

Průzkum vzdušného prostoru nepřetržitě uskutečňují jednotky radiotechnického vojska PVOS i vojska PVO frontu, protiletadlové raketové baterie a oddíly a protiletadlové dělostřelecké baterie svými střeleckými a řídicími radiolokátory.

Průzkumu se v protivzdušné operaci stanoví úkol zjistit:

— hromadný start vzdušného nepřítel,

— sestavu a zámysl nepřítel ve vzduchu,

— letištní síť nepřítel v pásmu frontu a rozmístění letectva na jednotlivých letištích, plochách, silničních a dálničních úsecích,

— rozmístění odpalovacích zařízení operačně taktických raket a řízených střel s plochou dráhou letu,

— dislokaci skladů jaderných pum a raket,

— rozmístění baterií protiletadlových řízených střel a protiletadlových dělostřeleckých baterií,

— dislokaci objektů systému řízení PVO a taktického letectva,

— rozmístění prostředků REB a technické parametry jejich činnosti.

Důležitým úkolem je zjistit taktiku letectva nepřítele, způsoby používání prostředků ničení jimiž jsou vyzbrojeny a rozpoznat použití klamných prostředků. K tomu slouží statisticky vyhodnocené údaje průzkumu vzdušného prostoru prostředky PVO frontu i PVOS.

Útvary a prostředky REB frontu, frontového letectva a vojsk PVOS v protivzdušné operaci:

— vedou průzkum radioelektronických prostředků nepřítele určených k průzkumu vzdušného prostoru, velení a navedení prostředků vzdušného napadení a PVO a zjišťování jejich technických parametrů potřebných k jejich zarušení a použití protiradiolokačních řízených střel a také průzkumu prostředků REB nepřítele,

— ruší palubní průzkumné, navigační a zaměřovací radiolokátory nepřítele,

— ruší letecké spojení nepřítele,

— ruší radioelektronická zařízení k navedení prostředků vzdušného napadení,

— ruší radiolokační prostředky systému PVO a radiolokátory přepadových stíhačů nepřítele,

— vytváří klamné cíle a maskování proti radioelektronickému průzkumu nepřítele.

Vzdušné výsadekové jednotky, kromě úkolů průzkumu, plní v protivzdušné operaci tyto úkoly:

— ničí jednotlivé objekty prostředků raketového jaderného napadení v hloubce,

— ničí radiolokační prostředky PVO, systém řízení letectva a jednotlivá místa velení a navedení,

— ničí sklady jaderných pum a raket,

— ničí letouny v rozptylových prostorech, zvláště na dálničních a silničních úsecích a na letištích bez úkrytů letounů,

— skrytě umísťují průzkumná a rušící radioelektronická zařízení v hloubce operační sestavy nepřítele,

— navádějí vlastní letectvo na cíle pomocí technických prostředků.

Své místo v protivzdušné operaci má i včasné zjištění technických prostředků průzkumu a navedení letounů, raket a pum na cíl, umísťovaných nepřítelem na území státu i v prostoru bojových sestav vojsk frontu. Tento úkol musí plnit jak jednotky REB, tak i **útvary určené k obraně a ochraně teritoria a týlu.** Jim připadá i úkol zjištění a zneškodnění nepřátelských průzkumných a diverzních skupin určených k ničení letounů, prostředků PVO a raketového jaderného napadení.

Účinnost úderů vzdušného nepřítele podstatně oslabuje dobře organizovaná **klamná činnost** na taktickém i operačním stupni spojená s pečlivým maskováním. Klamná činnost a klamné objekty se používají jak k oklamání nepřítele o umístění a charakteru bráněných objektů, ale i uskupení letectva a prostředků PVO a systému velení. Můžeme proto klamnou činnost, která má za cíl uvést vzdušného nepřítele v omyl ať už při plánování úderů, nebo osádek nad cílem, zařadit mezi úkoly plnění v protivzdušné operaci.

Z přehledu úkolů plněných jednotlivými druhy vojsk frontu i vojsky PVOS dislokovány v prostoru operační sestavy frontu vyplývá, že protivzdušná operace vyžaduje pečlivé zplánování a pevně centralizované řízení.

Vzdušná a protivzdušná sražení probíhají při velkých rychlostech a kladou vysoké nároky na činnost míst velení a navedení a zvláště přesné plnění zplánované součinnosti. Hromadné údery vzdušného nepřítele proto můžeme odrazit pouze společnou činností všech zúčastněných sil druhů vojsk a ozbrojených sil.

VÝZNAM GENERÁLNÍCH OPRAV TANKOVÉ A AUTOMOBILNÍ TECHNIKY PRO ZVYŠOVÁNÍ BOJOVÉ POGOTOVOSTI ČSLA

Významné místo v celém systému obnovy provozní spolehlivosti i zdokonalování technické pohotovosti tankové a automobilní techniky zaujímají opravárenské závody. Svými kapacitami plně pokrývají potřeby ČSLA na generální opravy, rekonstrukce a modernizace tankové a automobilní techniky v mírových podmínkách.

Postupně se rozšiřují i výrobní schopnosti opravárenských závodů. Důraz se klade zejména na zabezpečení výroby moderní učebné výcvikové základny, výrobu dílenského a parkového zařízení, výrobu přístřešků a hal ESO, pojízdných dílen i prostředků pro manipulaci s materiálem.

Systematickou pozornost věnují opravárenské závody i dalšímu rozšiřování pomoci vojskům. Přitom základní formou této pomoci je především technická příprava běžných a středních oprav nové tankové a automobilní techniky, příprava dílenských specialistů i přímá pomoc při realizaci složitých oprav ve vojskových opravárenských prostředcích.

V současné době nabývá na významu využití opravárenských závodů v procesu zdokonalování bojových a provozních parametrů tankové i automobilní techniky, a to především realizací progresivních rekonstrukcí a modernizací.

Přínos realizace generálních oprav TA techniky v ČSLA

Vytvořené kapacity opravárenských závodů umožňují každoročně zabezpečit komplexní obnovu provozní spolehlivosti

u tankové techniky jedné a u automobilní techniky dvou vševojskových svazků. Uvedenou kapacitu můžeme přitom v období branné pohotovosti státu v krátké době rozšířit až na několiknásobnou hodnotu. V tomto směru sehrávají řídicí úlohu i v procesu přípravy předurčených závodů v národním hospodářství.

V průběhu vedení bojových operací navazuje činnost opravárenských závodů bezprostředně na činnost vojskových opravárenských prostředků, které v procesu zabezpečování rychlé návratnosti TA techniky do sestavy vojsk zaujímají rozhodující roli. Svědčí o tom i zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války, která důsledně uplatňovala zásadu „vše co je možné vrátit do sestavy vojsk, opravit na místě“. Výsledkem bylo i navrácení 429 tisíc tanků, což současně svědčí o tom, že každý tank prošel vojskovými opravárenskými prostředky v průměru 4–5 ×. Přitom více jak polovina tanků byla opravena přímo v oblasti bojové činnosti.

Souhrnné údaje z Velké vlastenecké války současně dokazují, že rozsah oprav TA techniky v polních podmínkách měl v průběhu války trvale vzestupný trend. Zatím co v roce 1942 bylo v polních podmínkách opraveno 75 % tanků, pak v prvních čtyřech měsících roku 1945 to bylo již plných 91,8 %.

Z těchto hledisek zabezpečují opravárenské závody především opravu TA techniky, která není efektivně opravitelná v polních podmínkách. Význam realizace generálních oprav TA techniky z hlediska

zabezpečování bojové pohotovosti ČSLA spočívá tedy v tom, že zabezpečuje návratnost techniky, která vzhledem k rozsahu opotřebení nebo bojového poškození vyžaduje úplnou demontáž, opravu všech skupin a podskupin i realizaci dalších, především náročných svářečských prací. V tomto směru mají opravárenské závody i v současné době svoji nezastupitelnou úlohu.

Realizace generálních oprav tankové a automobilní techniky, které zabezpečují komplexní obnovu její provozní způsobilosti na hodnotu srovnatelnou s novou technikou, má i mimořádný ekonomický význam. Svědčí o tom i porovnávání ceny generální opravy s cenou nové techniky — viz **obr. 1**.

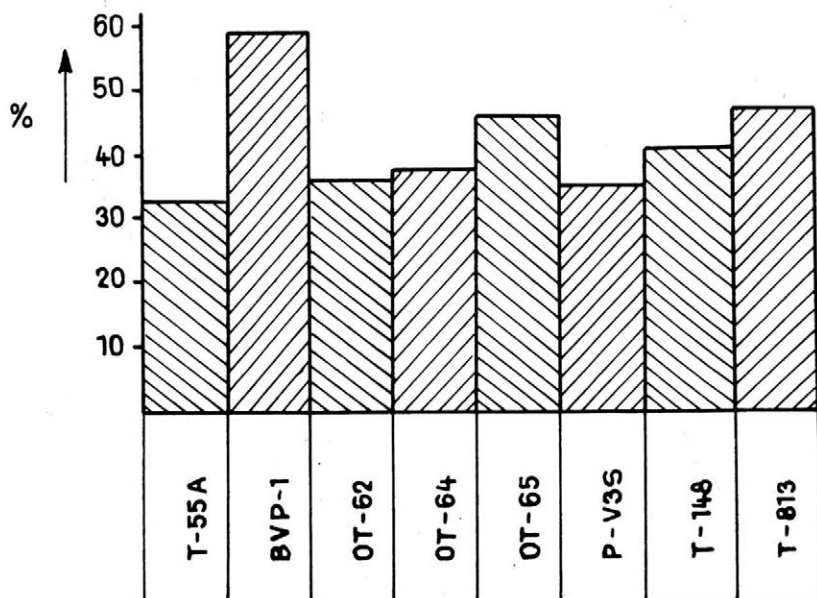
Obecně můžeme konstatovat, že cena generálních oprav tankové a automobilní techniky se pohybuje v rozmezí od 34—59 procent ceny nové techniky. U nejnovější (zejména tankové) techniky se cena generálních oprav relativně zvyšuje, a to především v důsledku zvýšených cen náhradních dílů.

Vysoce efektivním činitelem s přímým vlivem na zvyšování bojové pohotovosti tankové techniky je účelné spojování generálních oprav této techniky s její modernizací, které zabezpečují zvýšení bojových i provozních parametrů tankové techniky na úroveň plně srovnatelnou s modernějšími typy techniky. Charakteristickým příkladem je modernizace tanku T-54A na T-54AM (MODESA), který je svými bojovými a provozními parametry plně srovnatelný s tankem T-55A. Přitom mezi rozhodující modernizační prvky patří:

- zvýšení účinnosti palby, a to především stabilizací kanónu i ve vodorovné rovině,
- zvýšení výkonu motoru o 11,5 %,
- zvýšení životnosti kolejových pásů,
- zdokonalení ovládání tanku, atd.

Považujeme-li cenu nového tanku T-55A za 100 %, pak o celkové efektivnosti modernizace tanku T-54A svědčí tyto ukazatele:

- cena nového tanku T-54A 37,58 %,
- cena modernizace T-54A 22,02 %,
- cena GO s modernizací T-54A 53,84 %.

Obr. 1

Zejména průkazná je skutečnost, že celkové náklady na nákup tanku T-54A, včetně realizace jeho generální opravy a modernizace po ujetí mezopravní normy jsou výrazně nižší, než cena nového tanku T-55A.

Současné s generální opravou je řešena i řada dalších opatření k unifikaci techniky, a to zejména z hlediska realizace dosavadních rekonstrukcí, zabezpečení úchytů pro montáž speciálního zařízení, atd.

Celková efektivnost realizace generálních oprav TA techniky je do značné míry podmíněna i dodržením stanoveného termínu vyřazení jednotlivých typů techniky z výzbroje ČSLA, který je rovněž směrodatný pro nákup náhradních dílů pro ošetřování, provoz i opravy techniky na dožití. Negativně se projevuje zejména skutečnost, že původně stanovené termíny se prodlužují, a to v etapě, kdy další provoz a opravy již nemůžeme materiálně zabezpečit. Tím dochází v důsledku nezbytného rozšiřování vlastní výroby náhradních dílů i zaváděním neefektivních renovací nejen k enormnímu nárůstu nákladů na generální opravy, ale často i ke snížení provozní způsobilosti techniky v důsledku nezabezpečení řady úzkoprofilových materiálůvých položek. Získané poznatky např. s SHD-100 naznačují, že těmto otázkám je nutné věnovat v dalším období vyšší pozornost.

Podle konkrétní situace je vhodné část uvedených bojové techniky v závěrečné etapě jejího využití v ČSLA rekonstruovat pro pomocné účely, např. na tahače, respektive řešit její využití i ve speciálních provozech v národním hospodářství.

Realizace výměnného systému oprav

Mimořádný význam z hlediska zabezpečení bojové pohotovosti tankové a automobilní techniky má snížení prostojů techniky v generální opravě v opravárenských

závodech. Dosud bylo v závislosti na organizaci, četnosti i technologii oprav dosaženo průběžných dob generálních oprav — viz **tabulku 1**.

Průběžné doby v žádném případě nezabezpečují potřeby vojsk a ani jejich případné dílčí snížení při přijetí mimořádných opatření nezabezpečuje uspokojivé řešení.

Při řešení problému jsme u všech hlavních typů tankové a automobilní techniky přistoupili k realizaci výměnného systému oprav vozidel a v další etapě i k výměnnému systému oprav skupin a podskupin. Zavedením tohoto systému jsme dosáhli hodnot uvedených v diagramu — viz **obr. 2**.

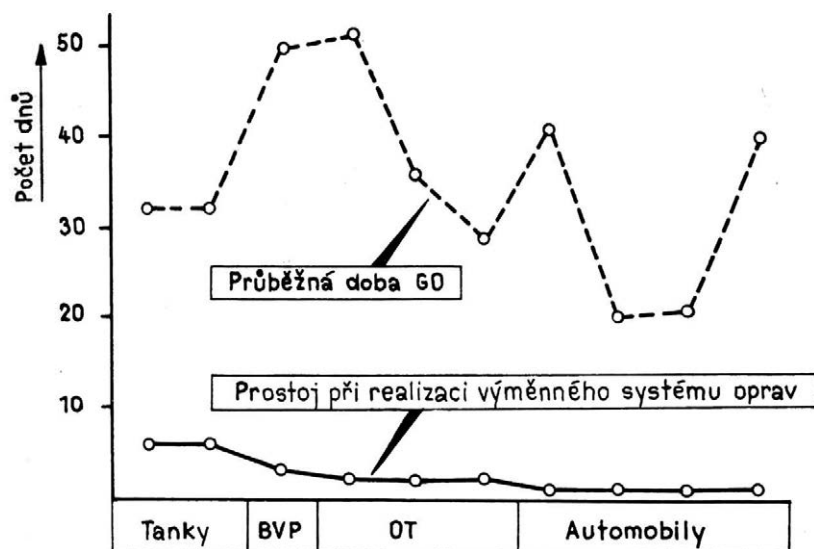
Úspěšná realizace výměnného systému oprav vyžaduje však i zvýšenou kázeň vojsk, a to zejména v dodržení stanoveného typu a modifikace techniky dle požadavkového listu a dále nepřipouštět na technice jakékoliv svévolné úpravy.

Významnou roli sehrává výměnný systém oprav skupin a podskupin, který umožňuje operativní běžné opravy vozidel formou výměny vadných skupin a podskupin u vojsk. O celkovém rozsahu svědčí skutečnost, že v opravárenských závodech je opravováno 44 druhů skupin a 376 druhů podskupin pro tanky, BVP a OT a 128 druhů skupin a 283 druhů podskupin pro automobilní techniku.

Výměnný systém oprav skupin a podskupin je výhodné realizovat i při vedení bojové činnosti ve frontových operacích. Realizace oprav skupin a podskupin se ve frontových operacích rozšiřuje i na útvary technického zabezpečení fronty. Zvlášť výrazný význam má výměnný systém oprav skupin a podskupin v zabezpečení operačních manévrujících skupin, které se pro svoji činnost vybavují tankovým a automobilním materiálem a zejména opravenými skupinami a podskupinami. Tento systém zabezpečuje rychlé opravy poškozené techniky a zkracuje tak dobu prostojů techniky v opravě.

Tabulka 1

Typ techniky	Průběžná doba opravy (dny)	Typ techniky	Průběžná doba opravy (dny)
T-54 AM	32	OT-65	29
T-55 A	32	UAZ-469	41
BVP	50	P-V3S	20
OT-62	51,5	T-148	21
OT-64	36	T-813	40

Obr. 2

Rozvoj technologie a kvality generálních oprav

Realizace generálních oprav nové tankové a automobilní techniky je nemyslitelná bez rozvoje technologie i kvality oprav. Rozvojem technologie se v tomto směru rozumí především cílevědomé uplatňování fyzikálních a chemických poznatků při zdokonalování opravárenských a výrobních postupů. Tento proces je úzce spjat s vývojem poznání vědy a techniky z různých oborů. Vlastní rozvoj technologie nepovažujeme pouze za módní prvek, ale především za metodu zefektivňování opravárenského procesu.

Obdobně jako v novovýrobě, je při montáži vozidel, seřizování i ověřování kvality oprav nezbytná řada složitých přípravků, stendů a diagnostických zařízení. Z těchto hledisek se montáž nové tankové a auto-

mobilní techniky stále více přibližuje montáži ve výrobním závodě. Vysoké požadavky na čistotu prostředí vedou postupně k nezbytnosti zcela oddělit v procesu opravárenské činnosti demontážní i další pomocná pracoviště od vlastní montáže. Současně se výrazně zvyšují požadavky na vybavení těchto pracovišť prostředky pro manipulaci s materiálem, a to mohutnými jeřáby počínaje a různými manipulátory konče. Rozvoj technologie je přitom ovlivněn nejen vyššími požadavky na přesnost montážních prací, ale i rostoucími požadavky na zvyšování produktivity práce v opravárenské činnosti.

O vysokých požadavcích na rozvoj technologie svědčí i skutečný nárůst potřeby technologického vybavení opravárenských závodů pro realizaci generálních oprav různých typů tanků — viz tabulku 2.

Tabulka 2

Druh technologického zařízení	Potřeba v kusech			
	T-34	T-54A	T-55A	T-72
Montážní a demontážní přípravky	1580	2200	4360	6000
Stendy a diagnostická zařízení	12	23	56	82

Široké využití nových materiálů si dále vynucuje použití speciálních nástrojů (včetně diamantových) i zvládnutí nových technologií oprav, jako je bakelitování nádrží apod.

Uplatňování progresivních úsporných opatření tak, jak byly vytyčeny zejména na 4. zasedání ÚV KSČ, si vynucuje i uplatňování nových přístupů v oblastech, jejichž rozvoj nebyl mnohdy řešen desítky let. Konkrétním příkladem je uplatnění nové metody nanášení nátěrových hmot v elektrostatickém poli. Praktické ověření této metody v AOZ Přelouč prokázalo možnost dosáhnout až 20 % úspory nátěrových hmot při celkovém zkvalitnění nátěrů, a to včetně dutin. Široké uplatnění můžeme očekávat i od nové formy výroby sedaček, opěrek i dalšího sortimentu ze speciálních stříkaných PVC při výrazném zvýšení produktivity práce.

Současné požadavky na snižování materiálových nákladů v opravárenství i existující problémy v dodavatelsko-odběratelských vztazích vedou bezprostředně i k dalšímu uplatňování nových a progresivních renovačních metod.

Široké uplatnění při opravách tankové a automobilní techniky nacházejí v této etapě zejména tyto renovační metody:

- nástřik rotačních součástí (zejména klikových hřídelů) zařízením MANSA,
- navařování v ochranné atmosféře,
- oprava bloků motorů metodou METALOCK, atd.

Mimořádný význam má v současné době zvládnutí renovací rozměrných hliníkových součástí, zejména klikových skříní. Současně s tím však rostou požadavky na přesné opracování renovovaných součástí, což si dále vyžaduje zabezpečení přesných obráběcích strojů, zejména horizontálních vyvrtávaček, brusek atd.

Významnou předností renovací je mimo obnovení funkčních vlastností součástí i významný ekonomický přínos. V mnoha případech hraje důležitou roli i skutečnost, že se renovací navrácí součásti původní rozměr, což umožňuje použití původních ložisek, protikusů apod.

Vlastní přínos je zřejmý např. z porovnávání cen nových klikových hřídelů a nákladů na jejich renovaci — viz **tabulku 3**.

Rozvoj renovačních metod vede i v opravárenství k širšímu využití moderních obráběcích strojů, které současně vytváří i nezbytné předpoklady pro postupné rozšiřování výroby vybraných druhů náhradních dílů. V tomto směru bylo i v podmínkách opravárenských závodů tankové a automobilní služby přistoupeno k zavádění programově řízených NC strojů, které bezesporu znamenají i určitý mezník v rozvoji nových metod v opravárenské praxi.

Technická pomoc vojskům

Oprávenské závody poskytují v určitém rozsahu i přímou pomoc vojskovým opravám, a to zejména při realizaci složitějších svářečských prací na technice, při běžných opravách speciální malopočetné techniky atd. Charakteristickým rysem je i realizace méně náročných modernizací tankové techniky opravárenskými skupinami přímo u vojsk. Zvýšené efektivnosti uvedené modernizací se dosahuje zejména při jejich vhodném spojení s plánovanou opakovanou konzervací dlouhodobě uložené techniky.

V současné době je celkový rozsah poskytování přímé pomoci vojskům částečně omezen především sníženými limity pohonných hmot pro podnikovou dopravu.

Všestrannou pomoc vojskům poskytují Oddělení inženýrsko-technické pomoci vojskům (OITPV), dislokované přímo na vybraných opravárenských závodech. Přitom platí zásada, že každé OITPV plní vůči vojskům v první řadě úkoly technické pomoci u techniky, kterou příslušný závod opravuje, vyrábí, nebo je pro její opravy a výrobu předurčen.

Činnost OITPV je zaměřena na řešení široké problematiky vojskového opravárenství, a to zejména:

- řešení technologické a organizační výstavby stabilních i pojízdných dílen-ských prostředků,

Tabulka 3

Druh klikové hřídele	Cena v Kčs		
	klikové hřídele	renovace	%
Motoru V-55A	18 154	5 500	30,9
UTD-20	40 200	8 000	19,9
T-928	3 820	1 060	27,7

— přípravu technologie ošetřování a oprav pro vojskové opravy,

— řešení otázek spolehlivosti a technického stavu tankové a automobilní techniky,

— vývoj mechanizačních a dílenských prostředků,

— přípravu učebně výcvikové základny pro technickou přípravu, atd.

Významné místo v činnosti OITPV zaujímá i zpracování návrhů předpisů, rozpracování otázek bezpečnosti práce a odborného technického dozoru, jakož i organizace kursů a školení pro odborné orgány tankové a automobilní služby i dílenské specialisty.

Přes značný rozsah poskytované technické pomoci vojskům jsou rozvíjeny i nové formy k řešení aktuálních problémů vojsk s důrazem na racionalizaci ošetřování a mytí techniky.

Obdobně jako na opravárenské závody

se zvyšují i požadavky na organizaci technického zabezpečení činnosti vojsk. Při vedení bojové činnosti v hloubce nepřátelského území velkou úlohu bude sehrávat umění řídících orgánů široce využívat místní opravárenskou a průmyslovou základnu. K zabezpečení urychleného náběhu generálních a středních oprav tankové a automobilní techniky v těchto zařízeních mohou účinně pomoci především vyslání specialisté opravárenských závodů. Složitá je i organizace vyprošťování a odsunů poškozené techniky, a to včetně odsunů techniky do opravárenských závodů a předurčených závodů v národním hospodářství.

Komplexní řešení těchto otázek se již do značné míry vymyká z působnosti jednotlivých druhů vojsk a vynucuje si po vzoru Sovětské armády rozvinout jednotné řešení technického zabezpečení vojsk, za řízení zástupce velitele pro výzbroj.

Současné poznatky ze cvičení frontové útočné operace svědčí o zvyšující se úloze technického zabezpečení. Vyplývá to především z vysokého nasycení moderní armády zbraněmi a technikou. Jak řekl náčelník Vojenské akademie GŠ Sovětské armády generálporučík Kozlov, budou opravy zejména v počátečním období války, kdy národní hospodářství přechází na vojenskou výrobu, jediným zdrojem dodávek techniky vojskům. V průběhu frontové útočné operace mohou všechny opravárenské prostředky opravit okolo:

— 250 odpalovacích zařízení operačně taktických a taktických raket,

— 10 000 tanků,

— 4500 bojových vozidel pěchoty,

— 3000 děl a minometů,

— 100 000 automobilů, atd.

Bez návratnosti opravené výzbroje a techniky nebude možné vést vojsky bojovou činnost již při plnění dalšího úkolu frontu.

Z těchto hledisek roste i význam opravárenských závodů, zabezpečujících generální opravy a progresivní modernizace tankové a automobilní techniky, s při-

mým vlivem na zvyšování bojové pohotovosti i bojové síly ČSLA.

V souladu s těmito úkoly je nezbytné řešit i cílevědomý rozvoj závodů, a to zejména formou rekonstrukcí a modernizací jednotlivých dílen i celých provozů.

Pro vlastní rozvoj vojenských opravárenských závodů přitom nemůžeme, vzhledem k požadavkům na jejich spolehlivou činnost za branné pohotovosti státu, v plném rozsahu využít ani některých progresivních racionalizačních opatření, která jsou v současné době v automobilním opravárenství v národním hospodářství. Jde zejména o zavádění tzv. uzlové specializace, která je výhodná z hlediska rozvoje technologie i produktivity práce, ale je z vojenského hlediska velmi zranitelná.

Z uvedených hledisek je s přihlédnutím k organizaci generálních oprav techniky v ostatních armádách Varšavské smlouvy prosazována zásada zabezpečení komplexních oprav s minimálním rozsahem kooperací. Dalším trendem je i postupné zvyšování výrobní schopnosti závodů pro vlastní výrobu vybraného sortimentu náhradních dílů a tím i zabezpečení vyšší plynulosti oprav.

DOPRAVNÍ ZABEZPEČENÍ PŘESKUPENÍ VOJSK

Přeskupení vojsk bude vzhledem k charakteru vedení bojové činnosti v příštích možných válce nezbytně důležitou činností velitelů a štábů k dosažení stanovených cílů operací na válčišti i na jednotlivých směrech bojové činnosti vojsk.

Nepřítel se bude snažit znemožnit nebo co nejvíce ztížit přeskupení vojsk a přesun záloh i druhých sledů z hloubky. K tomu využije všech prostředků ničení komunikací, zejména komunikačních uzlů, přechodů velkých vodních toků a soutěsek při přechodu horských a zalesněných pásem s cílem vytvořit rozsáhlá pásma rozrušení komunikací a tím vytvořit bariéry pro přeskupení vojsk.

Přeskupení vojsk proto vyžaduje důslednou přípravu, organizovanost, utajení, nepřetržitě a pevně velení, všestranné zabezpečení a zejména rychlý průběh.

V článku se zaměřím na možnou (nejpravděpodobnější) variantu — kombinovaný způsob, tj. **pochod na vozidlech s přípravou těžké bojové techniky po železnici.**

Rozhodujícím předpokladem dopravního zabezpečení přeskupení vojsk je připravenost:

- řídicích a výkonných orgánů, útvarů, svazků, svazů, orgánů vojenské železniční a silniční dopravy a příslušných civilních dopravních orgánů a organizací,

- železničních směrů a určené silniční sítě pro přepravu a přesuny vojsk se stanovenou propustnou výkonností s homogenizací celých směrů po technické a provozní stránce,

- zabezpečení blízkých a dalekých objezdů důležitých komunikačních uzlů,

- náhradních silničních a železničních přemostění velkých vodních toků,

- dočasných překládkových prostorů k činnosti s požadovanou kapacitou,

- pohraničních překládkových prostorů a záložních nakládacích prostorů s požadovanou výkonností,

- potřebného množství železničních vozů a lokomotiv včetně zdrojů pro jejich provoz,

- obnovovacího materiálu a předurčených sil k technické ochraně a pro obnovu železničních a silničních směrů a mostů,

- systému radiačního a chemického průzkumu a systému uvědomování vojsk za přesunu a při přípravě o úrovni radiační a stupni zamoření os přesunu,

- řídicích orgánů vojenské dopravy zabezpečit včasné zplánování a realizaci všech opatření dopravního zabezpečení přeskupení vojsk podle rozhodnutí nadřízených a součinnostních dohodů s veliteli a štáby přeskupovaných vojsk.

K zabezpečení těchto úkolů již v míru realizujeme řadu opatření v rámci operační přípravy státního území, jako například přípravu vybraných železničních a silničních směrů, nakládacích, překládkových a vykládacích prostorů, hraničních přechodů se sousedními státy a opatření technické ochrany železnice a silnic, včetně přípravy k tomu vyčleněných sil a prostředků. Dále pak přípravu příjezdových silnic spojujících určenou železniční i silniční síť, přípravu výstavby náhradních přemostění přechodů velkých vodních toků a zabezpečování odborné připravenosti předurčených sil a prostředků k technické ochraně komunikací.

Při organizaci dopravního zabezpečení přeskupení vojsk a přesunu materiálu vojskům je účelné dodržovat zejména tyto zásady:

- v pásmu přesunu připravit a obsluhovat nejméně 2 osy pro každý svazek a kromě toho další 1 až 2 osy k převedení proudů při zničení částí os přesunu nebo přepraviš vodních toků,

- osy přesunu vybrat tak, aby umožňovaly přesun co nejvyšší možnou průměrnou rychlostí, a to nejméně 30—40 km proudy kolových vozidel a 20—30 km proudy

dy pásových vozidel a smíšené proudy ve dne, v noci pak 25—30 km proudy kolových vozidel a 15—20 km proudy pásových vozidel a smíšené proudy za hodinu,

— na přechodech přes velké vodní toky mít organizovanou technickou ochranu silami a prostředky teritoria státu a podle výsledku součinnosti se štáby vojsk na přesunu i vyčleněnými mostními jednotkami vojsk připravených ke stavbě opakovaně zničených přečhodů,

— na osách předem vybrat místa malých a velkých zastávek, které umožní skryté materiální a technické zabezpečení, ochranu před účinky zbraní hromadného ničení, organizované a rychlé vyvedení vojsk na osy k pokračování v přesunu,

— organizace pořádkové služby musí umožňovat trvalé řízení proudů, včasné vytyčení objížděk zničených úseků silnic a převedení proudů na ně, nebo na nově zřízená náhradní mostová přepraviště,

— vytvořit předpoklady k včasnému vyrozumění velitelů proudů o situaci na ose přesunu a předávání jim rozkazů nadřízených v průběhu přesunu, k udržení pořádku a kázně v pásmu přesunu,

— podle rozsahu přeprav mít připravené potřebné podélné a rokádní železniční přepravní směry s potřebnou propustnou výkonností a nezávislou trasou,

— vyčlenit nakládací a vykládací prostory s odpovídajícím počtem vhodných železničních stanic,

— utajeně soustředit dopravní prostředky, nakládací pomůcky a prostředky pro manipulaci s materiálem,

— připravit síly a prostředky pro rozvinutí dočasných překládkových prostorů,

— připravit hlavní nebo demonstrační přepravy a tím utajit skutečné nakládací a vykládací prostory, přepravní směry a objem přepravy.

Pro přeskupení vojsk musíme v období plánování vybrat a připravit **silniční síť**, uvolnit úseky obsluhovaných automobilních silnic a reorganizovat pořádkové orgány k řízení provozu, připravit další souběžné silnice a zabezpečit jejich údržbu a obnovu.

K přeskupení vojsk (vzhledem k operačním potřebám) nebudeme v řadě případů moci v plném rozsahu využít předem připravených a obsluhovaných silnic. Proto ve stanoveném pásmu přesunu vybereme další vhodné výkonné osy přesunu, zabezpečíme jejich průzkum a nezbytné úpravy, které spočívají především v zesílení mostů, zvětšení poloměru malých směrových oblouků, rozšíření vozovky na některých úsecích, úpravě nízkých podjezdů jejich prohloubením nebo objížděnou, v odstraně-

ní překážek provozu, v zimním období i v odstranění sněhu a zabezpečení posypu.

Nejnáročnějším úkolem, zpravidla vzhledem ke krátkým časovým lhůtám na přípravu a zabezpečení přesunu, bude výstavba náhradních přemostění vodních toků a jejich technická ochrana. Pro tyto úkoly jsou připraveny speciální jednotky civilních organizací a vojenské silniční a železniční jednotky teritoria i vojsk.

Řízení provozu a pořádkovou službu na osách přesunu zabezpečují silniční pořádkové útvary teritoria v součinnosti s pořádkovou službou vojsk.

Pořádkovou službu v prostorech zastávek, odpočinku a soustředění organizují velitelé a štáby vojsk na přesunu.

Železniční zabezpečení při přeskupení vojsk realizujeme v souladu s obecně platnými zásadami pro vojenské železniční přepravy, při čemž řadu opatření k zabezpečení plynulosti plánujeme a připravujeme již v míru.

K zabezpečení kontinuity dopravy při přerušení železničních tratí připravujeme k rozvinutí dočasné překládkové prostory. Zvýšenou pozornost věnujeme nakládacím a vykládacím prostorům, ve kterých musíme zabezpečit rozptýlení všech druhů bojové techniky a spojení pro orgány vojenské dopravy i pro přepravované svazky a útvary.

Připravě těchto prostorů musí předcházet důsledná rekognoskace orgány vojenské dopravy, železnic a štábů přepravovaných vojsk s cílem co nejúčelnějšího využití stanic pro nakládání s důrazem na těžkou bojovou techniku, prověření stavu příjezdových cest k nakládacím stanicím, určit vyčkávací prostory útvary a převozů před nakládáním (vykládáním) a výhodná terénní místa pro rozmístění prostředků protivzdušné obrany prostorů a prvků zabezpečení bojové činnosti.

Zvláště důležitým úkolem s vysokým nárokem na utajení účelu je soustředění potřebného počtu vhodných železničních vozů a zabezpečení lokomotiv a vlakových čet.

Podle rozsahu přepravy a podle situace pověříme řízením nakládacích a vykládacích prací vojenského správce železniční stanice nebo i správce nakládacího (vykládacího) prostoru, který zabezpečí styk se zástupci štábů přepravovaných vojsk a součinnost orgánů vojenské dopravy se štáby přepravovaných svazků při zpracování plánu nakládání.

K zabezpečení vysoké organizovanosti přeskupení vojsk uskutečnění součinnosti orgánů vojenské dopravy teritoria se štábem vojsk na přesunu.

Při součinnosti upřesňujeme zpravidla:

- organizaci a vedení průzkumu os přesunu,
- použití sil a prostředků teritoria a vojsk při úpravě os přesunu a stavbě mostových přepravišť,
- organizace pořádkové služby v pásnu přesunu, použití sil a prostředků, doby pohotovosti pořádkové služby v pásnu přesunu,
- způsob spojení mezi štábem vojsk a řídicími orgány silniční služby teritoria státu,
- základní údaje pro železniční přepravu, jako celkový počet vlaků, vozovou potřebu podle základních vozových řad, tempo přepravy, přepravní směry, nakládací a vykládací prostory, čas přepravy s uvedením plánovaného čelního a posledního vlaku z nakládacího prostoru a jejich příchod do vykládacího prostoru, otázky utajení.

Rozhodnutí daného stupně velení o přepravě vojsk po železnici odevzdává příslušný náčelník štábu cestou zástupce velitele pro týl náčelníkovi vojenské dopravy jako rozkaz na přepravu, který je základním operačním týlovým podkladem pro organizaci a plánování operační přepravy. Rozkaz musí obsahovat především tyto základní údaje:

- název přepravovaných svazků (útvárů) a pořadí jejich přepravy,
- přibližný počet převozů a hrubou vozovou potřebu,
- hlavní a záložní prostory svazků (útvárů) před naložením a vyložením,
- pohotovost svazků (útvárů) v přepravě, tempo přepravy nebo dobu ukončení přepravy.

Na základě rozkazu pro přepravu zpracuje Správa vojenské dopravy hlavní plánovací dokument „Všeobecný plán přepravy“, který je základním dokumentem pro řízení přepravy.

Cílem operativního řízení přepravy při přeskupení vojsk je zabezpečit její průběh podle plánu (odstraňovat vzniklá narušení plánu). Dispečerský aparát řídicích orgánů vojenské dopravy na teritoriu musí včas uskutečnit změny vynucené vzniklou situací (změna pořadí vypravení vlaků, zvýšení tempa přepravy, odklony vlaků, změny míst a časů nakládání a vykládky apod.). Při dlouhodobém přerušení provozu na železnici po jaderných úderech musí přepracovat plán přepravy vojsk, okamžitě oznámit velitelům svazů a svazků změny v postupu nakládání, v přepravě a vykládání a organizovat vykládání vojsk v blízkosti zničených železničních objektů a úseků.

Při zabezpečování a operativním řízení přepravy je nutná trvalá součinnost především na úrovni výkonných orgánů vojenské dopravy se štáby přepravovaných svazků (útvárů), s příslušnými orgány dráhy a orgány silniční služby.

Rozsáhlá přeskupení vojsk na válčisti budou jedním z velmi častých úkolů operačních i teritoriálních štábů a na jejich zabezpečení se budou vždy podílet orgány vojenské železniční i silniční dopravy.

Ke kvalitnímu spínání tohoto významného úkolu se dopravní orgány teritoria zaměřují zejména na zabezpečení:

- důsledné odborné přípravy všech orgánů vojenské dopravy k operativnímu řízení přesunů a přeprav umožňující překonávání nebo obcházení rozrušených prostorů a zamořených pásem radioaktivními a chemickými látkami a při náhlých změnách situace,
- využití předem připravených železničních a silničních směrů přesunu zabezpečených silami a prostředky technické ochrany k udržení vysoké odolnosti vůči působení nepřítelů,
- rychlých a utajených přesunů a přepravy vojsk ve stanovených lhůtách do určených prostorů,
- technické ochrany přechodů velkých vodních toků, připravenost sil a materiálu pro obnovu mostů v krátkých časových lhůtách v průběhu přesunu,
- připravenosti nakládacích a vykládacích prostorů, které umožňují rozptýlení a maskování vojsk, rychlé naložení a vyložení bojové techniky a materiálu,
- připravenosti sil a prostředků pro řízení provozu na silniční i železniční síti a sil k jejich technické ochraně,
- rozvíjení a prohlubování návyků štábů v organizačním zabezpečování přeskupení vojsk a prohlubování součinnosti štábů svazků a útvárů s dopravními orgány,
- zdokonalení systému plánování železniční přepravy a u orgánů vojenské dopravy na všech stupních na rozpracování technické dokumentace, která dává přehled o výkonnosti a možnostech jednotlivých železničních směrů a stanic s důrazem na plánování a uskutečňování vojenské přepravy všech druhů vojsk, bojové techniky a materiálu.

Poznatky z posledních operačních cvičení (včetně cvičení „DUKLA-82“) potvrzují, že otázky přeskupení vojsk jsou v činnosti operačních a týlových štábů i druhů vojsk svoji náročností stále aktuální. Proto cílem článku bylo přispět k zobecnění některých zásad a zkušeností z této problematiky.

Příprava a vedení útoku v horách

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
D. T. Jazova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ čis. 2/1982.*

Z historických zkušeností vyplývá, že hory byly odedávna prostorem aktivní bojové činnosti. Na zvláštním významu nabývaly po vzniku masových armád a zvětšení rozmachu válečné činnosti. Složitě podmínky horského terénu měly velký vliv na vybavení vojsk zbraněmi a technikou, na jejich organizační strukturu, na přípravu a způsoby vedení boje a operace.

Minulé války ukázaly, že nedocenění specifických zvláštností vedení válečné činnosti v horách mělo nedozírné negativní následky.

Sovětské ozbrojené síly v průběhu Velké vlastenecké války získaly bohaté zkušenosti z vedení aktivní bojové činnosti

v horách za účasti nejen vševojskových a tankových armád, ale i frontů. Hrdinná obrana a následný útok sovětských vojsk na severním Kavkaze v letech 1942—1943, útočná operace Samostatné přímořské armády na Krymu v roce 1944, překonání Východních Karpat vojsky 2. ukrajinského frontu v srpnu — září roku 1944, přechod vojsk 4. ukrajinského frontu a 38. armády 1. ukrajinského frontu přes hřebeny Karpat v témže roce, činnost sovětských vojsk na Balkáně, ve střední Evropě a na Dálném východě — to vše jsou poučné příklady aktivní bojové činnosti ve specifických podmínkách horského válčiště, která neztrácí na významu ani v současné době.

Přitom všem je nutné vzít v úvahu i zkušenosti z bojového použití vojsk v lokálních válkách, které rozpoutali imperialisté v jihovýchodní Asii a v dalších oblastech, kde hory měly značný vliv nejen na formy a způsoby vedení boje a operace s použitím soudobých zbraní, ale i na organizační strukturu vojsk. Zkušenosti studují i vojska agresivního bloku NATO. Na jejich základě jsou rozpracovávány příslušná doporučení. Přitom je nutné poznamenat, že velení bloku NATO hodnotí obranu, včetně obrany v horách, jen jako vynucené opatření s cílem udržet z hlediska taktického, operačního nebo strategického čáru nebo prostor a tak vytvořit výhodné podmínky k rozhodnému přechodu do útoku. Hlavní a rozhodující úlohu při dosažení tohoto cíle mají jaderné zbraně a jiné prostředky hromadného ničení. V důsledku toho vychází velení NATO ze skutečnosti, že výstavba pozemních vojsk musí být řešena tak,

aby zabezpečila jejich schopnost vést bojovou činnost jak v rovinatém, tak i v horském terénu. Předpokládá, že v horách je nejvýhodnější používat pěší, vzdušné výsadkové a aeromobilní divize, dále i útvary a jednotky vojskového letectva. Tankové a mechanizované divize budou mít při vedení boje v horách celou řadu potíží. Jejich použití však není vyloučeno. V případě nutnosti je doporučováno vybavit tyto svazky a útvary speciální výzbrojí a výstrojí.

Ke splnění úkolů v nejsložitějších prostorech horského terénu jsou vytvářeny speciální útvary a svazky. V armádách NSR a Francie existují např. horské divize. Jejich organizační struktura a výzbroj, zejména protitanková, zabezpečují vedení samostatné bojové činnosti v těžko dostupném a členitém terénu.

Horská divize armády NSR má ve své organizaci tankové, mechanizované a horské brigády, které jsou vyzbrojeny ja-

dernými zbraněmi, tanky, minomety a houfnicemi, samohybnými protitankovými kanóny a PTRS, protiletadlovými samohybnými kanóny, vrtulníky, dále ženijní a speciální horskou výzbroj.

Bojová činnost v horách je vedena podle názorů velení USA a NSR v souladu s obecnými principy používanými v normálních podmínkách, ovšem s přihlédnutím ke zvláštnostem terénu. Zejména šířka úseků a pásem obrany útvarů a svazků závisí na charakteru hor, úkolech vojsk, množství, důležitosti a kapacitě směrů, vhodných pro útok nepřítele. Hlavní úsilí vojsk v obraně je soustředěno na udržení průchodů, průsmyků, komunikačních uzlů a velkých osídlených prostorů. Základem obrany jsou opěrné body budované v celé řadě případů jako trvalé palebné objekty. Mezery mezi opěrnými body a rajóny obrany jsou zabezpečovány pozorováním, jsou chráněny zátarasy a všemi druhy palby nejen podél fronty a do hloubky, ale i do výšky. Na výhodných přirozených čarách se předpokládá vybudovat opěvněné prostory a uzly obrany s využitím horských masívů nebo jiných těžko dostupných úseků terénu ke krytí boků. Velká část palebných prostředků je rozmístována blíže k přednímu okraji na svazích výšin, obrácených k nepříteli. Síly a prostředky pěchoty jsou členěny pře-

vážně podél cest s jejich několikapatrovým rozmístěním na výšinách a hřebetech.

Protitanková obrana je organizována na tankových směrech do celé hloubky obrany. Část tanků je rozmístěna za minovými poli v ukrytých postaveních. Tankové léčky a rozvinutý systém zátarasů na cestách jsou součástí protitankové obrany. Tanky jsou rovněž vyčleňovány do záloh, určené k podpoře pěchoty za protizteče.

Vrtulníky mají rozhodující úlohu při vedení úderů na nepřítele v útoku, a to v místech, které může dělostřelectvo těžko postřelovat, dále při přepravě a soustřeďování palebných prostředků, vedení průzkumů, zabezpečení spojení, vysazení výsadek s cílem obsazení průsmyků a z taktického hlediska důležitých výšin a úseků terénu na bocích a v týlu.

Velení NATO předpokládá, že při obraně v horách mohou být značně účinné závaly a devastovaný terén na osách přesunu nepřítele a použití jaderných fúgasů na cestách a v soutěskách.

Bojová činnost v horách bude charakterizována zvýšením podílu decentralizovaného velení vojskům, protože všechny stupně velení budou často nuceny působit samostatně na izolovaných směrech ve složitých terénních a povětrnostních podmínkách, kromě toho i za častého přerušení spojení.

□

Zkušenosti z minulých válek a praxe operační přípravy vojsk v horských podmínkách v celku přinesly mnoho nových poznatků do operačního umění a taktiky. Zvláštnosti přípravy a vedení útočných operací v horách závisely především na specifických podmínkách horského terénu.

Horské prostory jsou zpravidla charakterizovány těžkými přírodními a klimatickými podmínkami, těžko překonatelnými přírodními překážkami, málo rozvinutou komunikační sítí, složitostí rozmístování základů leteckého a přesunů vojsk mimo komunikace, možnosti vytváření sesuvů a závalů, kromě toho i omezujícím vlivem hor na provoz spojovacích prostředků. To vše vyžaduje v každém konkrétním případě zvláštní přístup k organizaci a vedení útočných operací, k přípravě a vybavení vojsk, k jejich týlovému technickému a dalšímu zabezpečení.

Vedení útoku v horách, na základě zkušeností z minulých válek, je charakterizováno složitostí uskutečnit manévry vojsky podél fronty, úporností a rozhodčím bojem obou stran hlavně o klíčová postavení, komunikace a silniční uzly, horské průsmyky, hřebety, přechody, dominující

výšiny, osady a jiné důležité objekty. Útok byl zpravidla veden v dolinách, podél komunikací a horských hřbetů, na náhorních planinách.

Velká vlastenecká válka skýtá dostatek příkladů, kdy sovětská vojska v útoku v těžkých bojích a za neobyčejně složitých podmínek horských válek dosahovala významných operačních a operačně strategických výsledků.

Útočné operace sovětských vojsk v minulé válce v horských prostorech se vyznačovaly **rozhodnou činností**. Byly vedeny hlavně s cílem zničit velká uskupení nepřítele a ovládnout důležité ekonomické prostory a administrativně politická střediska, dále obsadit prostory a čáry, které zabezpečovaly vyjití na výhodné směry důležitého operačního a strategického významu.

V některých případech útok v horách směřoval k dosažení určitých politických cílů.

Dějiny Velké vlastenecké války skýtají rovněž příklady vedení útočných operací v horách s cílem dosáhnout překvapivého úderu a zabezpečit zničení velkého uskupení nepřítele.

Rozmach a tempa útočných operací

v horských prostorech závisely na charakteru terénu, dostupných směrech pro činnost vojsk, sestavě a možnostech vojsk jak vlastních, tak i nepřítelů, dále na roční době, počasí a dalších faktorech. Jejich vedení bylo zpravidla plánováno s menšími tempy na delší dobu, než v obvyklých podmínkách. Svazům a svazkům byly obvykle určovány širší pásma útoku a úkoly do menší hloubky. V některých případech byly určovány střeleckým a tankovým svazkům a útvarům jen směry útoku.

Rozmach útočných operací v horách neustále narůstal v důsledku zvyšování bojové síly Sovětské armády a zdokonalování vojenského mistrovství velitelských kádřů.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války přesvědčivě ukazují, že horské prostory, kde byla vedena bojová činnost, byly nejméně složitější úseky fronty. I v soudobých podmínkách, bez ohledu na vznik kvalitativně nových druhů zbraní a techniky, tyto faktory vážně ovlivňují bojové použití svazů, svazků a útvarů druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk.

Izolovanost směrů, dostupných pro činnost vojsk, potíže a v řadě případů i nemožnost manévru silami a prostředky podél fronty si vynucují na každém z takových směrů vytvářet zcela **samostatná, dostatečně silná operační a taktická uskupení vojsk** s potřebným množstvím munice, pohonných hmot a zásob dalších materiálních prostředků, které by jim zabezpečily splnění stanovených úkolů do celé hloubky operace (boje) a vyjít do určeného prostoru.

Na každém z těchto směrů bylo zpravidla soustředováno velké množství vojsk a bojové techniky. Neustálé nebezpečí použití jaderných zbraní nepřítel v soudobých podmínkách vyžaduje zcela jinak řešit problémy vytváření útočných uskupení a zvláště soustředování sil a prostředků na směr hlavního úderu. V dnešní době je nejučelnější použití hromadných jaderných a palebných úderů. Soustředování celého uskupení v jednom výchozím prostoru je možné připustit jen v rozhodující okamžik na krátkou dobu ke splnění určitého úkolu.

Úspěch útočné operace v horách v mnoha směrech závisí na **dovedné volbě směru hlavního úderu**. V operacích minulých válek byl nejčastěji veden na nejdostupnější směr: podél dolin a komunikací nebo na náhorních plošinách, které skýtaly možnost použití tanků, dělostřelectva a letectva. Čelní údery, sladěné se smělou a rozhodnou činností obcházecích odřadů, překvapivými obchvaty boků nepřítel se sta-

ly obsahem útočné činnosti v těchto svérázných podmínkách.

Taková volba směru hlavního úderu nebyla však ojedinělá. Hlavní úder byl často veden s cílem dosáhnout překvapení na těžko dostupném, slabě bráněném směru nepřítel a v dalším vyjít do boku a týlu jeho hlavního uskupení. Tyto zkušenosti neztratily na své aktuálnosti ani v současné době.

K vedení operací na horském válečném, na rozdíl od obvyklých podmínek, může být vytvořeno několik uskupení pro činnost na samostatných směrech. Jejich množství závisí na počtu komunikací, které vedou horami, nebo na dostupných směrech pro činnost vojsk. Jejich omezená kapacita objektivně vyžaduje hlubokou operační a bojovou sestavu vojsk. V každém konkrétním případě byla určována z hlediska zámyslu operace, uskupení nepřítel, bojové sestavy vlastních vojsk, charakteru horského terénu. Zpravidla byla členěna do jednoho, dvou, někdy i tří sledů. Důležitými a nezbytnými prvky byly i rychlé skupiny, předsunuté a obcházející odřady, dělostřelecké skupiny a zálohy různého určení. Narůstání úsilí v průběhu bojové činnosti bylo zabezpečováno postupným zasazováním druhých sledů, rychlých skupin, předsunutých a obcházejících odřadů do sražení (boje). I v soudobých podmínkách, tak jako v letech minulých, má provedení význam dovedné vytváření uskupení vojsk na směrech a jejich správné členění do sledů, které zabezpečují bez zvláštního přeskupení přechod k bojové činnosti a její úspěšné vedení do celé hloubky operace.

Z historických zkušeností vyplývá, že v prvním sledu operační sestavy (bojové sestavy) je účelné využívat vševojskové svazy a svazky. Tankové svazky a útvary je výhodnější zasadit na tankových směrech, a to většinou k rozvíjení útoku a ovládnutí důležitých prostorů a objektů v hloubce z chodu. Současně však Velká vlastenecká válka skýtá dostatek příkladů, kdy v prvním sledu byly použity nejen vševojskové, ale i tankové svazy a svazky.

Z Velké vlastenecké války vyplývá celá řada příkladů úspěšného použití předsunutých a obcházecích odřadů i vzdušných výsadků v operacích a bojích v horách. Bojovaly rozhodně a směle, s překvapením uskutečňovaly manévry do boku a týlu nepřítel, obsazovaly horské průsmyky, přechody, komunikační uzly a jiné důležité objekty. Tyto zkušenosti neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách. Vzdušné výsadky mohou kromě toho zmařit organizovaný odchod

nepřítele, zabránit přísunu jeho záloh, ničit jaderné minové zátarasy, jaderné prostředky, letiště, místa velení a napomáhat vojskům v útoku při obklíčování a ničení nepřátelských uskupení a dezorganizaci týlu.

Ve spojitosti s možnými zásadními a rychlými změnami situace musí být zvláštní pozornost věnována vytváření silných pohyblivých záloh, schopných plnit nejrůznější úkoly: působit proti obchvatům a obejít nepřítele, zabezpečovat ochranu týlových útvarů a objektů, vést boj s diverzními skupinami a napomáhat narůstání úsilí vojsk v útoku na důležitých směrech.

Uskupení raketových vojsk a dělostřelectva k vedení operace v horách je účelné vytvářet včas na základě úkolů, které budou plnit na každém směru a do celé hloubky.

Při vytváření dělostřeleckých uskupení v letech minulých válek byly brány v úvahu především potíže a v celé řadě případů i nemožnost změny rozdělení dělostřelectva a problémy spojené s manévrem jeho útvarů a jednotkami z jednoho směru na druhý v průběhu bojové činnosti. Zabezpečení vysoké samostatnosti svazků a útvarů při spolehlivém palebném ničení nepřítele zůstává i v současných podmínkách nejdůležitějším principem přípravy boje a operace v horách.

Z bojových zkušeností vyplývá, že při vytváření dělostřeleckého uskupení je nutné podrobněji zhodnotit kvalitativní složení dělostřelectva. Útvary a jednotkám, které působí v horských dolinách a na náhorních plošinách, je účelné přidělovat kanónové dělostřelectvo. Vojskům, která útočí na směrech s velkým rozdílem výšek, zabezpečit jejich činnost převážně houfnicovým dělostřelectvem a minomety. Do sestavy obcházecích, předstuných odřadů a výsadek je účelné vyčlenovat lehké nebo speciální horské dělostřelecké systémy, PTRS a minomety, které jsou schopny vést palbu v těžko dostupném terénu, neprůchodném pro normální dopravní prostředky.

Nízká tempa přemísťování a budování palebných postavení dělostřelectva v horách značně snižují jeho možnosti palebné podpory vojsk v útoku v hloubce obrany nepřítele. V důsledku toho v tomto období narůstá úloha letectva v rámci palebné podpory bojové činnosti vojsk. V celé řadě případů, jak vyplývá ze zkušeností z lokálních válek, může být letectvo jediným prostředkem k plnění takových úkolů, jako: ničení komunikačních uzlů, mostů, přeprav přes horské řeky, ničení letectva nepřítele na letištích a ve vzduchu. V tom-

to případě bude letectvo vést, častěji než v obyčejných podmínkách, údery na vojska nepřítele na předním okraji a v hloubce jeho obrany, v prostorech soustředění, v soutěskách, v průsmycích a úžlabinách atd. Nejdůležitějším úkolem letectva je vyhledávání a ničení jaderných zbraní nepřítele, velitelských stanovišť, radiotechnických prostředků a dalších cílů a objektů, jejichž ničení je pro dělostřelectvo obtížné. Letectvo bude plnit hlavní úkoly při palebném ničení nepřítele, který působil zejména proti obcházecím a předstuným obřadům, při podpoře motostřeleckých a tankových svazků a útvarů, které působí na jednotlivých samostatných směrech.

V horách, jak vyplývá ze zkušeností z lokálních válek, byly ve značné míře používány i vrtulníky. Byly rozmísťovány v blízkosti bojových sestav vojsk v útoku a vedly údery na nepřátelská vojska, jeho palebné prostředky a tanky, zejména na odvrácených svazích hor, v úžlabinách a v jiných těžko dostupných místech. Speciální vrtulníky plnily úkoly průzkumu, zabezpečení velení a řízení palby dělostřelectva. Dopravní vrtulníky rychle přepravovaly vojska a výzbroj, munici, pohonné hmoty a proviant pro ty útvary a svazky, které působily mimo komunikace a v odtržení od zásobovacích základů. Tím napomáhaly úspěšnému vedení bojové činnosti.

Je zcela pochopitelné, že nepřítel v průběhu vedení operací v horských podmínkách bude v širokém měřítku používat své letectvo k vedení úderů na pozemní objekty. Proto vedení útoku v horách na jednotlivých samostatných směrech zvyšuje úlohu samostatných uskupení vojsk při **protivzdušné obraně**. Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že hlavní úsilí sil a prostředků PVO je nutné soustřeďovat především k obraně svazků a útvarů na hlavním směru, zejména v prostorech průsmyků, přechodů, úžlabin, komunikačních uzlů a na přepravách přes vodní překážky. V průběhu války ve Vietnamu byla volena palebná postavení protiletadlových raketových vojsk, protiletadlového dělostřelectva a stanovišť radiolokátorů především z hlediska zabezpečení největší dálky zjišťování a ničení vzdušného nepřítele, vlivu zvláštností hor a přímého rádiového spojení. Zvláštní pozornost je nutné věnovat organizaci vizuálního průzkumu na směrech, které nemožno sledovat radiolokátory.

Kromě celkové obrany proti úderům ze vzduchu má důležitý význam schopnost útvarů a jednotek ničit raketovými komplety, které jsou v jejich výzbroji,

i ručními zbraněmi nízko letící vzdušné cíle nepřítel. Velká iniciativa, kterou musí projevovat všemožní velitelé při zahájení protiletadlové palby, vyžaduje dobře organizovaný systém rozpoznávání vlastního letectva.

Zkušenosti z útočných operací v horách v letech minulých války přesvědčivě dokazují značnou závislost úspěšného vedení bojové činnosti vojsk na stupni jejich **ženijního zabezpečení**. V soudobých podmínkách, tak jako i dříve, při vedení útoku v horách patří mezi nejdůležitější úkoly ženijního vojska:

- zabezpečení přesunu svazků a útvarů na komunikacích v horách a v průmyscích,
- budování přeprav přes horské řeky a přechodů přes průrvy, úzké úžlabiny a rokle,
- odstraňování závalů a sesuvů na horských cestách,
- rozšiřování cest v určitých prostorech a příprava objízdek,
- udržování úseků cest v úzkých prostorech, na velkých stoupáních a klesáních,
- zřizování ženijních zátarasů, ničení cest a pěšin, které by mohl využít nepřítel,
- účast v průzkumu,
- ovládnutí a zničení nepřátelských jaderných minových zátarasů.

K jejich úspěšnému splnění, jak o tom svědčí zkušenosti z lokálních válek v jihovýchodní Asii, je nutné na každý samostatný směr vyčlenit k zesílení úderných uskupení vojsk, předsunutých a obcházejících odřadů, vzdušných výsadků a průzkumných orgánů i k plnění samostatných úkolů ženijní útvarů a jednotek, vybavené speciální technikou. Ty mohou plnit značný rozsah prací v horách a ve skalnaté půdě.

Specifika **týlového zabezpečení** bojové činnosti v horách je podmíněna zvýšenou spotřebou pohonných hmot, munice, otopu, vody, stavebního a jiného materiálu, kromě toho i potíží jejich přísunu. Z toho vyplývá řada složitých problémů pro týlové orgány. Nejlepšího řešení je možné dosáhnout tím, že:

- svazky a útvary, které působí na odloučených směrech, budou z týlového hlediska samostatně zabezpečeny,
- budou maximálně přiblíženy zásobovací základny k vojskům a týlové orgány budou vybaveny průchodivou technikou,
- budou zesíleny dopravními letectvem, zejména dopravními vrtulníky.

Mezi nejdůležitější úkoly soudobého operačního umění patří **způsoby přechodu vojsk do útoku v horách**. Ze zkušeností

vyplývá, že útok může být zahájen současně nebo v různé době na jednotlivých směrech, a to hlavními silami nebo jen předsunutými odřady. Na těch směrech, kde terén byl dostupný pro činnost vojsk a zabezpečoval použití všech druhů bojové techniky, kde umožňoval přesun hlavních sil svazků prvního sledu, postupovaly v rozčleněné sestavě a rozvínovaly se k útoku jen při vyjití k obranným postavením. Předností takového útoku je, že v největší míře zabezpečuje překvapivé vedení úderu a utajení jeho přípravy. Čáru přechodu vojsk do útoku je výhodné určovat pokud možno blíže k přednímu okraji obrany nepřítel, aby útočník byl co nejkratší dobu pod palbou a mohl rozhodným způsobem a s překvapením útočit. Důležité je rovněž mít na zřeteli, že přesun z hloubky a rozvínování vojsk v horách zabere více času než v rovinatém terénu. Jejich zranitelnost jadernými údery nepřítel je podstatně vyšší. Za útoku je proto nutné nepřipustit hromadění vojsk a techniky v omezených prostorech, zabránit zasazování velkých sil v soutěskách, horských přechodech a úžlabinách. Kromě toho je zapotřebí zabezpečit boky vojsk v útoku proti možným úderům obcházejících sil nepřítel.

Na těch směrech, kde útok z chodu nebylo možno uskutečnit, nebo útok byl neúčelný, svazky a útvary přecházely zpravidla do útoku z přímého dotyku s nepřitelem. V tomto případě vojska, která se nacházela delší dobu ve výchozím postavení, měla možnost lépe a podrobněji vyhodnotit terén, zjistit systém palby a zátarasů obránce, zjistit skryté přístupy k obraně a určit slabá místa v jejím vybudování. Největším nedostatkem takového způsobu útoku je ovšem zvýšená zranitelnost vojsk jadernými a palebnými údery nepřítel.

Nejdůležitější podmínkou úspěšného vedení útoku je dokonalá **organizace a vedení jaderných a palebných úderů** na nepřátelské jaderné a palebné prostředky, uskupení jeho vojsk, zejména na ty, které brání klíčová postavení a prostory a přehrazují horské průsmyky, přechody, soutěsky a komunikační uzly.

Základem jaderného a palebného ničení nepřítel za útoku v horách jsou stejné principy jako za útoku v obyčejných podmínkách:

- soustředování palebného úsilí na rozhodujících směrech a v rozhodné době a jeho komplexní použití,
- rychlé uskutečnění manévru palbou,
- přesná a nepřetržitá součinnost mezi palebnými prostředky a vojsky v útoku,

— zabezpečení nepřetržité palebné podpory atd.

Při realizaci těchto principů a v celku i ve způsobech jaderného a palebného ničení nepřátelských objektů v horách se projevuje řada zvláštností. Stupeň specifického projevu ničivých faktorů jaderných zbraní ovlivňuje způsob činnosti vojsk, která útočí v zápětí po jaderných úderech. Tlaková vlna se šíří hlavně podél dolin, náhorních rovin a soutěsek, kde bude i nejvyšší úroveň radioaktivního zamoření. Při plánování a vedení jaderných úderů je proto nutné počítat se zvláštnostmi zamoření terénu a nepřipustit vytváření pásu a zátop, závalů a sesypů na směrech útoku vlastních vojsk. Na ty průsmyky, soutěsky a horské přechody, které nemají být obsazeny, mohou být vedeny jaderné údery s cílem ztížit a omezit manévry nepřítele.

Při vedení bojové činnosti s použitím jen klasických zbraní je nutné organizovat palebné ničení nepřítele s využitím dělostřelectva, úderů raketových vojsk a letectva, dále i silami vševojskových svazků a útvarů bezprostředně v procesu ničení nepřátelských uskupení.

Ze zkušeností z válek vyplývá, že k dosažení úspěchu útoku v horách je velmi důležité dosáhnout toho, aby mohutným a nepřetržitým palebným působením byly napadeny všechny prvky bojové sestavy vojsk a obrany nepřítele do celé hloubky a současně ve všech jejich výškách.

Nejdůležitější místo ve velení vojskům má **organizace a udržování pevné a nepřetržité součinnosti**. Hlavní obsah součinnosti za útoku v horách a v podmínkách neustálého nebezpečí použití nepřátelských jaderných zbraní bude spočívat především ve sladěné činnosti sil a prostředků jaderného a palebného ničení nepřítele, v účelném rozdělení cílů a objektů mezi nimi a v neefektivnějších jejich využití vojsky v útoku, taktickými vzdušnými výsady, obcházení a předem nastavenými odřady ke konečnému zničení nepřítele v nejbližší době.

Složitost sladěné činnosti vojsk, sil a prostředků vyžaduje od velitelů a štábů velmi pečlivé a podrobné plánování i organizaci mnoha opatření, která zabezpečují včasné zahájení jejich činnosti v prostorech jaderných úderů. Zvláště důkladně musí být organizována součinnost s letectvem, v první řadě s údery vrtníkových jednotek v období palebné zteče a palebného doprovodu útoku vojsk. Přitom se pečlivě slušují signály velení, vzájemného rozpoznávání, vyžádání letounů a vrtníků, vedení vzdušného a pozemního průzkumu,

mu, způsoby doručení průzkumných zpráv zainteresovaným štábům a vojskům.

V otázkách sladěného úsilí klasických prostředků palebného ničení s vojsky v útoku mají trvalý význam zkušenosti z Velké vlastenecké války. Průběh a výsledek útoku v horách dnes, tak jako i v minulosti, bude v mnoha směrech záviset na tom, jak dokonale a podrobně dokáží vševojskovi, dělostřelečtí a letečtí velitelé a štáby sladit paubu raketových vojsk, dělostřelectva, sil a prostředků PVO a letectva s údery a pohybem vojsk v průběhu celého útoku.

Nepřetržitost a úspěšné vedení útoku jsou zabezpečovány včasným narůstáním úsilí vojsk prvního sledu, a to zasazováním druhých sledů a záloh do sražení (boje) na rozhodujících směrech a doplňováním jejich ztrát. Zálohy a někdy i druhé sledy mohou být používány i k ničení jednotlivých ohnisk odporu nepřítele. Efektivním prostředkem rozvíjení útoku v letech Velké vlastenecké války byly rychlé skupiny frontů a armád.

Ze zkušeností z válek vyplývá, že v útočných operacích v horách je neúčinnější zasazovat rychlá vojska do sražení po překonání těžko dostupných úseků hor a po vyjití předem nastavených odřadů do širokých údolí a na náhorní planiny.

Zvláštnosti horských podmínek mají i podstatný vliv na **velení vojskům**. Vzhledem k tomu, že bojová činnost v horách bude vedena na samostatných směrech, vzdálených často jeden od druhého i několik desítek kilometrů, a bude tvořit celou řadu samostatných sražení a bojů, bude nutné současně s přísnou centralizací ponechat i dostatek iniciativy velitelům při volbě způsobů a forem splnění stanovených bojových úkolů.

Bojová činnost na jednotlivých směrech klade zvláštní požadavky na organizaci systému míst velení. V celé řadě případů může vzniknout nutnost vytvářet (kromě hlavních a pomocných míst velení) a vysílat operační skupiny k zabezpečení velení samostatným uskupením, zvláště na odloučených bojových úkolech.

Specifika hor podmiňují účelnost vybavení míst velení vysoce průchodivou technikou k zabezpečení jejich větší pohyblivosti. Jako pohyblivý prostředek velení mohou být velmi efektivně využívány vrtníky.

Organizace velení v horách, vzhledem ke značné vzdálenosti jednotlivých prvků operační (bojové) sestavy vojsk, vyžaduje větší množství spojovacích prostředků a v případě nutnosti rozvíjet retranslační stanoviště. K dosahování spolehlivého velení se obvykle předpokládá zdvojení

různých spojovacích prostředků, neboť v horách jsou častým jevem dlouhodobá přerušení rádiového a radioreléového spojení v důsledku bouřek, magnetických vlivů, lijáků a silného sněžení ve vysokých nadmořských výškách. Kromě toho na kamenitěm terénu, vzhledem k sesuvům, bude často vyžadováno linkové spojení.

Bojové zkušenosti a pokroková praxe výcviku a výchovy vojsk v poválečném období svědčí o tom, že všechny svazky, útvary a jednotky, zejména ty, které jsou dislokovány v horách, jsou povinny již v míru dokonale zvládnout způsoby splnění bojových úkolů ve složitých a těžkých horských podmínkách. K procvičení způsobů vedení bojové činnosti v horských podmínkách je účelné organizovat zaměstnání s jednotkami a útvary podle speciálního programu v horských cvičebných prostorech, jejichž objekty (taktické cvičiště, střelnice, tankodrom atd.) jsou budovány v horském terénu. Hlavní pozornost je nutné přitom věnovat přípravě jak jednotek (četa, rota, prapor), tak i útvarům k vedení samostatné bojové činnosti v horách. Vojská jednotek a útvarů po příchodu do horských cvičebných prostorů v zimě a v létě musí na počátku projít určitou aklimatizací a adaptací ve vysoké nadmořské výšce. Zaměstnání v těchto dnech musí být organizováno v blízkosti ubytování jednotek, vojská nesmí být přetěžována a musí být pod individuálním lékařským dozorem.

Pro celkovou fyzickou přípravu vojsk a jejich výcvik v základních způsobech přesunu v horách je nutné mít speciálně připravené horské cvičiště.

Na taktickém cvičišti, vybudovaném v horském terénu, je nutné s jednotkami nejdříve organizovat takticko-pořadová cvičení, taktická a odborná taktická cvičení a cvičení s bojovou střelbou. V jejich průběhu získávají vojska praktické návyky při přesunech po horských cestách s velkým stoupáním a klesáním, při přesunech na čáru zteče a rozvinování k boji, vedení útoku a obrany v horách, plnění úkolů v sestavě obcházejících odřadů a taktických vzdušných výsadek. V období přípravy na cvičení se jednotky zúčastňují kontrolních výstupů do výšek od 2 do 3 tisíc metrů.

Střeleckou přípravu je výhodné organizovat na střelnici a na střeleckých cvičištích, kde jsou plněna cvičení podle osnov střelby, avšak s přihlédnutím k horským podmínkám (střelba, házení granátů shora dolů a zdola nahoru s úhlem místa cíle do 25° atd.). Velká pozornost na těchto zaměstnáních musí být věnována

na tomu, aby vojska získala pevné praktické návyky v rychlé orientaci a správném určování vzdáleností a cílů v horách, specifické vedení palby z tanků a BVP.

Přípravu řidičů tanků, BVP, taháčů, obrněných transportérů a dopravních prostředků je účelné organizovat podle obecně platných osnov řízení vozidel na horském tankodromu a autodromu. Tam mohou zdokonalovat praktické návyky při překonávání úseků s velkým stoupáním a klesáním, při přesunu po serpentínách, po kamenitých úsecích, v soutěskách atd.

Výcvik dělostřeleckých jednotek a útvarů je nutno organizovat na speciálním taktickém cvičišti, kde obsluhu, čety a baterie na zaměstnáních a cvičeních si mohou osvojovat způsoby přemísťování děl s použitím nejjednodušších úprav a technických zařízení, správně volit a ženijně budovat postavení, rozmísťovat v nich zbraně a techniku a zvládnout hlavní zásady jejich bojového použití v různých podmínkách situace.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat tomu, aby všichni vojská a zejména důstojníci znali nejen negativní vlivy hor na přípravu a vedení přesné palby, ale i dokonale zvládli všechno to, co napomáhá úspěšnému plnění bojových úkolů ve specifických horských podmínkách.

Jednotky ženijního vojska je nutné především učit budovat osy přesunu, zabezpečovat překonávání horských řek, zneškodňovat jaderné miny nepřítelů, budovat místa velení a vykonávat jiné ženijní práce.

Spojovací jednotky je nutné v první řadě učit způsobům organizace a udržování spolehlivého spojení při činnosti vojsk na odloučených směrech, v podmínkách rádiového rušení a vlivu hor na jeho činnost.

Při organizaci a vedení různých cvičení je důležité předvídat a plánovat také zaměstnání v rámci morálně psychologické přípravy vojsk. Na nich je nutné vytvářet neočekávané a složité situace, které vyžadují smělost, vynalézavost a houževnatost, umění plnit stanovené úkoly i za těžkých podmínek.

Na taktických zaměstnáních a cvičeních je důležité vytvářet složitou situaci, která vyžaduje od velitelů a štábů všech stupňů současně s přijetím rozhodnutí širokou iniciativu při plnění stanovených bojových úkolů, používání překvapivých zásad a způsobů činnosti, vedení smělého manévru v úžlabinách, na hřebenech a těžko dostupných úsecích hor s cílem vyjít do boku a týlu nepřítelů, obsadit výhodné výšiny, průsmyky a komunikační uzly.

Přesun vojsk pochodem

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka J. S. Nadirova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysľ“ čis. 1/1982.

Přesuny vojsk pochodem, které jsou neoddelitelnou součástí soudobých operací, musí se uskutečňovat ve vysokých tempích, utajeně, při zachování stále bojové pohotovosti svazků a útvarů k zahájení boje v jakýchkoli podmínkách situace. Úspěšné splnění těchto požadavků v mnoha směrech závisí na stupni rozpracování a zvládnutí otázek přípravy a provedení přesunu.

Sovětské vojenské umění věnuje tomuto úkolu neustálou pozornost. Řeší jej na základě bohatých zkušeností, které získala Sovětská armáda v letech minulé války, na základě větších možností vojsk na pochodu a charakteru soudobých operací. V teorii a praxi přesunů vojsk však existují některé otázky, na které není dosud jednotný názor. Proto je cílem článku pokusit se rozebrat některé z nich a ukázat možné způsoby jejich řešení.

Podstata a úloha pochodu v bojové činnosti svazku (útvary)

Pod pojmem pochod je třeba chápat organizovaný přesun vojsk v pochodových proudcích na organické technice po komunikacích a po pochodových osách, jehož cílem je dosáhnout ve stanoveném čase stanoveného prostoru nebo stanovené čáry ve vysoké bojové pohotovosti ke splnění bojového úkolu.

Vzhledem k tomu, že je hlavním způsobem přesunu svazků a útvarů při přeskupení a manévru vojsky, má zvláštní místo v celkovém systému jejich bojové činnosti. Pochod není samostatný, ale nejčastěji předchází přípravě různé bojové činnosti — útoku, střetného sražení (boje), obrany — a je s nimi v dialektické vzájemné spojitosti. Vždycky je používán v komplexu s některou z těchto činností, je s ní spojen, předchází jí, nebo je uskutečňován v jejím průběhu. Přeskupení vojsk, současně s dalšími faktory v období minulé války, dodávala operacím dynamiku, manévrovost, velký prostorový rozmach a vysoká tempa.

Pochod končí se zahájením rozvíjení vojsk na určené čáře v pohotovosti ke splnění bojového úkolu nebo soustředěním svazku (útvary) v určeném prostoru. Samotné rozvíjení hlavních sil na určené

čáře a zahájení sražení (boje) nebo proces zaujetí prostoru soustředění není proto účelné zařazovat k pochodu. Co do svého charakteru je to zcela odlišná činnost vojsk, která se jedna od druhé liší svými specifickými příznaky. S touto okolností se však vždy nepočítá. Činnost, která připadá na místo pochodu, je do něj uměle zahrnována. Vzájemná spojitost svým charakterem různých činností je nesprávně ztotožňována. To má za následek umělé snižování reálné střední rychlosti přesunu vojsk při plánování pochodu.

Z praxe vyplývá, že v těch případech, kdy manévr vojsky je připravován ke zničení konkrétních uskupení nepřítele v určeném prostoru, může např. svazek uskutečnit přesun pochodem s předvídaním boje. Uskutečňuje-li se přeskupení nebo manévr do prostoru nebo na čáru, kde do jejich skončení není předpoklad očekávaného střetnutí s nepřítelem, pak činnost může zahrnovat pochod a soustředění v prostoru nebo pochod a rozvinutí k zaujetí stanovené čáry.

Druhy pochodu

Změny ve stupni technického vybavení svazků a útvarů pozemních vojsk, zdokonalování jejich organizační struktury a zkvalitnění přípravy vojsk na pochod podstatně změnily i názory na druhy pochodu.

Svazek může uskutečnit normální a úsilný pochod. Přitom při úsilném pochodu denní norma narůstá ve srovnání s normálním pochodem prodloužením doby přesunu téměř 1,3—1,5krát, ovšem s dodržení normálního pochodu. Zavedení jaderných zbraní vytyčilo nový požadavek: při úsilném pochodu se musí vojska přesunovat nejen s vynaložením větší doby, ale i s maximální možnou rychlostí. Úroveň technického vybavení a přípravy na pochod vojsk zcela zabezpečuje splnění tohoto požadavku. Další růst těchto ukazatelů měl za následek, že bylo opuštěno od dělení pochodů na normální a úsilné. Svazky a útvary musí v soudobých podmínkách v jakékoli situaci uskutečňovat pochody s maximálně přípustnou rychlostí.

V minulosti se předpokládalo v Sovětské armádě organizovat pochod svazku kombinovaným způsobem. V něm se střídaly nebo spojovaly různé způsoby přesunu jeho útvarů a jednotek — pěšky nebo na přepravních prostředcích. Soudobá úroveň technického vybavení vojsk zcela vylučuje používání kombinovaného pochodu svazku a tím více svazu. V závislosti na konkrétní situaci se mohou přesunovat pochodem s využitím organické techniky, přepravovat se určitým druhem dopravy nebo používat kombinovaného způsobu přesunu. Část těžké pásové techniky (s malou zásobou kilometrů) může být převážena na těžkotonážních přívěsech, které jsou začleněny do sestavy pochodových proudů svazků.

Podmínky pochodu

V období druhé světové války a v průběhu lokálních válek uskutečňovaly svazky a útvary pochody v nejrůznější situaci, za různého charakteru a stupně působení nepřítele, za různých podmínek vlivu terénu, počasí, roční a denní doby.

V přífrontovém pásmu byly uskutečňovány ve většině případů s předvídáním střetnutí s pozemním nepřítelem a za aktivního působení jeho letectva. Pravděpodobnost střetnutí s nepřítelem na pochodu vyžadovala stálou bojovou pohotovost k rozvinutí a organizovanému zahájení sražení (boje). To podmiňovalo zvláště organizaci, zabezpečení a uskutečnění pochodu. Pochodové proudy svazků a útvarů byly organizovány s přihlédnutím k zahájení boje vojsky přímo z pochodu, byly určovány způsoby jejich činnosti na čarách možného střetnutí s nepřítelem a organizovány všechny druhy zabezpečení.

Na základě zkušeností z Velké vlastenecké války je možné předpokládat, že pochod s předvídáním zahájení sražení (boje) svazky a útvary v soudobých podmínkách bude zpravidla uskutečňován v průběhu operačního rozvíjení vojsk bezprostředně před zahájením nebo na začátku války. Zvláště často budou vojska uskutečňovat takový pochod v průběhu přípravy a vedení operací při:

- vytváření potřebných uskupení sil a prostředků,
 - zesilování frontů a armád svazky ze sestavy záloh,
 - zasazování druhých sledů a záloh do sražení a přemístování do nových prostorů,
 - přenášení úsilí na nové směry,
 - operačním manévru s jinými cíli.
- V takových podmínkách může být pochod uskutečněn za aktivního působení nepřítele. V jeho průběhu budou vojska

často napadána údery klasických a jaderných zbraní, budou vést boj s průzkumnými a diverzními skupinami, vzdušnými výsádky a aeromobilními vojsky.

Svazky a útvary v průběhu pochodu, v důsledku rozhodného a manévrového charakteru soudobých operací, mohou využít ještě před zaujetím stanoveného prostoru nebo před vyjitím na určenou čáru určitou část sil a prostředků ke zničení nepřítele, který pronikl čelně nebo z boku. V souladu se vzniklou situací jim může být změněn směr přesunu a upřesněn nebo určen nový úkol.

Zkušenosti z válek skýtají dostatek příkladů uskutečnění pochodu i v podmínkách, kdy nehrozilo střetnutí s pozemním nepřítelem, zvláště za ochrany vpředu bojujících vojsk. Takový pochod svazků a útvarů v soudobých operacích může být ve vlastním hlubokém týlu, daleko od čáry dotyku, při přeskupení vojsk mezi válčišti, v rámci válčiště (mezi fronty), někdy i v rámci frontů, při přesunu svazků ze zálohy do prostoru bojové činnosti a při jejich vyvedení do týlu. Vojska v průběhu takového pochodu budou pravděpodobně často odrážet nálety velkých skupin letectva nepřítele, budou napadána jadernými a palebnými údery dalekonosných prostředků. Přitom budou překonávat rozsáhlá pásma zamoření a minování na dálku, rozbořené prostory a prostory zátop a požárů.

Jak vyplývá ze zkušeností, obsah a poslušnost práce velitele a štábu při přípravě pochodu závisí na konkrétních podmínkách situace, obdrženém úkolu a hlavně stanovené době pohotovosti vojsk k jeho zahájení. Organizace a metody práce musí v každém případě zabezpečovat včasné přijetí rozhodnutí a doručení úkolů pro pochod podřízeným, úplné a kvalitní splnění opatření při plánování a organizaci, ponechání potřebného času vojskům na jeho bezprostřední přípravu. V podmínkách omezeného času na přípravu pochodu je účelné používat metody souběžné práce na všech stupních. Přijetí rozhodnutí a plánování na každém podřízeném stupni začíná v takovém případě o něco později než práce na nadřazeném štábu na základě zámyslu nebo rozhodnutí pro pochod.

Mezi podmínkami, které zabezpečují úspěšné dosažení cílů pochodu, má významnou úlohu kvalita jeho plánování. V jeho průběhu velitel a štáb stanoví:

- pochodovou sestavu svazku, útvaru,
- průměrnou rychlost přesunu,
- dobu zahájení a ukončení pochodu,
- způsob rozvíjení a činnosti v případě nenadálého střetnutí s nepřítelem,

— organizace pořádkové a regulační služby a všech druhů zabezpečení.

Pochodová sestava svazků

Praxe přesunu vojsk po vlastní ose svědčí o tom, že při vytváření pochodové sestavy svazku pro pochod s předvídaným střetnutím s nepřítelem je nezbytné vzít za základ její budoucí bojovou sestavu. Musí mít tedy podle možnosti všechny její prvky, avšak jen v pochodových proudcích. Musí vylučovat složité přeskupování a vyžaduje minimální čas na její rozvinutí. Čím se řídit při vytváření pochodové sestavy? Je nutné pochodové zajištění v případě, že v předu bojují vlastní vojska? Jaký princip je základem určování vzdáleností mezi pochodovými proudy?

Předsunutý odřad, určený k obsazení a udržení výhodné čáry, zahrnoval v minulé válce část sil a prostředků, schopných v průběhu stanovené doby samostatně vést boj se značnými silami nepřítele. Protože charakter činnosti předsunutého odřadu je jiný než hlavních sil, nedodržel zpravidla přesně stanovené osy přesunu, doby průchodu regulačními čarami, stále vzdálenosti od hlavních sil. To všechno by omezovalo jeho činnost. Předsunutý odřad byl zpravidla vyslán několik hodin před zahájením pochodu hlavních sil s určením směru činnosti a doby, do které měl obsadit výhodnou čáru před prostorem — konečným cílem pochodu. Svazky byly obvykle určovány 1–2 výhodné čáry na přístupech k tomuto prostoru a způsob činnosti při střetnutí s pozemním nepřítelem.

Pochodové zajištění v soudobých podmínkách je nutné vysílat v jakýchkoli podmínkách konání pochodu. Nedocení této zásady, jak o tom svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války, může mít nedozírné následky.

Základem určování vzdáleností mezi pochodovými proudy na jedné pochodové ose je princip, podmíněný požadavky ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení: vyloučit současné zničení dvou jednotek typu praporu při výbuchu jaderné munice střední ráže je jednu z nich.

Průměrná rychlost přesunu

Je považována za jeden ze základních ukazatelů možností vojsk na pochodu. Jestliže v letech minulé války dosahovaly rychlosti 25–30 km. h⁻¹ jen automobilní proudy při přesunu za dobrého počasí a na silnicích 1. třídy, pak v současných podmínkách mohou takového tempa přesunu dosáhnout také tankové a smíšené proudy i za přesunu po cestách nižší tří-

dy. Automobilní proudy se mohou přesunovat průměrnou rychlostí do 40 km. h⁻¹. Tak vysoké průměrné rychlosti přesunu jsou zabezpečovány dokonalejšími parametry techniky, její vysokou průchodivostí, schopností překonávat vodní překážky, pásma zamoreni atd. V nepříznivých komunikačních a povětrnostních podmínkách se mohou značně snižovat.

Současné technické vybavení a dokonalá příprava vojsk na pochod, na rozdíl od minulých let, umožňují posuzovat průměrnou rychlost přesunu nezávisle na denní době, bez jejího dělení na denní a noční podmínky. Při plánování pochodu svazků a útvarů je určována vztahem vzdálenosti denní normy k celkovému času na přesun. Vzdálenost je nutné určovat pro každou osu, a to od výchozí čáry do nejvzdálenější hranice nového prostoru soustředění (odpočinku) útvaru (jednotky), nebo do čáry jeho rozvíjení. Přitom je nutné brát v úvahu jen dobu potřebnou na přesun vojsk, bez doby na zastávky, jejich soustředění v prostoru a rozvíjení k boji. S touto je nutné počítat samostatně.

Zahrnutí času na zastávky a činnost vojsk po skončení pochodu do propočtu průměrné rychlosti přesunu při jeho plánování má za následek nezdůvodněné snížení její reálné hodnoty a způsobí, že útvary a jednotky budou bez zastávek nebo překročí stanovenou rychlost a zmaří plán přesunu.

V praxi bojové přípravy v důsledku nepřesného plánování pochodu, kdy nejsou brány v úvahu vlivy různých překážek (mosty, prudká stoupání a klesání, zatáčky atd.) na přesun pochodových proudů, jejichž překonávání probíhá s nižšími rychlostmi, musí svazky zvýšit 1,5–2krát plánovanou rychlost, aby dosáhly ve stanovené době jednotlivé regulační čáry. Proto je velmi důležité, aby velitelé útvarů a jednotek znali nejen plánovanou průměrnou rychlost přesunu svazku na pochodu, ale i rychlost na jednotlivých úsecích pochodových os. Tyto údaje je nutné předat velitelům jednotlivých pochodových proudů a regulační a pořádkové služby.

Zahájení a ukončení pochodu

Některí autoři, s odvoláním na zkušenosti z válek, se domnívají, že pochod začíná od doby přesunu průzkumných orgánů nebo předsunutého odřadu. Průzkum se ovšem vysílá předem a přesunuje se samostatně k včasnému rozvinutí a zahájení činnosti. Proto není začleňován do pochodové sestavy a není ani jejím prvkem. Na rozdíl od průzkumu je předsunu-

tý odřad prvkem pochodové sestavy. Není ovšem vytvářen vždy, ale jen na pochod s předvídaným střetnutím s nepřítelem, zpravidla v případě nebezpečí obsazení čáry nebo prostoru nepřítelem, které jsou konečným cílem pochodu. Zahajuje přesun několik hodin před vyjitím hlavních sil z prostoru rozmístění. Proto je nelogické předpokládat, že svazek je na pochod, jestliže jeho hlavní síly nezahájily přesun. Je zřejmé, že je opodstatněné pokládat za začátek pochodu ten okamžik, kdy hlavní síly po zahájení přesunu z prostoru soustředění procházejí čelou pochodových proudů východní čarou. Právě od tohoto okamžiku začínou postupně, s určitými časovými intervaly, ve stanovených vzdálenostech a rychlostech s přesunem všechny jeho síly a prostředky, jeden útvar (jednotka) za druhým.

Složitější je určit, podle jakých příznaků stanovit ukončení pochodu svazku a útvaru.

Často se vyskytuje názor, že pochod např. svazku končí tehdy, kdy čelní útvary hlavních sil dosáhnou přední hranice stanoveného prostoru soustředění. V tomto případě, zvláště za pochodu po jedné ose přesunu, mohou se nacházet další útvary na přesunu ve značné vzdálenosti od nového prostoru. Ve spojitosti s tím a za této situace není důvod tvrdit, že pochod byl ukončen.

Nelze souhlasit ani s tou zásadou, kdy ukončení pochodu svazku je spojeno s úplným soustředěním všech jednotek, včetně jednotlivých vozidel. Za základní kalkulaci jednotku při řešení této otázky je nutné pokládat útvar. Svazek za tohoto předpokladu ukončí pochod, kdy při přesunu do nového prostoru soustředění poslední prvek pochodové sestavy překročí jeho zadní hranici, a při přesunu na určenou čáru čelní útvary prvního sledu vytvářejí bojové sestavy zahájí rozvíjení do praporních proudů. Potom začíná soustředování (rozvíjení) svazku.

Často uběhne 1—2 hodiny, dokud nepřestane veškerý pohyb vozidel a každý útvar ukončí zcela soustředění v daném prostoru. Veškerá činnost, jakož i úplné rozvíjení svazku do bojové sestavy při jeho vyjití na určenou čáru, je jasné mimo rámec pochodu. Jejich zahrnutí do pochodu bude mít za následek málo přesné stanovení úkolů vojskům a umělé snížení reálné průměrné rychlosti přesunu svazků a útvarů při plánování pochodu. Proto není možné směřovat pojmy „pochod“, „soustředění v prostoru“, a „rozvíjení do bojové sestavy“. Při stanovení úkolů útvarům je nezbytné vydat: „Provést pochod a do doby soustředit se

v prostoru....“ Přitom je nezbytné vzít v úvahu, kromě doby na přesun, i další dobu, kterou útvary potřebují k úplnému ukončení soustředění ve stanoveném prostoru.

Způsob bojové činnosti vojsk v případě nenadálého střetnutí s nepřítelem.

Ze zkušeností Velké vlastenecké války vyplývá, že při plánování a organizaci pochodu svazku s předvídaným vedením bojové činnosti je nutné plánovat způsob rozvíjení útvarů pro případ střetnutí s pozemním nepřítelem. K tomu může dojít již před vyjitím svazku do stanoveného prostoru (na čáru), a to nepřítelem, který útočí čelně nebo z boku. Aby bylo vyloučeno překvapivé střetnutí s nepřítelem a zabezpečeno organizované zahájení boje svazku, je nutné stanovit možné čáry a dobu střetnutí s nepřítelem a způsob činnosti útvarů. Jsou určovány vzhledem k jejich důležitosti a zabezpečení výhodných podmínek pro zahájení boje svazku všemi jeho silami a prostředky v pásmu přesunu.

Základem plánování bojové činnosti vojsk na čarách rozvíjení je snaha zníčit nepřítele především střetným úderem z chodu a pokračovat v plnění původního úkolu. Po zhodnocení možného uskupení nepřítele, charakteru jeho činnosti a terénu je zapotřebí na každé čáře orientačně určit směr hlavních úderů, síly a prostředky jeho vedení, charakter manévru, bojové úkoly, otázky zabezpečení a velení. Činnost vojsk na čarách střetnutí s nepřítelem musí být přitom plánována tak, aby bylo vyloučeno složité přeskupování vojsk z pochodové do bojové sestavy.

Organizace pořádkové a regulační služby

Praxe přeskupování vojsk pochodem v letech Velké vlastenecké války jasně prokázala velký význam pořádkové a regulační služby.

V soudobých podmínkách její význam dále vzrostl. Na základě výsledků ze cvičení může plnit úkoly udržování stanoveného způsobu a regulace pohybu vojsk, kontroly plnění plánu přesunu a dodržování maskovací kázně, ochrany os přesunu a boje s průzkumnými a diverzními skupinami nepřítele atd. Štáb jí musí organizovat předem (před zahájením přesunu vojsk za průzkumnými orgány). Pořádkové a regulační hlídky se staví na osách vyvádění útvarů na výchozí čáru, ve výchozích místech, na osách přesunu, v prostorech odpočinku a soustředění. V pásmu plánovaného pochodu jsou určovány po-

řádkové prostory a pořádkové úseky, na všech důležitých místech (na výchozí čáře, regulačních čarách, přepravách atd.) jsou zřizována pořádková stanoviště, kterým velí důstojníci.

Mezi otázky, které patří k provedení pochodu, patří:

1. Způsob průchodu výchozí čarou

2. Určení zastávek a zahájení přesunu po jejich ukončení.

K bodu 1. Z praxe bojové přípravy vyplývá, že v některých případech pochodové proudy dosahují stanovené rychlosti přesunu a vzdálenosti až po průchodu výchozí čarou. To bezpochyby vede k pochodové nekázní. Výchozí čára je určována k tomu, aby svazky organizované zahájily pochod. Proto je nutné určovat ji v takové vzdálenosti od prostoru rozmístění vojsk, která umožňuje všem jednotkám již před vyjitím k ní dosáhnout stanovené rychlosti přesunu. Pochodové proudy míst velení a jednotek musí být vyvedeny k výchozí čáře tak, aby přesně prošly v určené době a ve stanovené rychlosti přesunu. Další pochodové proudy procházejí výchozí čarou stanovenou rychlostí v době, kdy předcházející pochodové proudy jsou od dané čáry na plánovanou vzdálenost.

K bodu 2. V praxi se někdy vyskytují případy, že vozidla, která se přesunují na konci pochodových proudů hlavních sil, jsou několik hodin bez přestávky na přesunu. Je to v důsledku toho, že délka pochodových proudů za přesunu se zvětšuje a po příchodu k místu zastávky se zmenšuje. K tomu dochází nejen u jednotek a útvarů, ale i u všech hlavních sil svazku. Pochodové proudy, které mají velkou hloubku, spotřebují často čas na přestávky k jejich zavádění do určeného prostoru. Řidiči jsou v důsledku toho unaveni. Nejsou dodržovány požadavky bezpečnosti. Zvyšuje se poruchovost vozidel.

Čelní vozidla pochodových proudů všech jednotek, které se přesunují v hlavních silách svazku, musí se zastavit v prostoru zastávky současně, a to v určené době. Vzdálenosti mezi jednotkami a útvary, stanovené pro přesun, budou díky tomu dodrženy. Zkracovat vzdálenosti mezi jednotlivými pochodovými proudy je možné jen v případě, že se zlepší podmínky pro zastávky pochodového proudu (mimo mostů, prudkých svahů apod.). Zkracování

mezer mezi vozidly je možné jen v rámci pochodového proudu místa velení nebo v rámci jednotky. Protože hloubka těchto pochodových proudů není velká a vozidla se musí přibližovat k předchozím nejméně na 10 m, pak délka trvání jejich zhušťování dosahuje 3–5 minut, někdy i více.

Po skončení zastávky musí všechny pochodové proudy a vozidla zahájit přesun současně a postupně nabírat stanovenou rychlost a vzdálenosti. Regulační čarou, která je určována podle místa zastávky hlavních sil svazku, musí každý pochodový proud projít ve stanovené době, určenou rychlostí přesunu a vzdáleností. Budou-li způsob pochodu dodrženy přesně, budou také dosaženy mezery mezi všemi vozidly a vzdálenosti mezi jednotkami a útvary.

Týlové a technické zabezpečení vojsk na pochodu

Co do charakteru a rozsahu plnění úkolů je toto zabezpečení značně složitější, než v letech Velké vlastenecké války. Je to především následkem:

- změněných podmínek, ve kterých dochází k přesunům vojsk,
- kvalitativních a kvantitativních zásadních změn v technickém vybavení a organizační struktuře,
- prudkého růstu technického zabezpečení,
- požadavků na materiální prostředky, zdravotnické zabezpečení raněných a nemocných, zvláště při přesunu vojsk v podmínkách použití nepřátelských jaderných zbraní.

Velení vojskům na pochodu

Velení svazkům na pochodu v letech Velké vlastenecké války bylo uskutečňováno z velitelského stanoviště. Přesunoválo se buď v čele hlavních sil, nebo za čelním plukem.

Velení vojskům na pochodu se v současné době uskutečňuje z pohyblivých míst velení, která se přesunují zpravidla v čele hlavních sil. Spojení je zabezpečováno radioreléovými, linkovými a pohyblivými poštami. Ve velkém měřítku jsou využívány vrtulníky ke kontrole přesunu vojsk, k doručení důležitých nařízení a zpráv o situaci. Rádiové prostředky jsou jen na příjem a přípravu k předání rozkazů a signálů.

V podmínkách rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu, změn v organizační struktuře vojsk, forem a způsobů bojové činnosti nabývá na významu včasně řešení vzniklých problémů vojenského umění, rozpracování jednotlivých názorů na jeho zásadní otázky. Proto posuzování a vyřešení aktuálních otázek teorie a praxe přesunů vojsk pochodem bude napomáhat dalšímu zvýšení kvality plánování a jejich organizace.

z kapitalistických armád

BEZPILOTNÍ PROSTŘEDKY VZDUŠNÉHO NAPADENÍ A JEJICH BOJOVÉ MOŽNOSTI

Podplukovník Ing. Zdeněk Žihla, CSc.
podplukovník Ing. Václav Fousek

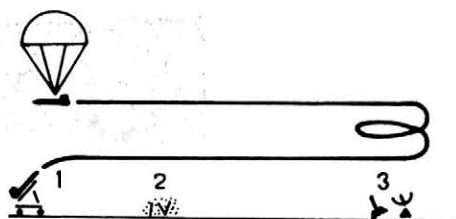
Za bezpilotní prostředky (dále jen BP) vzdušného napadení můžeme považovat každý nepilotovaný létající prostředek, který je svým vnějším vzhledem, výkony a předurčením analogický klasickému letounu. BP má buď autopilota autonomního typu, nebo je po celé dráze povelově řízen operátorem, popřípadě jde o kombinaci obou těchto metod se samonavedením.

Snaha o praktické využití BP prolíná celou historií pilotovaných letů. Již před druhou světovou válkou probíhaly v Anglii zkoušky s bezpilotními terči pro výcvik vojsk protiletadlové kanónové obrany a v USA pokusy s pumou řízenou rádiem. Ve druhé světové válce pak byly např. jen v Německu rozpracovány čtyři varianty BP. Z nich je nejznámější sice pomalá a málo přesná střela V-1. Je však první na světě použitou střelou s plochou dráhou letu.

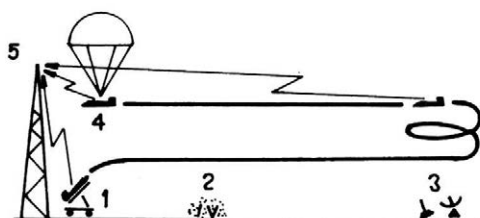
Po druhé světové válce se vývoj BP orientoval, vzhledem k výraznému kvalitativnímu růstu letecké techniky, na levné standardní zbraňové terče pro výcvik letectva a vojsk PVO. Výrazný zlom však nastal po sestřelení špiónážního letounu U-2 nad územím SSSR. Rada západních leteckých výrobců v té době urychleně přešla na vývoj bezpilotních průzkumných letounů.

K nejprudšímu růstu kvality a rozsahu použití BP však dochází teprve počátkem sedmdesátých let. V čem můžeme hledat příčiny tohoto nejen kvantitativního, ale především kvalitativního růstu konstrukčních řešení a rozvoje bojového použití BP?

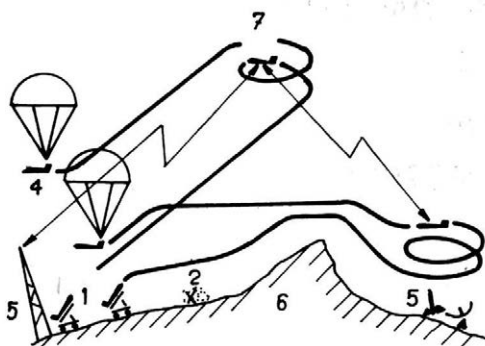
1. Klasická letecká technika byla schopna splnit prakticky všechny požadované vojenské i civilní úkoly. Další růst požadavků na činnost letectva však znamenal nesmírné zvyšování nákladů, narůstání požadavků na kvalitu materiálů a technologii výroby a také na úroveň exploatace a zejména na vysokou odbornou, praktickou a psychologickou přípravu pilotů. Protože se stále zvyšuje počet cílů protivníka, které musí být napadeny letectvem, rostl i požadavek na zvyšování počtu bojových letounů. Vznikl tedy v určitém okamžiku rozpor mezi potřebným růstem kvality, zvětšováním výdajů a požadavkem udržení rovnováhy s kvalitou zbraňových systémů protivníka.

S automatickým řízením podle vloženého programu

S dálkovým povelovým řízením

S dálkovým řízením přes další reléový bezpilotní prostředek

Obr. 1

Tabulka

Určení BP	Původ	Označení BP	Rychlost [km/h]	Doba letu [min]	Dolet [km]	Délka [m]	Rozpětí [m]	Hmotnost [kg]	Užit. zát. [kg]
Terče	Anglie	AEL 4111 Snipe	206	45	5	2,15	2,51	18	
	Anglie	RCS 4012 Falcon	204	45	5	1,96	2,13	16,3	
	Francie	Aerospatiale D15	200	60		2,2	2,4	18	
	Australie	GAF Jindivik	908	24 h	1667	7,11	9,78	1 655	
	Anglie	FR 500	926		1112	4,72	2,15	222	
	USA	Beech AQM 37A	3 M	15	185	3,82	1	256	
	USA	Teledyne Ryan	0,96 M		1282	6,98	3,93	1 134	
Víceúčelové BP	NSR	VFW Fokker Mini	200	75		2,5	3,4	98	20
	Anglie	RCS 4015 Falcon	204	45	5	2,38	2,13	16,3	5
	Izrael	Tiradan Mastiff	148	4–6 h			4,2	70	15
	Belgie	MBLE Épervier	500	25	95	2,38	1,72	142	50
	Itálie	Meteor Gufone	740			3,61	1,69	136	27
	Kanada	Canadair CL-89	741			2,73	0,94	156	20
	USA	Ford Praeire-2	137	240		3,35	3,96	61,2	11,3
	USA	Sky Eye R4D	370		80	1,7	3,5	56,5	20
	USA	XBQM – 106	185	300		3,07	3,68	90,8	50
	USA	LMSC Aquila	219	180		1,83	3,76	64,9	17,2
	USA	AQM – 34R	780			9,14	9,75	1 755	
	USA	Boeing CQM–10B	2,8 M		700	14,35	5,5	6 364	
	USA	Sperry PQM–102B	1,2 M		222	20,84	11,62	12 727	
REB	NSR	Dornier Mini RPV	250	180		1,91	2	70	15
	USA	DSI RPA–9 Scout	111			0,91	2,7	25	10
	USA	E System 100X	175	300		2,74	3,28	45,4	23,6
	USA	Beech 1089 E	920	60		5,06	3	436	
	USA	Northrop NV-130	927		740	4,36	2,2	233,5	
	USA	AQM – 34G	?			7,92	4,42	1 671	

2. Začátkem sedmdesátých let také došla vysoké úrovně protiletadlová raketa-va technika, zejména pokud jde o účinnost ničení vzdušných cílů. Současně vzrostla její nasycenost na středoevropském válčišti. To by v případě konfliktu znamenalo pro bojové letectvo v této oblasti obrovské materiální, ale především velmi těžce nahraditelné ztráty v počtu kvalitně vycvičených pilotů.

Tato hlediska se tedy projevila jako hlavní při rozhodování o masovém zavádění BP a hledání moderní koncepce v jejich konstrukci a použití. BP by měly doplňovat pilotované lety v určitých složitých bojových podmínkách nebo nebezpeč-

ných situacích. V žádném případě nejde tedy o náhradu pilotovaných letadel, ale o rozšíření jejich možností a snížení materiálních a personálních ztrát.

V současné době představují BP ozbrojených sil států NATO široké spektrum zařízení na různé technické úrovni a s velmi širokým bojovým určením. Proto se zavádí jejich dělení do různých skupin a kategorií (např. podle hmotnosti, určení, typu poloaktivních systémů. Některé BP jsou již vybavovány pasívními infračervenými systémy — tzv. termovizními kamerami. Způsoby průzkumu taktickými BP — viz obr. 1.

Bezpilotní prostředky taktického určení

BP taktického určení mohou plnit tyto úkoly:

1. Největší počet typů současných BP je určen jako terč pro výcvik letectva a vojsk PVO. Tyto prostředky vynikají především jednoduchou konstrukcí a nízkou cenou.

2. Významná úloha je přikládána průzkumným BP, které mají pro určitý stupeň velení zabezpečovat průběžnou informaci o situaci na bojišti nebo v hloubce nepřítel. Tento úkol mají plnit i při náročných meteorologických podmínkách a v noci. Doba mezi zadáním úkolu a předáním výsledku průzkumu nemá překročit 45 minut. U moderních BP je již požadováno, aby výsledky průzkumu byly předávány na velitelské stanoviště v reálném čase. Dení průzkum je zabezpečován převážně televizními systémy, noční infračervenými poloaktivními systémy. Některé BP jsou již vybavovány pasívními infračervenými systémy — tzv. termovizními kamerami. Způsoby průzkumu taktickými BP — viz obr. 1.

3. Zvláštní úlohu mezi BP mají systémy pro zajišťování přehledu na bojišti pro nižší stupně, a to zejména pro řízení dělostřelecké palby nebo vyhledávání, identifikaci a označování cílů. K tomuto účelu jsou zvláště vhodné malé BP, které mají vzhledem ke svým rozměrům poměrně velkou pravděpodobnost přežití. Zvláště užitečné jsou při nasazení proti tankovým jednotkám k označování cílů, řízení laserem.

4. Velký význam je přikládán použití BP jako prostředků REB, a to jak pro průzkum elektromagnetického vyzařování objektů nepřítel, tak i pro vlastní aktivní i pasívní elektronická protipatření. K průzkumu se používají BP s možností dlouhodobého letu ve velkých výškách. Pasívní prostředky představují nosiče dipólových proužků nebo odražečů. Aktivní rušení mohou zabezpečovat i malé BP — nosiče aparatury REB, které se pohybují po zvolených drahách, ve vlastním i nepřátelském prostoru.

5. Z hlediska potřeb bojového nasazení letectva mohou BP imitovat klamné cíle. Menší BP s výkonnými infračervenými zářiči mohou imitovat lety vrtulníků.

6. Bitevní BP mají být v prvním pořadí použity k ničení prostředků PVO a jimi bráněných objektů. Mají působit v součinnosti s pilotovanými letouny nebo samostatně v závislosti na konkrétní situaci. Samostatně působí především tehdy, je-li zapotřebí umlčet část prostředků PVO protivníka, které by mohly způsobit značné ztráty pilotovaným letounům. Příklady způsobu použití bitevních BP — viz obr. 2.

7. Mezi známými BP existují ještě další verze, určené např. pro meteorologická měření, potřeby chemického vojska, retranslace signálů atd.

Přehled vybraných typů BP — viz tabulku.

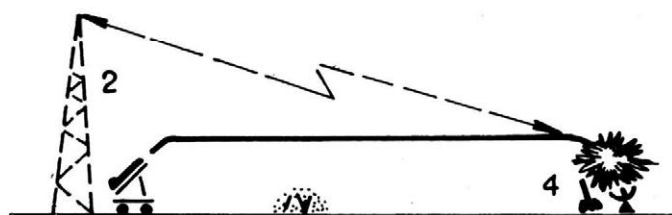
Bezpilotní prostředky strategického určení

BP strategického určení plní tyto úkoly:
— všechny druhy průzkumu,
— radioelektronický boj ve prospěch strategického letectva,
— ničení významných cílů.

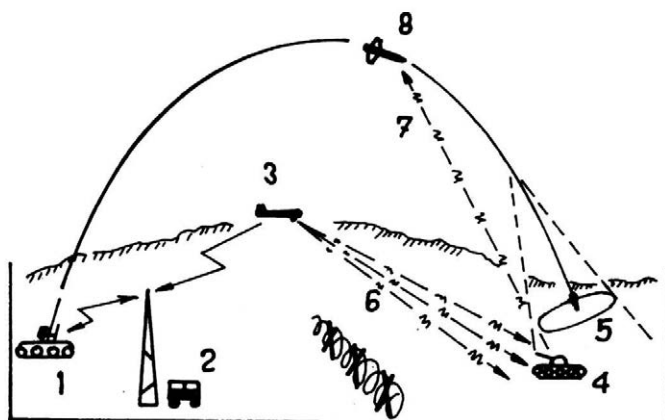
V současné době je nutné za strategické považovat především americké řízené stře-

ly s plochou dráhou letu AGM-86A, AGM-86B, AGM-109, BGM-109 a GGM-109.

Jako nosiče řízených střel, vypouštěných z letounu, mohou být použity letouny B-52 (až 20 střel), FB-111 (12 střel), letouny B-1 (18 až 24 střel) a speciálně upravené vojenské i civilní dopravní letouny typů

Bezpilotní prostředek jednorázového použití

Využití bezpilotního prostředku k označení cílů pro navedení střel s laserovým navedením

Obr. 2

Lockheed C-5A, L-1011, Mc Donnell Douglas DC-10, DC-130H a Bceing 747. Např. v trupu letounu Boeing 747 se předpokládá umístění až 90 řízených střel na rotačních vypouštěcích zařízeních. Vypuštění všech devadesáti střel je možné v průběhu dvaceti minut.

Pozemní řízená střela GGM-109 je odpalována z mobilních odpalovacích ramp typu Lance. Na rozdíl od střely AGM-109 má v zadní části trupu, kromě turboreaktivního motoru, ještě startovací raketový motor na tuhé pohonné hmoty. Předpokládá se, že zavedení řízených střel GGM-109 do výzbroje umožní uvolnit značné síly letectva pro leteckou podporu pozemních vojsk, k získání vzdušné nadvlády pro překonávání silné PVO, ke zvýšení počtu napadených objektů a k vedení úderů na pozemní pohyblivé cíle.

Vysoká přesnost navedení u pozemních a leteckých řízených střel s plochou dráhou letu je dosažena použitím předvádného navigačního systému TERCOM (Terrain Contour Matching) k základnímu inerciálnímu systému. Dráha střely je programována tak, aby střela prolétala nad několika tzv. korekčními prostory (rozměry asi 5×10 kilometrů), kde se pomocí palubních měřicích přístrojů vyhodnocuje terénní převýšení na určité ploše (zpravidla 100×100 m, v oblasti cíle i menší) a srovnává se s informací, uloženou předem v paměti palubního počítače. Princip systému TERCOM — viz **obr. 3**. Podle zjištěných odchylek od stanovené dráhy se vypočítávají povely pro orgány řízení k zabezpečení potřebné korekce.

Pro střely, u nichž se předpokládá použití klasické bojové hlavičky, se pro ničení cílů vyžaduje chyba navedení střely menší než 50 m. Proto se u těchto střel předpokládá použití ještě dalších doplňkových navigačních podsystemů, které budou uváděny do činnosti teprve několik kilometrů před cílem. Jejich princip je založen na srovnání plošných informací (obrazů a tvarů) s obrazovými vzory, uloženými na palubě střely buď ve formě fotografie nebo číselného kódu. K získání potřebné informace a přelétávání oblasti se palubními čidly střely snímají znaky terénních tvarů pomocí infračidel, televizní kamerou nebo radiolokátory, které pracují v milimetrových délkách. Vyhodnocení odchylky od plánované dráhy se dělá podle zásad pro rozpoznávání obrazů. U námořních řízených střel s plochou dráhou letu se potřebná přesnost navedení v etapě letu nad vodní hladinou zabezpečuje systémem družicové navigace.

Střely s plochou dráhou letu jsou určeny k ničení stacionárních cílů, předem zjištěných průzkumem, např.:

- administrativní a politická centra,
- velká průmyslová centra, střediska zbrojního průmyslu,
- střediska velení, velitelská stanoviště, spojovací uzly,
- elektrárny, železniční uzly, důležité mosty a tunely,
- palébná postavení a řídicí střediska strategických raket a sklady jaderné munice,
- bojová postavení prostředků PVO,
- důležitá letiště,
- prostory soustředění vojsk,
- vojenské námořní základny, přístavy a lodě vojenského námořnictva.

Vojenskogeografické podmínky západního a jihozápadního válečného území umožňují použití všech typů řízených střel s plochou dráhou letu k úderům proti státům Varšavské smlouvy.

Pozemní odpalovací rampy mohou být rozmístěny v západní části NSR, ve státech Beneluxu, na území Norska, Anglie, Itálie, Řecka a Turecka.

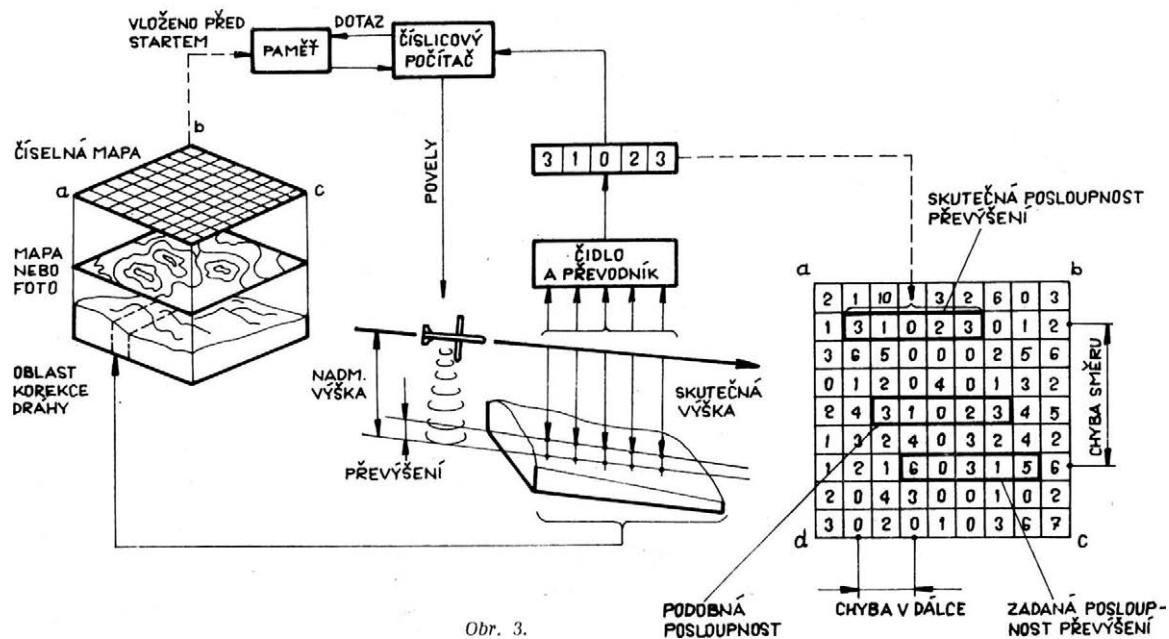
Námořní verze těchto střel mohou působit ze Severního moře, Biskajského zálivu a Tyrhénského i Jónského moře.

Hlavním náletovým směrem bombardovacích letounů-nosičů střel je podle názoru vojenského velení USA severní a severozápadní náletový směr. Tyto směry jsou považovány za nejvýhodnější z hlediska letu bombardovacích letounů do prostoru vypuštění řízených střel po nejkratších tratiích.

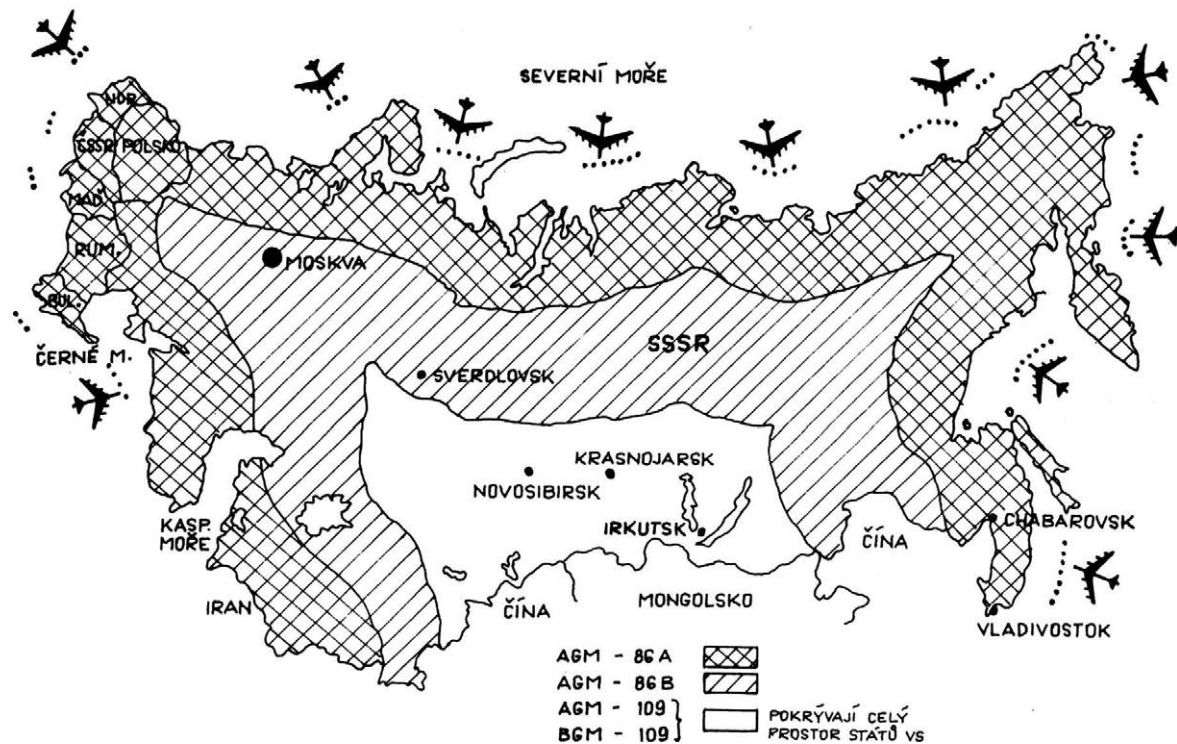
Dolet řízených střel s plochou dráhou letu zahrnuje celé území států Varšavské smlouvy — viz **obr. 4**.

Základním principem bojového použití řízených střel s plochou dráhou letu má být jejich hromadné použití. Na základě řešených úkolů, hustoty a hloubky protivzdušné obrany zkoumá velení vzdušných sil USA tyto základní způsoby bojového nasazení bombardovacích letounů s řízenými střelami s plochou dráhou letu v kombinaci s řízenými střelami Sram a jadernými pumami:

1. Údery střelami AGM-86A/B a AGM-109 bez vletu do prostoru působení aktivních prostředků PVO. Při tomto způsobu se předpokládá vypuštění řízených střel jak ve velkých výškách (do 14 000 m) při rychlosti letu do 950 km . h⁻¹, tak i v malých výškách (90 až 270 m) při rychlostech letu do 850 km . h⁻¹. V tomto případě jsou bombardovací letouny vyzbrojeny jen střelami s plochou dráhou letu.

Obr. 3.

Obr. 4

2. V případě, že bombardovací letouny překonávají první sled PVO, předpokládá se vypouštění střel jen z malých výšek. Ke zvýšení efektivity se v tomto případě vyzbrojují bombardovací letouny také nadzvukovými řízenými střelami Sram.

3. Při činnosti bombardovacích letounů proti objektům v hloubce a s překonáváním členěného systému PVO, považuje se za nejefektivnější použití střel AGM-86A/B a AGM-109 jak z velkých, tak i malých výšek v kombinaci se střelami Sram a jadernými pumami.

Bojovou sestavu řízených střel po jejich vypuštění má tvořit proud vzdušných cílů, rozčleněných do šířky a hloubky. Minimální vzdálenost mezi sousedními střelami je 3 až 5 km. Každá skupina, která se vytvoří vypuštěním střel všemi letouny bombardovacího křídla, může zaujmout prostor 50 až 100 km v šířce i hloubce. Na každém náletovém směru se může při hromadném úderu letectva vytvořit 5 až 7 takových skupin.

Nejpravděpodobnějšího proniknutí pásmy PVO má být dosaženo na několika úzkých úsecích fronty s následujícím rozchodem bojových sestav řízených střel k určeným objektům. Aby se zvýšila složitost vzdušné situace, může se let řízených střel řešit po lomených tratích se změnou kursu až o 90°.

Prostory vypouštění námořních a pozemních střel (vzhledem k možnostem jejich naváděcích systémů) se musí nacházet maximálně v pásmu 700 km širokém. Nejpravděpodobnějším směrem použití námořních střel je severozápadní, jihozápadní a jiho-východní náletový směr.

Podle názorů velení vojenských námořních sil USA mohou být nosiče námořních střel použity především k plnění úkolů protitodní obrany a k dosažení nadvlády na moři. Současně mohou být použity k vedení úderů na pobřežní objekty a proti silám a prostředkům NATO.

Dolet námořních a pozemních střel s plochou dráhou letu zahrnuje území států Varšavské smlouvy a evropskou část území SSSR.

Bezpilotní prostředky se stávají vzhledem ke svým vlastnostem perspektivním bojovým prostředkem. Použití většiny nově vyvíjených typů BP bude výrazně ovlivňovat výslednou efektivnost bojového použití pilotovaných letounů a současně vytváří před vojska PVO celou řadu kvalitativně nových problémů k řešení. K vytvoření podmínek pro úspěšné zvládnutí požadavků aktivní obrany proti všem typům BP je nutná důsledná znalost jejich technických parametrů a bojových možností.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Йозеф Гребик

К повышению боевой готовности соединений и частей ЧНА 3

Автор рассматривает боевую готовность по ее отдельным составным частям, разбирает значительные и актуальные принципы, которые касаются всех степеней управления войсками. Он подчеркивает эффективность всей деятельности для обеспечения высокой боевой готовности.

Полковник Здзек Сазавски

Активно действовать против пропагандистической деятельности противника 8

Автор объясняет тенденции и намерения подрывной деятельности и идеологической диверсии в настоящее время, а также дальнейшие направления и формы их воздействия. Исходя из некоторых партийных документов, а также намерений противника, он показывает исходные пункты для идеологической работы в ЧНА.

Полковник Йосеф Звержина
полковник Станислав Юржица

Партийно-политическая работа и оперативные маневренные группы 14

Авторы обобщают накопленный опыт из командно-штабных учений и открывают дальнейшие возможности и требования на организацию и проведение партийно-политической работы в ходе выполнения задач оперативными маневренными группами.

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, доцент

Предмет и структура марксистско-ленинской философии и марксистско-ленинской военной науки 18

Автор объясняет сущность марксистско-ленинской философии и ее отношение к различным аспектам войны. Он разбирает структуру военно-научных дисциплин и рассматривает марксистско-ленинские точки зрения философии и военной науки.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, доцент

К некоторым вопросам комплексного огневого поражения противника 23

Автор, исходя из опыта Великой отечественной войны, разбирает новые формы и способы уничтожения противника. Он обращает внимание на огневое поражение связанное с ударами наземных войск, на планирование комплексного огневого поражения, состав группы планирования, а также содержание плана комплексного огневого поражения противника.

Полковник Здзек Грон, кандидат военных наук, доцент
полковник Душан Котуч

К маршу дивизии на большие расстояния 28

Статья является продолжением статьи напечатанной в нашем журнале № 7/1982. Авторы разбирают некоторые вопросы, влияющие на определение оптимального варианта марша общевойсковой дивизии на большие расстояния. Они рассматривают вопросы скорости проведения марша, его организацию, а также материально-техническое обеспечение.

Полковник Зденек Бажант	
Некоторый опыт из организации управления общевойсковой дивизии	35
Автор статьи разбирает опыт из управления дивизии, обращая особое внимание на обязанности начальника штаба в рамках управления, содержание некоторых документов необходимых для этой работы, а также на перемещение пунктов управления.	
Полковник Антонин Скопец старший лейтенант Милослав Кубин	
Калькуляция марша с использованием ЭВМ	38
Автор статьи разбирает возможности использования ЭВМ АДТ 4300 для проведения необходимых расчетов для осуществления марша. Они обращают внимание на решение задачи, варианты расчетов, подготовку входящих и выходящих данных.	
Полковник Эмил Совак	
Огонь прямой наводкой – значительный фактор эффективности огневого поражения противника	44
Автор статьи, исходя из организации соединений вероятного противника, разбирает задачи разведки, расчет количества боеприпасов, способы и формы ведения огня прямой наводкой артиллерии и танками, а также действия авиации.	
Генерал-лейтенант Михал Прелец	
Некоторый опыт из подготовки Войск ПВО страны в ведении боя с крылатыми ракетами противника	50
Автор статьи, на основе разбора возможного применения крылатых ракет противником, разбирает возможности обнаружения этих средств и оповещение войск о их перелете, а также способы и формы их уничтожения авиацией и зенитными ракетными средствами Войск ПВО страны.	
Полковник Теодор Крупичка	
Задачи войск фронта и ПВО страны в противовоздушной операции	55
Автор статьи, исходя из возможных действий авиации противника, разбирает роль и место отдельных видов вооруженных сил и родов войск в противовоздушной операции, задачи разведывательных частей и средств фронта, частей и средств РЭБ, а также воздушно-десантных войск.	
Полковник Йиржи Юра	
Значение капитального ремонта танковой и автомобильной техники для повышения боевой готовности ЧНА	60
Автор статьи разбирает роль и место капитального ремонта боевой и транспортной техники, обращая особое внимание на реализацию капитального ремонта в ЧНА, сменительную систему отдельных частей в ходе ремонта, технологию и качество капитального ремонта, а также на техническую помощь войскам.	
Генерал-майор Франтишек Бечварж	
Транспортное обеспечение перегруппировки войск	66
Автор статьи разбирает транспортное обеспечение перегруппировки войск, обращая особое внимание на обеспечение комбинированного способа марша, т. е. с переправой тяжелой техники по железной дороге.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Подготовка и ведение наступления в горах	-69
Передвижение войск маршем	76

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Зденек Жигла, кандидат военных наук

подполковник Вацлав Фоусек

Беспилотные средства воздушного нападения и их боевые возможности . . .	81
--	-----------

Авторы рассматривают беспилотные средства, их положительные и отрицательные качества и боевые возможности. Они разделяют эти средства с точки зрения боевого использования, а также тактического и стратегического предназначения.